

สารนิพนธ์

เรื่อง การหายไปของแฮมมี่ : การสร้างซบเจคลูกหนังภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่
ในภาพยนตร์เรื่อง *Burning*

โดย

นางสาวอัญชิสา เรืองมโนธรรม

รหัสนักศึกษา 05610944

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อสารนิพนธ์	การหายไปของแฮมี่: การสร้างซบเจตลูกหนีภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ในภาพยนตร์เรื่อง <i>Burning</i>
ผู้เขียน	นางสาวอัญชิสา เรืองมนิธรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์คงกฤษ ไตรยวงค์
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ “การหายไปของแฮมี่: การสร้างซบเจตลูกหนีภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ในภาพยนตร์เรื่อง *Burning*” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการทำงานของระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal capitalism) โดยเฉพาะการสร้างซบเจตแบบลูกหนีที่ส่งผลต่อตัวละครชื่อแฮมี่ในภาพยนตร์เรื่อง *Burning* และเพื่อศึกษาสภาพสังคมเกาหลีใต้ร่วมสมัยที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง *Burning* โดยมีวิธีการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ และสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับบริบทสังคมเกาหลีใต้ร่วมสมัย ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ การสร้างซบเจตแบบลูกหนี และมุมมองการตีความภาพยนตร์ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับตัวละครในเรื่องได้แก่ แฮมี่ เบน และจุงซู ผลการศึกษาพบว่า ระบบทุนนิยมผนวกกับลัทธิเสรีนิยมใหม่ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดระบบหนี้ขึ้นมา และส่งผลให้ตัวละครแฮมี่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้กลายเป็นซบเจตแบบลูกหนีจากการประกอบสร้างของระบบหนี้ รวมถึงระบบศีลธรรมแห่งความรู้สึกผิดที่ถูกสร้างผ่านความทรงจำ และเครดิตลูกหนีที่แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติของการเป็นลูกหนีที่ดี แฮมี่ ซึ่งเป็นตัวละครหลักในการวิเคราะห์นี้ไม่ได้ยึดมั่นในศีลธรรมและล้มเหลวในการเป็นลูกหนีที่ดีที่เป็นสาเหตุของการหายไปของเธอ อีกทั้งระบบหนี้ที่ยังแสดงให้เห็นถึงการดึงเอาเวลาทั้งหมดของชีวิตมนุษย์อย่างแฮมี่ตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงดึงเอาคนรอบข้างลูกหนีซึ่งเป็นสมาชิกครอบครัวให้เข้ามาอยู่ในระบบด้วย

คำสำคัญ : สังคมเกาหลีใต้ร่วมสมัย, ลัทธิเสรีนิยมใหม่, ทุนนิยมเสรีนิยมใหม่, ระบบหนี้, การสร้างซบเจตลูกหนี

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่องการหายไปของแอมมี : การสร้างซบเจคลูกหินภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ ในภาพยนตร์เรื่อง *Burning* เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450 112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study)

สารนิพนธ์ชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์คงกฤษ ไตรยวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อน ๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

อัญชิสสา เรืองมโนธรรม

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญรูปภาพ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการศึกษา	4
วิธีการศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 การทบทวนแนวความคิดและงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง	6
แนวความคิด	6
แนวคิดเสรีนิยมใหม่	6
แนวคิดการสร้างซบเจคลูกหนีในสังคมเสรีนิยมใหม่	8
แนวคิดผู้หญิงกับหนี้	14
แนวคิดอัตลักษณ์และอำนาจทับซ้อน	16
งานศึกษาที่เกี่ยวข้อง	17
แนวคิดเกี่ยวกับสังคมเกาหลีใต้ร่วมสมัย	17
แนวคิดทุนนิยมเสรีนิยมใหม่	19
แนวคิดการวิเคราะห์ภาพยนตร์	20
บทที่ 3 อีชางดง: ผลงาน และการสร้าง "มือเพลิง"	23
บทที่ 4 งาน เวลาว่าง และซบเจคแบบลูกหนี	29
การหายไปของแฮมมี่และตัวตนแบบลูกหนี	35
ผู้หญิงในฐานะที่เป็นวัตถุ(ทางเพศ)	40
ไม่มีสิ่งใดระเบิดออกมา ทุกสิ่งล้วนปะทุอยู่ภายใน	40
บทที่ 5 บทส่งท้าย	43
รายการอ้างอิง	45

สารบัญรูปภาพ

รูปที่ 1 ภาพผู้ว่าจ้างกำลังสัมภาษณ์ผู้สมัครแต่ละคน

34

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญ

ในอดีตสังคมเกาหลีใต้มีเพียงชาวเกาหลีใต้อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน ลักษณะของสังคมที่ยึดถือความคิดแบบรวมหมู่จึงถูกมองว่าเป็น “สังคมที่มีความเป็นเนื้อเดียวทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม” อาจกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งของการเป็นชาตินิยมมาจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ต่างชาติล้วนเข้ามาครอบงำผลประโยชน์จากเกาหลีใต้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ความรุนแรงอันโหดเหี้ยมหรือการเจรจาด้วยสันติวิธีก็ตาม การปฏิบัติต่อชาวเกาหลีที่ไม่เป็นธรรมและปราศจากความเท่าเทียมเป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวเกาหลีมีความสำนึกรักในชาติของตนอย่างรุนแรง ทั้งในช่วงเวลาที่ตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น การถูกยึดครองจากสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา ในช่วงสงครามเย็นที่นำไปสู่การแบ่งแยกระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ในปัจจุบัน ผลของสงครามเกาหลีทำให้เกาหลีได้กลายเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดในโลก แม้ว่าเกษตรกรรมจะเป็นเศรษฐกิจหลักของประเทศ แต่ด้วยพื้นที่ทางการเกษตรที่มีอย่างจำกัดทำให้ไม่สามารถผลิตอาหารได้เพียงพอ รัฐบาลจึงต้องหันไปพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างประเทศและเปลี่ยนไปพัฒนาเศรษฐกิจทางด้านอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกแทน ซึ่งเป็นผลให้เศรษฐกิจของเกาหลีใต้เกิดการพัฒนาก้าวกระโดด กลายเป็นที่รู้จักในนามของ “ปาฏิหาริย์แห่งแม่น้ำฮัน” (Miracle on the Han River)¹

แม้ว่าการเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ยึดมั่นการรวมตัวของกลุ่มคนจะเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมแห่งอุตสาหกรรมที่ทำให้เกาหลีใต้ประสบความสำเร็จอย่างมากในการเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ทว่าโชคไม่ดีนักที่เกาหลีใต้ต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเงินอีกครั้งในปี 1997 ที่เริ่มต้นในประเทศไทยและส่งผลกระทบโดยรอบเป็นวงกว้างตั้งแต่มาเลเซียจนกระทั่งถึงเกาหลีใต้ เมื่อวิกฤตดำเนินไปภาวะว่างงานก็เพิ่มสูงขึ้นผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศมีอัตราการลดลงอย่างรวดเร็วและอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นสี่เท่าในเกาหลี² ทัศนะเสรีนิยมใหม่จึงสามารถแทรกซึมเข้ามายังสังคมเกาหลีได้อย่างเงียบเชียบ รัฐบาลแก้ปัญหาด้วยการยอมรับความช่วยเหลือด้านเงินกู้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) โดยการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและลดบทบาทของภาครัฐในระบบเศรษฐกิจลงเพื่อให้ตลาดแรงงานและการลงทุนจากต่างชาติมีความเป็นเสรีมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเมื่อเข้าสู่ยุคสมัยโลกาภิวัตน์ที่มีการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพกลายเป็นโลกที่ไร้พรมแดน การอพยพข้ามชาติส่งผลให้การเป็นชนชาติเดียวที่เข้มข้นของชาวเกาหลีใต้ซึ่งแสดงออกถึงการแบ่งแยกที่รุนแรงได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปริมาณและความหลากหลายของชนชาติอื่นในเกาหลีใต้เพิ่มขึ้น การ

¹ คีปติ นพประเสริฐ, “การพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้” (เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 450137 ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2563).

² เดวิด ฮาร์วี, **ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่**, แปลจาก A Brief History of Neoliberalism, แปลโดย ภักวดี วีระภาสพงษ์ และคณะ (กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา, 2555), 179.

เปิดรับความเป็นอื่นที่มีความหลากหลายนี้เองที่ได้สลายการเป็นสังคมเนื้อเดียวของเกาหลีใต้ให้กลายเป็น “สังคมหลากหลายวัฒนธรรม”

การเข้ามาของลัทธิเสรีนิยมใหม่ในสังคมเกาหลีได้ปรับเปลี่ยนให้ตลาดแรงงานมีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้นทั้งในแง่ของพื้นที่และเวลาการทำงาน การยกย่องเชิดชูความเป็นอิสระ เสรีภาพของความเป็นปัจเจกชน แทนที่จะเป็นลักษณะรวมหมู่ของสังคมมนุษย์เหมือนในอดีต การล่อลวงแรงงานด้วยความเป็นอิสระของการเป็นตัวตนแบบผู้ประกอบการที่สามารถเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง ทว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมและลักษณะของงานที่เปลี่ยนไปในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ที่ทำให้สภาพการทำงานมีความไม่แน่นอนและไม่มั่นคงเพิ่มขึ้นของความยืดหยุ่นในตลาดแรงงานเป็นการเปิดทางให้ระบบทุนนิยมได้เข้ามาขูดรีดทั้งเวลาการทำงานและเวลาชีวิตของแรงงานอย่างเข้มข้นและไม่สิ้นสุด จากการที่รัฐบาลลดบทบาทของตนเองลงในระบบเศรษฐกิจเป็นผลให้เหล่าแรงงานเดินทางเข้าสู่การเป็นหนี้ แม้ว่าภาพรวมของประเทศจะประสบความสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามกลับปรากฏภาพของความไม่เท่าเทียมผ่านประสบการณ์ทำงานและพฤติกรรม การบริโภคที่เป็นส่วนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม ซึ่งอุดมไปด้วยการแข่งขันในการทำงาน และการประสบความสำเร็จในชีวิต ส่งผลต่อความกดดัน ความตึงเครียด นำไปสู่ความป่วยไข้ทางจิตใจที่ชี้ให้เห็นถึงภาวะของการว่างงาน และอัตราการฆ่าตัวตายในสังคมเกาหลีที่อยู่ในระดับสูง

แม้ว่าความสำเร็จนั้นจะดำเนินมาถึงศตวรรษที่ 21 ในสังคมที่เชื่อว่าความเท่าเทียมทางโครงสร้างทางสังคมได้เกิดขึ้นและเป็นเรื่องปกติ ทว่าสังคมเกาหลีใต้ไม่เป็นเช่นนั้น ชุดความคิดดั้งเดิมยังคงฝังรากลึกอยู่ในความคิดของชาวเกาหลีจำนวนมาก สังคมที่เต็มไปด้วยความคิดของชายเป็นใหญ่ชี้ให้เห็นถึงการกดขี่และการกดทับที่ผู้หญิงเกาหลีต้องเผชิญในด้านต่าง ๆ ของชีวิตทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม กล่าวคือ เพศเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่กำหนดรูปแบบและประสบการณ์ของการเลือกปฏิบัติและความเหลื่อมล้ำ การมีปฏิสัมพันธ์กับความแตกต่างทางสังคม (social difference) อย่างเรื่องชนชั้น เพศ และเชื้อชาติ ไม่เพียงแต่ในเรื่องของค่าจ้าง สภาพการทำงาน คุณภาพงาน หรือความมั่นคงในการทำงาน แต่ยังรวมไปถึงจุดอ่อนทางสังคมการเมืองที่เกี่ยวข้องกับความยากจน ความรุนแรง และความไม่ยุติธรรมในสังคมเกาหลีซึ่งแสดงให้เห็นการทำงานของอำนาจในการแบ่งแยกความแตกต่าง การสร้างลำดับชั้น และการถูกเพิกเฉยและละเลย³

แม้เกาหลีใต้ได้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มของประเทศพัฒนาแล้ว (Developed Country) แต่แนวโน้มเสรีนิยมใหม่ของการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมกลับทำให้สถานการณ์การทำงานของผู้คนไม่มั่นคงและไม่ปลอดภัยมากขึ้น จากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเสรีนิยมใหม่เพื่อที่จะลดต้นทุนแรงงานและเพิ่มความยืดหยุ่นในการใช้แรงงาน ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจจึงปรากฏขึ้นให้เห็นอย่างชัดเจน รวมถึงการจัดหมวดหมู่ทางสังคมที่ทำให้เพศและชนชั้นมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองและเศรษฐกิจ จึงนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า “อัตลักษณ์และอำนาจทับซ้อน” (Intersectionality) การทำความเข้าใจกับความจริงที่เกิดขึ้นนี้ภายใต้ความซับซ้อนและอำนาจทับซ้อนจึงเป็นอีกหนึ่งประเด็นปัญหาที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ไม่อาจมองข้ามได้ภายใต้บริบทสังคมทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ของ

³Ju Hui Judy Han and Jennifer Jihye Chun, “Introduction: Gender and Politics in Contemporary Korea,” *The Journal of Korean Studies* 19, 2 (fall 2014): 247.

เกาหลีใต้ สังคมที่มีการแข่งขันสูง ส่งผลต่อความเครียดและความกดดันในการทำงาน ความไม่เท่าเทียม ความสิ้นหวังทางเศรษฐกิจ การถูกกดขี่จากแนวคิดดั้งเดิม การถูกขูดรีดจากระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ ความรู้สึกของอนาคตที่จะไม่มีวันมาถึงซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตเป็นอย่างมากขึ้น สภาพสังคมที่ไม่อาจเติมเต็มความปรารถนาให้เป็นจริงได้ยิ่งเป็นการสูมไฟความโกรธในใจให้เพิ่มมากขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นวิกฤตของคนหนุ่มสาวที่กำลังเผชิญอยู่ในประเทศร่ำรวยแห่งนี้ก็เป็นได้

ภาพยนตร์ “*Burning*” หรือ “มือเพลิง” ของผู้กำกับอี ชางดง (Lee Chang-dong) เปรียบเสมือนภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นถึงสภาวะการณ์ร่วมสมัยของสังคมเกาหลีใต้ภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ได้เป็นอย่างดี สังคมแห่งการเป็นหนี้ ลักษณะการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21 ตัวละครหลักที่เป็นคนหนุ่มสาวและกำลังตงงานพยายามที่จะหาทางออกจากสังคมที่เต็มไปด้วยความกดดันและความคาดหวังจากคนกลุ่มนี้ ซึ่งสอดคล้องกับบทสนทนาของแมริซิโอ ลาซซาราโต (Maurizio Lazzarato) นักสังคมนิยมและนักปรัชญาชาวอิตาลีผู้นำแนวคิด “ชีวอำนาจ” (Biopower) ของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) และแนวคิดทางศีลธรรมที่ฟรีดริช นีทเชอ (Friedrich Nietzsche) เรียกว่า “dismal things” มาใช้ในงานเขียนของเขาในการอธิบายถึงการเกิดขึ้นของ “ตัวตนแบบผู้ประกอบการ” (entrepreneurial subject) ที่จะสอดรับไปกับระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ในปัจจุบัน รวมถึง “ระบบศีลธรรม” (morality) และ “เครดิตลูกหนี้” (credit) ที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจแห่งนี้

นอกจากนี้ แอมี ซึ่งถือเป็นตัวละครหลักในเรื่องและการวิเคราะห์ครั้งนี้ในฐานะที่เป็นผู้หญิงที่ได้กลายเป็นซบเซาแล้ว เธอยังต้องเผชิญกับการกดขี่ทางเพศและชนชั้นภายใต้สังคมปิตาธิปไตยนี้ด้วย รวมถึงตัวละครอื่นที่แสดงให้เห็นการทำงานในระบบทุนนิยมสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตที่เส้นแบ่งการทำงานและชีวิตได้สลายหายไปอย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับระบบหนี้ การสร้างซบเซาแบบลูกหนี้ และสังคมเกาหลีใต้ร่วมสมัยภายใต้การทำงานของระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ และนำไปวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงกับสภาพสังคมของเกาหลีใต้และตัวละครในภาพยนตร์เรื่อง *Burning*

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาการทำงานของระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่โดยเฉพาะการสร้างซบเซาแบบลูกหนี้ที่ส่งผลต่อตัวละครชื่อแอมีในภาพยนตร์เรื่อง *Burning*

2.2 เพื่อศึกษาสภาพสังคมเกาหลีใต้ร่วมสมัยที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง *Burning*

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 ความเข้าใจประเด็นการสร้างซบเซาแบบลูกหนี้ภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนิยม

3.2 ความเข้าใจสภาพสังคมเกาหลีใต้ในยุคสมัยใหม่

4. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาบริบทสังคมเกาหลีใต้ร่วมสมัย และระบบทุนนิยมเสรีนิยมโดยเฉพาะ แนวคิดเรื่องหนี้ที่กระทำต่อตัวละครในเรื่อง *Burning*

5. วิธีการศึกษา

ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ และสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับบริบทสังคมเกาหลีใต้ร่วมสมัย ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ การสร้างซบเจดแบบลูกหนี้ และมุมมองการตีความภาพยนตร์ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับตัวละครในเรื่องได้แก่ แฮมี เบน และจุงซู

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ หมายถึง การนำลัทธิเสรีนิยมใหม่มาปรับใช้กับระบบทุนนิยมที่มีอยู่ ซึ่งนโยบายส่วนมากเป็นการเปิดเสรีหรือการยกเลิกกฎระเบียบในหลายสาขา รวมถึงเงื่อนไขการจ้างงานในตลาดแรงงาน และตลาดการเงินสำหรับธุรกรรมระหว่างประเทศของเงินและทุน⁴

ลัทธิเสรีนิยมใหม่ หมายถึง ระบบที่สถาปนาอุดมการณ์เสรีนิยมที่สนับสนุนเสรีภาพและความเป็นปัจเจกบุคคล ความยืดหยุ่นในการจัดการแรงงานและการบริหารจัดการเวลาอย่างยืดหยุ่น ทั้งพื้นที่ เวลาในการใช้ชีวิต รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานด้วยกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการตัวตนหรือซบเจดที่สอดคล้องกับกระบวนการทำให้ยืดหยุ่นเพื่อที่จะสะสมทุนได้ง่ายและเพื่อการชู้ตริตที่สูงขึ้น⁵

ชีวอำนาจ หมายถึง อำนาจที่เข้ามาจัดการทั้งชีวิตมนุษย์ในแนวระนาบซึ่งครอบคลุมทุกสังคมในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่แห่งการทำงานหรือพื้นที่ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเวลาในปัจจุบันหรือเวลาอนาคต อำนาจในการจัดการชีวิตจึงเป็นอำนาจที่กระทำกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย แทรกซึมอยู่ในทุกมิติตลอดชีวิต⁶

⁴ Makoto Itoh, "Neoliberal Capitalism Reconsidered: Reviewing D. Kotz' Recent Work," *World Review of Political Economy* 9, 1 (Spring 2018): 102.

⁵ พรทิพา แปงเพ็ชร, "หวังรวย: ความปรารถนาและตัวตนของการเป็นผู้ประกอบการในระบบทุนนิยมแบบเสรีนิยมใหม่" (เอกสารในการสัมมนาเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ครั้งที่ 16 ประจำปีการศึกษา 2559, 29-30 มิถุนายน 2560), 156.

⁶ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, *Conatus: ชีวิตและอำนาจควบคุมชีวิตในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: อิลลูมินาชันส์ เอ็ดดิชันส์, 2561), 25.

ข้อเจตนาแบบลูกหนี้ หมายถึง สถานะการดำรงอยู่ของมนุษย์ในระบบหนี้ที่จะต้องยึดมั่นในระบบศีลธรรมแห่งความรู้สึกผิดในการทำงานหนักและพัฒนาศักยภาพของตนเพื่อที่จะชดใช้หนี้ตามคำมั่นสัญญา และเพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองนั้นมีเครดิตของความเป็นลูกหนี้ที่ดี ทูนในระบบหนี้จึงสามารถควบคุมชีวิตทั้งชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมเวลาทั้งหมดในอนาคต⁷

⁷ เรื่องเดียวกัน, 205.

บทที่ 2

การทบทวนแนวความคิดและงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิด

2.1.1 แนวคิดเสรีนิยมใหม่

งานศึกษาของเดวิด ฮาเวย์ (David Harvey) เรื่อง *A Brief History of Neoliberalism: ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่* (2012) แปลโดยภักวดี วีระภาสพงษ์ และคณะ จากบทนำของหนังสือที่กุลดา เกตบุญชู-มิต ได้อธิบายไว้ให้เห็นถึงที่มาของปัญหาที่มนุษยชาติกำลังเผชิญ โดยที่งานของฮาเวย์ตั้งอยู่บนฐานทางทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxist) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าหัวใจของระบบทุนนิยมคือ การสะสมทุน (capital accumulation) ซึ่งกลายเป็นวิกฤตที่เกิดขึ้นตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 และลัทธิเสรีนิยมใหม่ (neoliberalism) คือโครงการทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรับมือกับวิกฤตการณ์ดังกล่าว โดยที่มันไม่ได้วางอยู่บนทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แต่อย่างใด

นักคิดของลัทธิเสรีนิยมใหม่เสนอว่า ศัตรูที่จะมาลดทอนคุณค่าของอุดมคติทางการเมืองว่าด้วยศักดิ์ศรีและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลซึ่งมีฐานะเป็น “คุณค่าอันเป็นหัวใจของอารยธรรม” ไม่ใช่แค่ลัทธิฟาสซิสต์เผด็จการ และลัทธิคอมมิวนิสต์เท่านั้น แต่รวมไปถึงการแทรกแซงของรัฐทุกรูปแบบ หมายถึง การนำเอาการตัดสินใจแบบหมู่คณะมาแทนที่เสรีภาพในการเลือกของปัจเจกบุคคล สมมติฐานที่ว่า เสรีภาพของกลไกตลาดและการค้า คือ หลักประกันเสรีภาพของปัจเจกบุคคล คือ แก่นสำคัญของวิถีคิดแบบเสรีนิยมใหม่ การอำนวยความสะดวกให้แก่การสร้างเงื่อนไขเพื่อการสะสมทุนและการสร้างกำไรทั้งทุนภายในประเทศและทุนต่างชาติ เดวิด ฮาเวย์เรียกสิ่งนี้ว่า “รัฐเสรีนิยมใหม่” ซึ่งมีการก่อรัฐเสรีนิยมใหม่ที่ถือเป็นการทดลองครั้งแรกเกิดขึ้นในประเทศชิลี โดยการทำให้รัฐประหารรัฐบาลที่มาจากประชาธิปไตยจากการสนับสนุนโดยกลุ่มชนชั้นนำธุรกิจในประเทศและบริษัทข้ามชาติอเมริกัน จากนั้นจึงปราบปรามขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและองค์กรทางการเมืองฝ่ายซ้ายอย่างรุนแรง รวมถึงการรื้อทำลายองค์กรประชาชนทุกรูปแบบ เช่น หน่วยสาธารณสุขชุมชนในเขตพื้นที่ยากจน ตลาดแรงงานถูกปล่อยให้เป็นอิสระจากการควบคุมและข้อจำกัดเชิงสถาบัน (นำไปสู่การเรียกร้องหาแนวทางใหม่ ๆ) ผลประโยชน์อันเกิดจากการฟื้นฟูการสะสมทุนมีสูงมากภายใต้การแปรรูปโดยการใช้จ่ายบังคับ ประเทศและชนชั้นปกครอง นักลงทุนต่างชาติต่างกอบโกยได้เป็นกอบเป็นกำในช่วงต้น ส่วนผลกระทบที่เกิดจากการจัดสรรกระจายรายได้ใหม่และการเพิ่มขึ้นของความเหลื่อมล้ำทางสังคมกลายเป็นคุณสมบัติตายตัวของลัทธิเสรีนิยมใหม่

หลังทศวรรษ 1980 กลุ่มประเทศ OECD ติดประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำเพิ่มสูงขึ้นมาก หลักฐานที่ปรากฏชัด คือ การเปลี่ยนไปสู่ลัทธิเสรีนิยมใหม่มาพร้อมกับการกอบกู้และการฟื้นฟูอำนาจของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจในหลายแง่และในหลายระดับ การสร้างฉันทานุมัติของประชาชนมีมากพอที่จะสร้างความชอบธรรมแก่การเปลี่ยนแปลงไปสู่ลัทธิเสรีนิยมใหม่ โดยการเผยแพร่อุดมการณ์ที่ทรงอิทธิพลผ่านทางบริษัท สื่อมวลชน

และสถาบันอีกมากมายที่ประกอบเป็นภาคประชาสังคม เช่น มหาวิทยาลัย โรงเรียน และ โบสถ์ เป็นต้น สิ่งนี้อ้างถึงความพยายามในการสร้างความก้าวหน้าในนามของเสรีภาพปัจเจกบุคคลย่อมเป็นที่ชื่นชอบของผู้คน ดังนั้นแล้วขบวนการทางการเมืองใด ๆ ก็ตามที่ถือว่าเสรีภาพปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และแตะต้องไม่ได้ มักมีแนวโน้มที่จะถูกคุกคามเข้าไปอยู่ในฝ่ายลัทธิเสรีนิยมใหม่

ข้ออ้างเกี่ยวกับความยืดหยุ่นในกระบวนการแรงงานและการบริหารจัดการเวลาอย่างยืดหยุ่น กลายเป็นส่วนหนึ่งในวาทกรรมแบบลัทธิเสรีนิยมใหม่ มันสามารถโน้มน้าวคนงานได้ โดยเฉพาะคนงานที่ถูกกีดกันจากสิทธิประโยชน์ผูกขาดของสหภาพแรงงาน การมีเสรีภาพและอิสระมากขึ้นในตลาดแรงงานถูกนำมาโฆษณาชวนเชื่อว่าเป็นคุณประโยชน์ต่อทุนและแรงงาน มันจึงกลายเป็นเรื่องง่ายที่จะผนวกเอาคุณค่าแบบลัทธิเสรีนิยมใหม่เข้าไปใน “สามัญสำนึก” ของแรงงานส่วนใหญ่ การที่ศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์ถูกแปรเปลี่ยนไปเป็นระบบการสะสมทุนที่ยืดหยุ่นและมีการชดเชยอย่างสูง คือถูกแจกลำคัญในการอธิบายว่าทำไมค่าจ้างที่แท้จริงจึงหยุดนิ่งหรือตกต่ำลงตลอดเวลาและสิทธิประโยชน์ก็ลดน้อยถอยลงเรื่อย ๆ ทฤษฎีลัทธิเสรีนิยมใหม่จึงได้อธิบายอย่างง่ายกว่า การว่างงานเป็นเรื่องของความสมัครใจเสมอ แรงงานตั้ง “ราคาขั้นต่ำสุด” (reserve price) ไว้ในใจ พอมันต่ำกว่าก็เลยเลือกที่จะไม่ทำงาน การว่างงานเพิ่มสูงขึ้นก็เพราะราคาขั้นต่ำสุดของแรงงานนั้นสูงเกินไป

ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่เชื่อว่าการขจัดความยากจน(ทั้งในประเทศและทั่วโลก) สามารถทำได้ดีที่สุดโดยอาศัยตลาดเสรีและการค้าเสรี ในขณะที่มีการรับประกันเสรีภาพส่วนบุคคลในตลาด ปัจเจกบุคคลแต่ละคนก็ต้องดูแลรับผิดชอบการกระทำและความอยู่ดีกินดีของตัวเอง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของบุคคลถูกตีความในแง่ของคุณธรรมหรือความล้มเหลวส่วนบุคคลของผู้ประกอบการ เช่น การไม่ลงทุนมากพอในด้านการศึกษาซึ่งเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ ไม่ใช่ปัญหาที่เกิดจากคุณลักษณะของระบบ เช่น การกีดกันทางชนชั้นที่มักถือว่าเป็นลักษณะของทุนนิยม ลัทธิเสรีนิยมใหม่สร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการก่อรูปทางชนชั้น และเมื่อใดที่อำนาจของชนชั้นนั้นเข้มแข็งขึ้นก็จะมีแนวโน้มที่จะหาทางปลดปล่อยตัวเองออกจากการพึ่งพิงอำนาจรัฐและหันเหอำนาจรัฐให้เป็นตามแนวทางของลัทธิเสรีนิยมใหม่มากขึ้นดังที่เกิดขึ้นกับเกาหลีใต้ในปัจจุบัน

ความยืดหยุ่นกลายเป็นสิ่งที่มาคู่กันกับตลาดแรงงาน ผู้ใช้แรงงานบางส่วนได้รับผลประโยชน์จากความยืดหยุ่นนี้ แต่ด้วยการที่แรงงานไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกและเสรี (โดยเฉพาะการข้ามพรมแดนรัฐ) ทำให้แรงงานตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบมากกว่า และฝ่ายทุนอาจใช้ความเชี่ยวชาญที่ยืดหยุ่นนี้เป็นเครื่องมือในการนำทางให้เกิดวิธีการสะสมทุนที่ยืดหยุ่นมากขึ้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ ค่าจ้างต่ำลง ความไม่มั่นคงในหน้าที่การงานเพิ่มมากขึ้น และในหลายกรณีหมายถึงการสูญเสียสิทธิประโยชน์และการคุ้มครองอาชีพ แนวโน้มเช่นนี้มีให้เห็นในทุก ๆ รัฐที่เดินตามเส้นทางลัทธิเสรีนิยมใหม่ และในหลายประเทศที่ทำให้เห็นว่า การควบคุมแรงงานและการชดเชยแรงงานอย่างรุนแรงคือหัวใจสำคัญของลัทธิเสรีนิยมใหม่มาโดยตลอด ความไม่เท่าเทียมที่เพิ่มมากขึ้นภายในประเทศหนึ่ง ๆ จึงถูกอธิบายว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการส่งเสริมความเสี่ยงและนวัตกรรมผู้ประกอบการ ซึ่งจะก่อให้เกิดอำนาจการแข่งขันและกระตุ้นการเติบโต หากสภาพชีวิตของชนชั้นล่างเสื่อม

ทราบดีเพราะพวกเขาล้มเหลวในการสร้างเสริมทุนมนุษย์ของตัวเอง ซึ่งมักเกิดจากเหตุผลส่วนบุคคลและเหตุผลทางวัฒนธรรม เช่น การทุ่มเทให้การศึกษา การยอมรับวินัยและความยืดหยุ่นในการทำงาน เป็นต้น

2.1.2 แนวคิดการสร้างซัพเจกต์แบบลูกหนึ่ในสังคมเสรีนิยมใหม่

งานศึกษาของเก่ง กิติเรียงลาภ เรื่อง *CONATUS: ชีวิตและอำนาจควบคุมชีวิตในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21* (2018) แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบทุนนิยม เงื่อนไขของการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมในระบบทุนนิยมที่เรามีชีวิตอยู่ รวมถึงสิ่งที่เป็เงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลง โดยงานศึกษาได้ย้อนกลับไปรากฐานเกี่ยวกับ “การเมืองชีวิต” (Biopolitics) ในงานของมิเชล ฟูโกต์ที่แสดงให้เห็นว่า “ชีวิต” ไม่ใช่ซัพเจกต์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยกฎหมายหากแต่เป็นซัพเจกต์ที่หมายถึงสิ่งมีชีวิตที่มีอิสระในตัวเอง และยังชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวแบบอำนาจในช่วงก่อนศตวรรษที่ 18 “อำนาจอธิปไตย” (sovereign power) ซึ่งวางอยู่บนการปกครองที่ทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองถึงแก่ความตาย กลางศตวรรษที่ 18 เมื่อรูปแบบการผลิตเริ่มเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม พลังการผลิตของแรงงานซึ่งสะท้อนถึงความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจึงกลายเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกของรัฐที่จะต้องให้ความสนใจ รัฐจึงต้องดูแลรักษาร่างกายรวมถึงชีวิตของพลเมืองแทนที่จะทำการกดและทับตั้งเช่นการปกครองที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากอำนาจแบบเก่าไปสู่แบบใหม่

กล่าวคือ การดูแลรักษาและควบคุมร่างกาย (body) ของพลเมืองผ่านการควบคุมกลไกและสถาบันหลักทางสังคมอย่างครอบครัวหรือโรงเรียน การควบคุมแบบนี้จึงเรียกว่า “อำนาจวินัย” (disciplinary power) ช่วงหลังศตวรรษที่ 19 เมื่ออำนาจทางการเมืองวางอยู่บนการสร้างกลไก เทคนิค และเทคโนโลยีเพื่อจัดการกับชีวิต กลไกที่ถูกสร้างขึ้นใหม่นี้จึงเรียกว่า “ชีวอำนาจ” (Biopower) หมายถึง “การใช้อำนาจเหนือมนุษย์ตราบเท่าที่มนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิต” ดังนั้นแล้วอำนาจในการจัดการกับชีวิตจึงเป็นสิ่งที่กระทำกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย แทรกซึมอยู่ในทุกมิติของชีวิตส่งผลให้พื้นที่และเวลาแตกต่างไปจากเดิม ในแง่ของคาร์ล มาร์กซ์ (Marx) คือ การแยกระหว่างสิ่งที่เรียกว่า “งาน” (work) กับ “ชีวิต” (life) ถูกลดความสำคัญลงและถูกทำให้หายไป นอกจากนี้การทำงานยังอยู่ในแนวระนาบมากขึ้น ต่างจากสังคมวินัยที่ถูกควบคุมจากบนลงล่างผ่านสถาบันที่เป็นทางการ เป็นการรับเอาความรู้ต่างๆจากสถาบันที่ไม่ได้ยึดโยงกับรัฐโดยตรง เช่น สถาบันทางการแพทย์ สถาบันเสริมความงาม สื่อโฆษณา เป็นต้น ให้แทรกซึมเข้าสู่จิตใจเพื่อให้รู้จักควบคุมตนเองปราศจากการควบคุมหรือบังคับจากสิ่งภายนอก

เมื่อลักษณะงานและแรงงานในระบบทุนนิยมหลังทศวรรษ 1970 ได้เปลี่ยนไป การผลิตที่มีลักษณะเป็นอวัตุมากขึ้นเรื่อยๆ การผลิตอวัตุจึงต้องการความหลากหลายของประสบการณ์ของมนุษย์ที่เข้ามาเชื่อมต่อกัน สินค้าของอวัตุจึงไม่ใช่สินค้าที่เหมือนกันหรือมีมาตรฐานการผลิตเดียวกันแบบการผลิตในระบบสายพานในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม แต่เป็นทุนนิยมความรู้ สิ่งที่เป็นปัญหาตามมาของชนชั้นแรงงานก็คือหนึ่ง การแบ่งแย่งงานกับสิ่งที่ไม่ใช่งาน ไม่สามารถทำได้ในระบบทุนนิยมความรู้ เพราะงานไม่ได้หมายถึงสิ่งที่กระทำในโรงงานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มันกระจายออกไปทั่วทั้งสังคมหรือเรียกว่า “โรงงานสังคม”

(social factory) สอง ขนชั้นแรงงานโดยรากฐานแล้วก็กีดกันคนกลุ่มอื่นที่ไม่ได้อยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีส่วนในการสร้างมูลค่าสังคมออกไปอย่างเช่น เด็ก และผู้หญิง ทว่าการผลิตในแง่ของระบบทุนนิยมความรู้ นั้นไม่ได้หมายถึงการผลิต (production) ในปริมาณตลาดทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงการผลิตซ้ำ (reproduction) ซึ่งเกิดขึ้นในระดับสังคมทั้งหมดด้วย เช่น การผลิตซ้ำของผู้หญิงผ่านการทำงานบ้าน เป็นต้น

มนทัศน์ของเมารีซิโอ ลาชซาราโตนักเศรษฐศาสตร์มาร์กซิสต์ชาวอิตาลีแสดงให้เห็นว่า ลักษณะของการผลิตแบบอวัตถุได้ทำให้เส้นแบ่งและรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมนุษย์กับเครื่องจักรเปลี่ยนแปลงไปอย่างมหาศาล แรงงานอวัตถุ (immaterial labor) ไม่ได้ทำการผลิตโดยเชื่อมต่อกับเครื่องจักรขนาดใหญ่ในโรงงานอุตสาหกรรมอีกต่อไป แต่เป็นการผลิตที่เกิดขึ้นในปริมาณของชีวิตประจำวันผ่านการผลิตความรู้ ตัวตนของตัวเอง และความสัมพันธ์ทางสังคมที่อยู่นอกโรงงานอุตสาหกรรม ด้วยเหตุนี้แรงงานได้เชื่อมต่อตนเองเข้ากับเครื่องจักรขนาดเล็กจำนวนมาก โดยเฉพาะเครื่องจักรที่อยู่ในรูปของเทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร การควบคุมของระบบทุนนิยมความรู้จึงมีลักษณะที่คล้ายกับสิ่งที่ฟูโกต์พูดถึง คือ “ชีวอำนาจ” รวมถึงการนำความคิดนั้นมาทำความเข้าใจลักษณะที่มาร์กซ์ เรียกว่า Real Subsumption ซึ่งเป็นขั้นตอนสูงสุดที่ระบบทุนนิยมสามารถดูดกลืนทุกอณูของชีวิตเข้ามาอยู่ในกระบวนการสร้างมูลค่าของระบบทุนนิยม

กลุ่ม Autonomia ซึ่งเป็นมาร์กซิสต์สายอิตาลี ได้พัฒนาการศึกษาเกี่ยวกับเงินและทุนการเงินเอาไว้ 3 แนวทางหลัก คือ หนึ่ง กลุ่มที่มองเงินในฐานะสัญญา สอง กลุ่มที่มองเงินในฐานะปัญญาประดิษฐ์หรือเครื่องจักรแบบดิจิทัล และสาม กลุ่มที่มองเงินในฐานะค่าเช่า โดยจะมุ่งเน้นการศึกษาไปที่กลุ่มแรก ซึ่งก็คือกลุ่มที่มองเงินในฐานะสัญญาที่อยู่ในกรอบของภาษาโดยเฉพาะการมองเงินในฐานะสัญญาไร้ความหมายที่ดำรงอยู่อย่างเป็นสากลภายในกลไกของระบบทุนนิยมซึ่งมุ่งไปสู่การสร้างซบเจคแบบลูกหนี้ ในทัศนะของลาซซาราโต เมื่อระบบทุนนิยมความรู้ได้เปลี่ยนเอาความสัมพันธ์ระหว่างทุนและแรงงานให้เปลี่ยนมาอยู่ในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ (debtor-creditor relations) และกลายเป็นความสัมพันธ์หลักของสังคมทุนนิยม สิ่งที่เกิดขึ้นคือ “ระบบเศรษฐกิจแห่งการเป็นหนี้” (Debt Economy) ก็ได้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบันเช่นกัน

หัวใจสำคัญของระบบหนี้ไม่ใช่การแลกเปลี่ยน (exchange) แต่เป็นสิ่งที่วางอยู่บนความเหลื่อมล้ำ ไม่เท่าเทียม และการแบ่งแยกระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ จะเห็นได้ว่าฝ่ายหนึ่งซึ่งก็คือลูกหนี้เป็นผู้ผลิตสร้างมูลค่า ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งหรือก็คือเจ้าหนี้ไม่ได้ทำการผลิตสร้างมูลค่าใด ๆ แต่ทำงานในฐานะกลไกการจับยึดและแย่งชิงมูลค่าผ่านกลไกของหนี้ ระบบหนี้จึงเป็นกลไกและเครื่องจักรของการขูดรีดในระบบทุนนิยมสัญญา รวมถึงสร้างสิ่งที่เรียกว่า “ระบบศีลธรรม” ที่วางอยู่บนความรู้สึกผิด (guilt) ขึ้นมาอีกด้วย ระบบหนี้ได้เข้ามาจัดการกับตัวตนของมนุษย์ในระดับจุลภาค กล่าวคือ หนี้ ได้เข้ามา “หล่อหลอมและควบคุมตัวตน” (subjectivity) ของมนุษย์ ซึ่งทำให้จากเดิมแรงงานมนุษย์ส่วนใหญ่คือ แรงงานของกรรมกร (labor of worker) ผลิตสร้างสิ่งที่อยู่นอกตัวเองกลายมาเป็นแรงงานของผู้ประกอบการ (labor of entrepreneur) ซึ่งเป็นการทำงานบนตัว

ฉันท (work on the self) ที่เราต่างทำการผลิตเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเราให้กลายเป็นทุนมนุษย์ (human capital) เมื่อการผลิตเกิดขึ้นในทุกอณูของชีวิตประจำวันซึ่งเครื่องจักรและปัจจัยการผลิตกระจายอยู่ทั่วทั้งสังคมไม่เพียงแต่กระจุกตัวอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น ดังนั้นตัวตนแบบเดียวในระบบทุนนิยมความรู้คือ ความเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneur) ซึ่งเป็นตัวตนที่เคลื่อนที่และแตกกระจายไปตามการทำงานของระบบทุนนิยมแบบสัญญา

ข้อเสนอที่สำคัญที่สุดของลาซซาราโต จากงานเขียน *The Making of the Indebted Man* คือ การสร้างตัวตนแบบใหม่ที่สอดคล้องกับระบบหนี้ ซึ่งก็คือตัวตนแบบผู้ประกอบการที่พวกเขาอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตด้วยตนเองผ่านการกู้เงินมาซื้อหรือการเข้าปัจจัยการผลิต รวมถึงการจ่ายค่าเช่าในรูปแบบของค่าลิขสิทธิ์ต่างๆในชีวิตประจำวันของมนุษย์ด้วย ระบบหนี้สามารถขยายตัวขึ้นได้จากการกลายเป็นผู้ประกอบการจากคนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นคนที่ไร้ปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งการทำให้แรงงานเชื่อว่าตนเองนั้นไม่ใช่ชนชั้นแรงงาน แต่เป็นผู้ประกอบการ “หนี้ ก็คือกลไกที่หล่อเลี้ยง ยืดอายุ และประกอบสร้างตัวตนแบบผู้ประกอบการให้ดำรงอยู่ได้”⁸ ลาซซาราโตชี้ว่า ระบบหนี้เป็นกลไกอำนาจที่ทำงานในระดับจุลภาคภายในซับซ้อน กล่าวคือ นอกจากการสร้างตัวตนแบบผู้ประกอบการแล้ว ระเบียบศีลธรรมแห่งความรู้สึกผิดก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในระบบหนี้ ซึ่งสิ่งนี้เองที่ได้ทำหน้าที่ผูกมัดความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เอาไว้ด้วยกันผ่านการสร้างความรู้สึกผิดจากการทำสัญญาที่ลูกหนี้ได้ให้คำมั่นสัญญาเอาไว้ว่า ในอนาคต พวกเขาจะจ่ายหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้ (promise of payment)

ดังนั้น “ความรู้สึกผิด” นี้เองจึงเป็นสิ่งที่ถูกประทับลงไปในความทรงจำของลูกหนี้ และกลายเป็นสิ่งเดียวที่ทำร้ายลูกหนี้อย่างต่อเนื่อง กลไกอำนาจนี้จึงมีความคล้ายคลึงกับสังคมแห่งการควบคุม (society of control) ที่จิลล์ เดอเลซ (Gille Deleuze) ได้กล่าวถึงว่าเป็นอำนาจที่ไม่ได้กระทำกับซับซ้อนแบบกดทับโดยตรง แต่เป็นอำนาจที่สนับสนุนการสร้างซับซ้อนให้ดูเหมือนว่ามีอิสระ และความมีอิสระนั้นเป็นสิ่งที่เอื้อเฉพาะผู้ที่เข้าร่วมกับกลไกหรือเวทีของอำนาจนั้น และเครดิตของลูกหนี้ในกรณีของซับซ้อนแบบผู้ประกอบการก็คือ ศักยภาพ ความสามารถ และการแสดงออกว่ายึดมั่นในระบบศีลธรรมแห่งความรู้สึกผิดซึ่งเป็นคุณสมบัติในระดับปัจเจกบุคคลที่ได้กลายเป็นตัวชี้วัด (measure) เครดิตของลูกหนี้ที่ดีที่สุด นั้นหมายถึงการแสดงออกของลูกหนี้ว่าพร้อมที่จะทำงานหนักเพื่อที่จะใช้หนี้คืนทั้งหมด และการทำงานหนักนี้เองที่ได้กลายเป็นตัวชี้วัดว่าลูกหนี้ได้ยึดมั่นในระบบศีลธรรมแห่งความรู้สึกผิดและยังมีคุณสมบัติของลูกหนี้ที่ดีที่พร้อมจะจ่ายคืนหนี้ตามเวลาที่กำหนดหรือตกลงเอาไว้ ดังนั้นลูกหนี้ที่ดูผิวเผินว่ามีความเป็นอิสระ แต่การกระทำและพฤติกรรมยังต้องเป็นไปตามข้อจำกัดและเงื่อนไขของการเป็นหนี้ อยู่ ในระบบหนี้ที่ทุนสามารถควบคุมชีวิตทั้งชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะการควบคุมเวลาทั้งหมดในอนาคตของลูกหนี้ การควบคุม รักษา และพัฒนา

⁸ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, *Conatus: ชีวิตและอำนาจควบคุมชีวิตในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: อิลลูมินาชันส์ เอ็ดิชั่นส์, 2561), 203.

ศักยภาพอยู่ตลอดจึงเป็นสิ่งสำคัญในการแสดงออกว่าตนเองนั้นเป็นลูกหนี้ที่ดี ดังนั้นเวลาในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่ทุนหรือเจ้าหนี้อึดครองและควบคุมเอาไว้

ทว่าเมื่อก้าวถึงอนาคตแล้วย่อมรู้โดยทั่วกันว่ามันเป็นสิ่งที่มาพร้อมกับความไม่แน่นอน ไม่ว่าจะด้วยปัจจัยใดก็ตามสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้เสมอก็คือ ความล้มเหลวในการที่จะจ่ายหนี้คืนและมันจะต้องเกิดขึ้นส่งผลให้เวลาในอนาคตที่ถูกกำหนดไว้แล้วถูกเลื่อนออกไป ลาซซาราโตยังชี้ว่า ผู้ประกอบการในระบบทุนนิยมสัญญาจะมีแนวโน้มที่จะทำงานหนักกว่าและต่อเนื่องยาวนานกว่าแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม กล่าวคือ แรงงานในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่ตกลงขายแรงงานให้กับทุนซึ่งเป็นเจ้าของกำลังแรงงานของแรงงานและสามารถเปลี่ยนงานได้ทุกเมื่อที่ต้องการซึ่งถือว่าเป็นความสัมพันธ์ที่มีเสถียรภาพ แต่กลไกของทุนการเงินที่เปลี่ยนมนุษย์ให้อยู่ในรูปแบบของลูกหนี้ได้เข้ายึดครองและควบคุมชีวิตทั้งชีวิตของมนุษย์ซึ่งครอบคลุมเวลาทั้งหมดตั้งแต่ปัจจุบันจนถึงอนาคตเพื่อที่จะทำงานและจ่ายคืนหนี้ให้แก่เจ้าหนี้จนกว่าจะจ่ายหนี้คืนหมด อำนาจทุนที่ตัดข้ามเส้นแบ่งระหว่างเวลางานกับเวลาชีวิต ตัดข้ามการแยกระหว่างปริมาณผลของการผลิตและการผลิตซ้ำ รวมถึงการดึงเอาสมาชิกในครอบครัวเข้ามาเพื่อควบคุมและซูดริตมูลค่าส่วนเกิน จึงเห็นได้ว่านี่คือชีวอำนาจที่เข้ามาจัดการชีวิตทั้งชีวิตในทุกมิติของมนุษย์ซึ่งครอบคลุมสังคมทั้งหมดในอนาคต “นี่จึงเป็นสิ่งที่ผูกพันลูกหนี้ตั้งแต่เกิดจนตาย หรือแม้แต่หลังจากที่ลูกหนี้ตายไปแล้วด้วย”

จากการพิจารณา “เงิน” ของลาซซาราโต แบ่งเงินออกเป็น 2 มิติ หนึ่ง เงินในฐานะที่เป็นการแลกเปลี่ยน เช่น ค่าแรง กำไร เป็นต้น สอง เงินในฐานะที่เป็นโครงสร้างเชิงอำนาจซึ่งมีเป้าหมายเพื่อควบคุมและบริหารจัดการทั้งเวลา ศักยภาพ และความเป็นไปได้ในอนาคต เงินจึงกลายเป็นโครงสร้างและเครื่องมือที่สำคัญของทุนสังคมหรือองค์รวมของทุนนิยม เมื่อเงินมีฐานะเป็นสัญลักษณ์ของทุนในการควบคุมอนาคต เป็นชีวอำนาจที่ทำงานบนการคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นในอนาคต อำนาจทุนจึงเป็นอำนาจที่ทำให้หนี้ไม่มีวันจ่ายหมด ดังนั้นแล้วระบบเศรษฐกิจทั้งหมดจึงวางอยู่บนความสัมพันธ์ของความไม่เท่าเทียมไม่เสมอภาค และความไม่เท่าเทียมนี้เองได้กลายเป็นเงื่อนไขให้ระบบหนี้ได้ทำงานในปัจจุบัน ซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมของระบบหนี้เป็นสิ่งที่ไม่สิ้นสุด

การเป็นหนี้ คือ การที่ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ใช้เพื่อโยนความล้มเหลวและวิกฤตไปให้แก่สังคม การเข้ามาควบคุมจัดการตัวตนในระดับศีลธรรมของมนุษย์ จึงหมายถึงการเก็บกดปิดกั้นหรือการสร้างขีดจำกัดให้กับการตัดสินใจ ศีลธรรมของระบบหนี้ จึงทำให้ปัจเจกบุคคลถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างแข็งขันในฐานะผู้ที่แบกรับความสำเร็จและความล้มเหลวของตัวเอง ของสังคม และความล้มเหลวที่เกิดจากระบบเศรษฐกิจทั้งหมด การทำให้ตนเองมีประวัติทางการเงินที่สะอาดและโปร่งใสที่สุดก็คือ ลักษณะสำคัญของโครงสร้างทางศีลธรรมของผู้ประกอบการ ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่ลูกหนี้ให้ความสำคัญที่สุด กล่าวคือ ระบบหนี้เฝ้าความรับผิดชอบต่อความไม่แน่นอนทั้งหมดให้กับปัจเจกบุคคลและสังคมเป็นผู้แบกรับ กลไกของหนี้ได้ลดทอนความสามารถและศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงและการสร้างซบเจกในความหมายที่เป็นองค์ประธานของการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสิ่งที่ไม่มีวันเกิดขึ้นตราบเท่าที่เรายังเป็นลูกหนี้ “การเป็นหนี้ คือ สภาวะที่

ต้องดำรงอยู่และทำให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุด” และ “ลูกหนี้ก็คือคนที่ไม่มีวันจ่ายหนี้ได้หมด”⁹ ซึ่งเป็นสภาวะการดำรงอยู่ของมนุษย์ในระบบหนี้ ความเป็นลูกหนี้ก็คือสภาวะการดำรงอยู่ของตัวตนมนุษย์ความเป็นผู้ประกอบการจึงเป็นเพียงภาพมายาคติที่เคลือบทับความเป็นลูกหนี้เอาไว้เท่านั้น และตามมโนทัศน์ของลาซซาราโตแล้วผู้ประกอบการเป็นเพียงชนชั้นกรรมาชีพในระบบเศรษฐกิจแบบใหม่เพียงเท่านั้น

งานศึกษาของ ลาซซาราโต เรื่อง *The Making of the Indebted Man* (2012) ที่แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ทางชนชั้นที่เกิดขึ้นในยุโรปแฉกเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในภูมิภาคอื่นของโลกและปัญหาเกี่ยวกับหนี้ที่เพิ่มมากขึ้น ประเด็นหลักของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่ความสัมพันธ์ของเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่รุนแรงขึ้นจากการเป็นกลไกการขูดรีดและการครอบงำในทุกระดับของสังคมซึ่งไม่ได้สร้างความแตกต่างระหว่างสถานะทางสังคม ทุกคนล้วนเป็น “ลูกหนี้” ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ในฐานะที่ความสัมพันธ์พื้นฐานทางสังคม วิกฤตทางการเงินที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องผลักดันให้ “คนที่เป็หนี้” ปรากฏขึ้นให้เห็นชัดในฐานะที่เป็นตัวตนในทุนนิยมสมัยใหม่ นับตั้งแต่มันได้เป็นหัวใจสำคัญของยุทธศาสตร์เสรีนิยมใหม่ เงื่อนไขของคนที่เป็นหนี้ได้เข้ายึดครองพื้นที่สาธารณะทั้งหมด

หนี้แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจตัดขวางที่ไม่เขตแดนรัฐไม่อาจกีดกันได้ ทวิภาคของการผลิตและความแตกต่างระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งหนี้ได้กระทำในระดับโลกและส่งผลกระทบต่อประชากรทั้งหมด เรียกร้องและมีส่วนสนับสนุนในการสร้างศีลธรรมของผู้ที่เป็นหนี้ คำอธิบายของฟูโกต์เกี่ยวกับแนวปฏิบัติเสรีนิยมใหม่ดำเนินการเพื่อที่จะเปลี่ยนแรงงาน (worker) ให้เป็นทุนมนุษย์ (human capital) นั้นค่อนข้างที่จะให้ความกระจ่างและการเข้าใจผิด แรงงานผู้ซึ่งเป็นตั้งแต่แรกเริ่มถูกคาดหวังว่าจะเป็นหลักประกันของรูปแบบ การเจริญเติบโต การสะสม การพัฒนา และการเพิ่มมูลค่าของตนเองในฐานะที่เป็นทุน แรงงานจึงไม่ได้ถูกพิจารณาในฐานะที่เป็นองค์ประกอบเดียวของทุนอีกต่อไป กล่าวได้ว่า เขาไม่ใช่พลังของแรงงานอีกต่อไป แต่เป็นทุนที่มีทักษะ เป็นเครื่องจักรที่มีฝีมือซึ่งควบคู่ไปกันกับวิถีชีวิตและเส้นทางชีวิต เนื่องจากการลดลงของค่าจ้างและการตัดงบประมาณของรัฐส่งผลให้ระบบหนี้ได้ริเริ่มการสร้างความปลอดภัยทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจหนี้ได้เสนอภาพของตัวตนรูปแบบใหม่ของทุนให้ชัดมากขึ้นและสอดคล้องไปกับประชากรทั้งหมด

แม้ว่าลัทธิเสรีนิยมใหม่จะเกี่ยวข้องทั้งในแง่ของเศรษฐกิจและการสร้างซบเจค งานและการทำงานบนตัวเอง แต่การสร้างซบเจคได้กลายเป็นคำสั่งห้ามในการกลายเป็นเจ้านายตัวเอง นโยบายเสรีนิยมใหม่ในปัจจุบันได้ผลิตสร้าง “ทุนมนุษย์” และ “ผู้ประกอบการของตนเอง” ที่มีจะเปราะบางอยู่เสมอ สำหรับประชากรส่วนใหญ่การเป็นผู้ประกอบการของตนเองนั้นจำกัดอยู่ที่การจัดการ ตามเงื่อนไขของธุรกิจและการแข่งขัน การจ้างงาน หนี้ ค่าจ้างและรายได้ที่ลดลง รวมถึงการบริการสาธารณะที่ลดลง ความเป็นอิสระและ

⁹ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, *Conatus: ชีวิตและอำนาจควบคุมชีวิตในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: อิลลูมินเชนส์ เอ็ดชันส์, 2561), 203.

เสรีภาพที่ผู้ประกอบการควรจะนำมาสู่ “แรงงาน” แต่ในความจริงกลับนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่เพียงแต่สถาบัน (ธุรกิจ รัฐ การเงิน) เท่านั้นแต่ยังรวมถึงการพึ่งพาตนเองด้วย

ดังนั้นการแบ่งแยกทางสังคมของแรงงานในสังคมเสรีนิยมใหม่ล้วนถูกปกคลุมไปด้วยตัวตนของ “ลูกหนี้” ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริโภค แรงงาน ผู้ประกอบการ หรือแม้แต่พนักงานที่เกี่ยว ซึ่งได้เปลี่ยนพวกเขาเหล่านั้น ให้เป็นผู้บริโภคที่เป็นหนี้ แรงงานที่เป็นหนี้ สำหรับนี่ทเซอร์ “ความสัมพันธ์ที่เก่าแก่ที่สุดและเป็นส่วนตัวที่สุดที่มีอยู่”¹⁰ ก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ผลที่ตามมาคือ การทำให้คนที่มีความสามารถในการให้ คำสัญญา บางคนที่สามารถเป็นคนค้ำประกันให้กับตัวเองในความสัมพันธ์เจ้าหนี้และลูกหนี้ ซึ่งก็คือ ความสามารถในการเคารพหนี้ของเขา การสร้างบุคคลที่สามารถรักษาคำมั่นสัญญา จึงหมายถึง การสร้างความ ทรงจำให้กับเขา ทำให้เขาอยู่ภายในเขตแดนของความรู้สึกลึกซึ้งที่ตัวเองเป็นเครื่องป้องกันความหลงลืม ภายในขอบเขตของภาระหนี้ที่ความทรงจำ ตัวตน และความสำนึกถูกรุกสร้างขึ้น แม้ว่าคำสัญญาจะบ่งบอกถึง ความทรงจำถึงคำพูดและความมุ่งมั่นตั้งใจ ท้ายที่สุดแล้วมันไม่เพียงพอที่จะเอื้อนเอ่ยคำสัญญาที่จะจ่ายหนี้คืน ทั้งหมด

ลาซซาราโตได้อธิบายสิ่งที่เป็นเครดิตเอาไว้ว่า มันเป็นสัญญาที่จะจ่ายคืนหนี้ไม่ว่าจะในระยะทางไกล หรือไกลรวมถึงอนาคตที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ นับตั้งแต่ที่หนี้ขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอนของเวลา สำหรับ นี่ทเซอร์แล้ว การสร้างความทรงจำให้ผู้คนหมายถึง ความสามารถในการควบคุมอนาคต การมองอนาคตให้เป็น ปัจจุบันและคาดการณ์มัน ดังนั้นแล้วเขาก็จะสามารถรับมือกับอนาคตของตัวเองได้ ในระบบหนี้จึง จำเป็นต้องทำให้เวลาเป็นกลาง นั่นจึงเป็นความเสี่ยงที่มีอยู่ในตัวมันเอง จะต้องคาดการณ์และป้องกันทุกความ เบี่ยงเบนที่อาจเกิดขึ้นในพฤติกรรมของลูกหนี้ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น

จุดประสงค์หลักของหนี้วางอยู่บนการสร้างซบเซาและความสำนึก ตัวตนที่เชื่อในความเป็นปัจเจก บุคคลที่มีลักษณะเฉพาะและยึดมั่นเป็นผู้ค้ำประกันการกระทำของตนเอง วิถีชีวิตของตนเอง (ไม่ใช่แค่การ ทำงาน) และรับผิดชอบต่อสิ่งเหล่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่าง รุนแรงในการวัดคุณค่าอย่างไม่อาจเลี่ยงได้ การกลายเป็นทุนมนุษย์และการเป็นผู้ประกอบการของตนเองเป็น มาตรฐานใหม่ของความสามารถในการทำงาน ทว่าศีลธรรม คำมั่นสัญญา และคำพูดของคนส่วนใหญ่แล้วไม่ เพียงพอที่จะรับประกันได้ว่าจ่ายคืนหนี้ กล่าวได้ว่าหนี้ได้เพิกเฉยต่อเส้นเขตแดนและสัญชาติ มันรับรู้เพียง แค่เจ้าหนี้และลูกหนี้ในระดับของเศรษฐกิจโลกเท่านั้น หนี้ก้าวข้ามการแบ่งแยกระหว่างการจ้างงานและการ ว่างงาน การทำงานและการไม่มีงานทำ ความเปราะบางและความมั่นคง การแบ่งแยกที่ฝ่ายซ้ายได้กำหนดขึ้น จากแบ่งแยกประเภทตามความคิดและการกระทำ ตัวตนของลูกหนี้ได้กระจายไปทั่วทั้ง “ธรรมชาติและ วัฒนธรรม” นับตั้งแต่ที่ลัทธิเสรีนิยมใหม่ได้นำหนี้เข้ามาสู่โลกของเรารวมถึงตัวเราในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิต การ

¹⁰ Maurizio Lazzarato, *The Making of the Indebted Man*, trans. Joshua Jordan (Los Angeles: Semiotext(e), 2012), 39.

ต่อสู้กับเศรษฐกิจหนี้และหนี้อีกว่านั่น “ศีลธรรม” แห่งความรู้สึกผิด ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วก็คือศีลธรรมแห่งความกลัว

2.1.3 แนวคิดผู้หญิงกับหนี้

งานศึกษาของลูซี กาวัลเลโร (Lucí Cavallero) และเวโรนิกา กากโก (Verónica Gago) เรื่อง *A Feminist Reading of Debt* (2021) นำเสนอมุมมองเกี่ยวกับหนี้ที่ไม่สามารถเข้าใจได้เพียงแค่การศึกษาหนี้สาธารณะ แต่เราไม่อาจมองข้ามความเป็นหนี้ในชีวิตประจำวันได้ การพิจารณาปัญหาเรื่องหนี้เป็นสิ่งจำเป็นทางการเมืองสำหรับขบวนการทางสังคมและองค์กร และการติดตามร่องรอยความเชื่อมโยงระหว่างหนี้และความรุนแรงทางเพศจากการพูดถึงหนี้ในชีวิตประจำวัน หนี้เป็นเครื่องมือในการผูกมัดของแรงงานรูปแบบใหม่ที่เพิ่มขึ้นโดยการประกอบสร้างการบีบบังคับในการยินยอมงานใดก็ตามเพื่อที่จะสามารถชำระข้อผูกมัดในอนาคต ซึ่งในทางปฏิบัติหนี้วางอยู่บนการขูดรีดความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ กล่าวคือ สิ่งที่สำคัญคือการจ่ายคืนหนี้ไม่ใช่งานที่ทำ งานที่ไม่มั่นคง ไม่เป็นทางการ หรือแม้แต่งานที่ผิดกฎหมายนับว่าเป็นสิ่งที่ไม่ต่อเนื่อง แต่ทว่าหนี้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมั่นคงในการขูดรีดความหลากหลายนั้น หนี้จึงกลายเป็นกลไกในการบีบบังคับผู้คนให้ยอมรับสภาพการทำงานใด ๆ ก็ตาม

จากนั้นหนี้จะผลักดันให้เกิดการแทรกซึมเข้าสู่ทุกอณูของภาวะผูกพันนั้น ๆ แม้ว่าจะเป็นเรื่องของอนาคต แต่เงื่อนไขปัจจุบันได้กำหนดความเร็วและความรุนแรงที่มากขึ้นเรื่อย ๆ หนี้ได้ถูกนิยามในฐานะกลไกการบีบบังคับและภาวะจำยอมซึ่งได้ประกอบสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ขึ้นเป็นส่วนประกอบของระบบทุนนิยม หากพิจารณาประกอบกับงานของ ลาสซาราโต ใน *The making of the Indebted Man* ก็ให้เห็นได้ว่า หนี้ได้กำหนด “การทำงานบนตัวเอง” (work on the self) ที่เชื่อมโยงโดยตรงกับ “ศีลธรรม” ของลูกหนี้อย่างไร ก็คือ เรารับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลว สำหรับความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการของเราเองเป็นวิถีทางของความเสี่งของแต่ละคนและการคิดว่าชีวิตเป็นธุรกิจ ในท้ายที่สุด

ในปัจจุบันที่การเงินในชีวิตประจำวันได้บีบบังคับขู่เข็ญภาคส่วนที่จนที่สุดให้เข้าสู่ระบบหนี้ จากการซื้ออาหาร ยารักษาโรค และการเข้าถึงบริการพื้นฐาน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการยังชีพด้วยตัวมันเองก่อให้เกิดหนี้ เมื่อการดำรงชีวิตในทุกวันนี้ได้ “ก่อให้เกิด” หนี้ จึงแสดงให้เห็นความจริงที่ว่า “ชีวิตสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนด้วยหนี้สินเท่านั้น ซึ่งเป็นรูปแบบของการเงินในชีวิตประจำวัน”¹¹ กลายเป็นเรื่องปกติสามัญ หนี้เป็นวิถีทางในการบริหารจัดการกับวิกฤตการณ์ จึงไม่มีสิ่งใดระเบิดออกมาเพียงแต่ทุกสิ่งล้วนปะทุอยู่ภายใน ภาวะผูกพันทางการเงินได้ทำให้ความสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว สถานที่ทำงาน หรือเพื่อนบ้านมีความเปราะบางและไม่มั่นคงมากขึ้นเนื่องจากแรงกดดันของหนี้ที่ไม่สิ้นสุด โครงสร้างของหนี้มีมวลรวมที่มีมากกว่าทศวรรษเป็นสิ่งที่ทำ

¹¹ Cavallero, Lucí, and Verónica Gago. *A Feminist Reading of Debt*. Translated by Liz Mason-Deese. London: Pluto Press, 2021. 14.

รับรู้ถึงรูปแบบในปัจจุบันที่เกิดจากวิกฤต เป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคล เป็นสิ่งที่เรียกว่า ความรุนแรง “ภายใน” ที่เพิ่มขึ้น เป็นความเปราะบางของการดำรงอยู่ “การเข้าถึงบริการทางการเงิน” ของผู้หญิงเป็นสิ่งที่ทำให้เชื่อว่าเราทุกคนสามารถเป็นผู้ประกอบการได้หากเราเข้าสู่การเป็นหนี้ จะเห็นได้ว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินนั้นได้พยายามปกปิดรูปแบบของการทุจริตทางการเงิน โดยเฉพาะการมุ่งเป้าไปที่ผู้หญิงที่ถูกเข้าใจว่าเป็นผู้ประกอบการ “โดยธรรมชาติ” ซึ่งแนวคิดของการกลายเป็นผู้ประกอบการของตนเองนั้นเป็นอุดมคติที่เราต่างปรารถนาถึงและยังเป็นสิ่งที่ธนาคารสนับสนุน

มิเชล พูโกต์ได้ชี้ให้เห็นถึงความคล้ายคลึงระหว่างรูปลักษณะของคุณและรูปแบบค่าจ้างที่ทั้งสองสิ่งต่างขึ้นอยู่กับระบบความเท่าเทียมที่ซึ่งเวลาเป็นหน่วยวัดที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ ค่าจ้างและคุณต่างมีความเชื่อมโยงกันในฐานะที่เป็นวิธีการเฉพาะในการ “ดึงเอาเวลา” (extraction of time) ในอดีต อย่างไรก็ตาม ค่าจ้างทำงานโดยการทุจริตแรงงานที่ได้เกิดขึ้นแล้วในขณะที่คุณทุจริตเวลาที่จะมาถึง ทั้งสองสิ่งนี้ต่างก็ทำงานบนเวลาอนาคต รูปแบบเรือนจำมีความคล้ายคลึงกันมากกับรูปแบบหนี้ หากเราคิดว่ามันเป็นอีกหนึ่งกลไกในการดึงมูลค่า หนี้เองก็เป็นกลไกในการดึงเอาเวลาชีวิตออกจากเวลาการทำงานซึ่งเป็นการสร้างแนวคิดทางชนชั้นขึ้นใหม่ โดยมีสมมติฐานว่าหนี้ทำงานในฐานะที่เป็นเครื่องจักรในการยึดจับสิ่งประดิษฐ์ทางสังคมที่มุ่งหมายไปที่การจัดการงานด้วยตนเองและการเมืองของการผลิตซ้ำทางสังคม หนี้ยังเป็น “ศีลธรรมที่แยกความแตกต่าง” ของชีวิตและความปรารถนาของผู้หญิงรวมถึงร่างกายที่เป็นผู้หญิง หนี้ถูกเสนอขึ้นในฐานะที่เป็น “โครงสร้าง” ของภาระผูกพันสำหรับผู้ที่จะเริ่มเข้าสู่วงโคจรแรงงานที่เปราะบาง ในขณะที่การจ้างงานนั้นไม่สม่ำเสมอและไม่ต่อเนื่องแต่หนี้อยู่ในระยะยาว อีกทั้งหนี้ยังทำงานอย่างต่อเนื่องในแง่ของภาระผูกพันในการเผชิญหน้ากับความไม่ต่อเนื่องของรายได้ บีบบังคับให้ผู้คนจำยอมต่อเงื่อนไขใดก็ตามที่จะเกิดขึ้นในการทำงาน

การเชื่อมโยงสิทธิในการเกษียณอายุของสิ่งที่เรียกว่า “แม่บ้าน” ด้วยการรับรองความเปราะบางและความยากจนเป็นวิธีการทำให้ลำดับชั้นทางเพศเป็นเรื่องปกติและในขณะเดียวกันก็เป็นการเติมเชื้อเพลิงให้กับลัทธิอนุรักษนิยมที่เพิ่มสูงขึ้นในการเสนอว่า “การกลับบ้าน” ของผู้หญิงเหล่านั้นเป็นการต่อต้านคำสั่งของครอบครัวไม่ว่าพวกเขาจะเป็นคนรุ่นไหนก็ตาม การทำความเข้าใจโลกการทำงานถูกรวมเข้ากับรูปแบบเสรีนิยมใหม่ในการโฆษณาผู้ประกอบการรายย่อยในฐานะที่เป็นวิธีการ “เอาชนะ” วิกฤตของแรงงานค่าจ้างที่เป็นทางการ ดูเหมือนว่าการกลายเป็นผู้ประกอบการและการเป็นหนี้จะเป็นการต่อต้านอนุรักษนิยมและการจ้างงานที่มั่นคง ความแร้นแค้นที่เกิดขึ้นกำลังถูกสร้างผ่านการกู้เงินใหม่อย่างต่อเนื่องด้วยหนี้ที่เพิ่มขึ้นในการซื้อสินค้าพื้นฐานและการจ่ายค่าสาธารณูปโภคและบริการทางสังคม การเผชิญหน้ากับความรุนแรงของรัฐอาณานิคมที่สร้างหนี้และทำให้ชีวิตไม่มั่นคง หนี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากวินัยของร่างกาย กิจวัตรและความปรารถนาได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อไม่นานมานี้ที่มีการตรวจสอบวงจรที่เชื่อมโยงหนี้สาธารณะกับผลกระทบในชีวิตประจำวัน สิ่งนี้สำเร็จได้เพราะผู้หญิง เลสเบี้ยน คนข้ามเพศ และคนที่ไม่ได้เป็นไบนารีออกมาต่อต้านและพูดเกี่ยวกับประสบการณ์ของการถูกเอารัดเอาเปรียบมากเกินไปในฐานะคนงานในตลาดแรงงานและในฐานะคนงานทำงานบ้าน ในฐานะผู้บริโภค และตอนนี้ก็ในฐานะที่เป็นลูกหนี้ ความ

เคลื่อนไหวของสตรีนิยมกำลังทำให้ปัญหาทางการเงินเป็นเรื่องการเมืองในระดับที่ใหญ่ขึ้น เมื่อความรุนแรงทางเศรษฐกิจในแง่ของความสัมพันธ์ของมันกับความรุนแรงทางเพศ

2.1.4 แนวคิดอัตลักษณ์และอำนาจทับซ้อน

งานศึกษาของแฮ ยอน ชู (Hae Yeon Choo), จอห์น ลี (John Lie) และลอรา ซี. เนลสัน (Laura C. Nelson) เรื่อง *Gender and Class in Contemporary South Korea: Intersectionality and Transnationality* (2019) ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างและสถานการณ์ของสังคมเกาหลีใต้ที่ยังมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจนถึงศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเพศและชนชั้น รวมถึงการพัฒนามุมมองใหม่เกี่ยวกับเพศ ชนชั้น และความสัมพันธ์อื่น ๆ ของอำนาจ โดยเพิ่มความเกี่ยวข้องด้านการข้ามชาติและอัตลักษณ์และอำนาจทับซ้อนเข้าไปในการวิเคราะห์ด้วย การศึกษาพลวัตทางสังคมในเกาหลีไม่อาจที่จะเพิกเฉยโครงสร้างและการปฏิบัติที่ถือว่าผู้หญิงและผู้ชายมีตำแหน่งแยกจากกันแต่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน แต่ละบุคคลแต่ละครอบครัวที่ถูกแบ่งแยกในตำแหน่งที่ต่างกันในสังคมเกาหลีเนื่องจากการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรทางการเงิน ทางวัฒนธรรม และทางสังคมของพวกเขา ความรู้ที่เพิ่มขึ้นของอัตลักษณ์และอำนาจทับซ้อนแนวคิดที่เพศและชนชั้นมีความเกี่ยวพันและพึ่งพาอาศัยกันอย่างใกล้ชิดท่ามกลางการแบ่งแยกทางชนชั้น

การศึกษาเน้นการตรวจสอบวิธีที่ความหลากหลายได้สร้างรูปแบบใหม่ในความสัมพันธ์ทางสังคม โครงสร้างสถาบัน และกรอบการตีความทางวัฒนธรรมของเกาหลีใต้ร่วมสมัย หลายบทความมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความแตกต่างทางสังคมอย่างต่อเนื่องผ่านการมีส่วนร่วมของชนชั้นและเพศตลอดจนแหล่งกำเนิดในระดับภูมิภาคและจากต่างประเทศ โดยการให้พลวัตของความแตกต่างที่ซับซ้อนเป็นศูนย์กลาง รวมถึงการให้ความกระจ่างแก่การตีความเฉพาะกิจของผลลัพธ์ที่แตกต่างกันของความแตกต่างทางสังคมตลอดจนปัจจัยและแหล่งที่มาทางวัฒนธรรมที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศและการแบ่งชั้นในเกาหลีใต้ดูเหมือนเป็นการจัดการทางสังคมที่เป็นธรรมชาติและจำเป็น แนวทางเชิงอำนาจอัตลักษณ์ทับซ้อนไม่ได้เพิกเฉยต่อผลกระทบของการแบ่งแยก อย่างเช่น เพศ ชนชั้น และเชื้อชาติ แต่มันกลับทำให้เห็นภาพของความว่างเปล่าทางปัญญาของการมองการแบ่งแยกทางสังคมในฐานะที่เป็นถึงแยกขยะของความแตกต่างที่เรียบง่ายและยังมุ่งเน้นไปที่วิถีทางที่ลำดับชั้นและอำนาจไม่ได้สร้างการแบ่งแยกขึ้นมาอย่างเรียบง่าย แต่มันสร้างความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ท่ามกลางและระหว่างการแบ่งแยกทางชนชั้น ปัจจัยอื่น ๆ อย่างเช่น ชนบท เมือง หรือแหล่งกำเนิดในภูมิภาคก็ถูกนำมาพิจารณาเช่นกัน แต่จะถือว่ามีความสำคัญเพียงเล็กน้อย

เพศได้รับการขับเคลื่อนมาโดยตลอดเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความแตกต่างทางสังคมอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างทางชนชั้น ชนชั้นและวรรณะได้รับการแสดงทางเพศของเกือบทุกคนให้สอดคล้องกับความคาดหวังที่กำหนดไว้อย่างทรงพลัง จึงมีการตรวจสอบวิถีทางที่ความหลากหลายนี้ได้สร้างการกำหนดค่าแบบใหม่ขึ้นในความสัมพันธ์ทางสังคม โครงสร้างทางสถาบัน และกรอบการตีความทางวัฒนธรรมของเกาหลีใต้ร่วมสมัย การแข่งขันเพื่อสถานะและเพื่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันได้ตัดผ่านพันธมิตรเก่าและสร้างความตึงเครียด ความสัมพันธ์ และความไม่มั่นคงแบบใหม่ขึ้นท่ามกลางและระหว่างผู้คนที่มีความหมายทางสังคมที่

หลากหลาย เมื่อใครสักคนล้มเหลวที่จะแสดงให้เห็นถึงหนึ่งในสิ่งที่ไม่ว่าจะเป็นการสำเร็จการศึกษา การเข้าสู่ตลาดแรงงาน และรูปแบบของครอบครัว สถานะของเขาในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่มีแนวโน้มที่จะถูกตั้งคำถาม สาธารณะมีความกังวลเรื่องการเปลี่ยนแปลง (ไปสู่การเป็นผู้ใหญ่) ที่ล่าช้าของคนหนุ่มสาว

4.2 งานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

4.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสังคมเกาหลีใต้ร่วมสมัย

งานศึกษาของฮาเกน คู (Hagen Koo) เรื่อง *The Changing Faces of Inequality in South Korea in the Age of Globalization* (2007) นำเสนอลักษณะของความไม่เท่าเทียมกันในเกาหลีใต้ในช่วงที่ผ่านมา วิถีทางที่ความไม่เท่าเทียมแสดงออกผ่านประสบการณ์ทำงานของผู้คน พฤติกรรมการบริโภคและการแสวงหาการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ แนวโน้มเสรีนิยมใหม่ในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอุตสาหกรรมได้ส่งผลถึงสภาพการทำงานของผู้คนที่ไม่แน่นอนและไม่มั่นคงมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่ช่องว่างระหว่างผู้ชนะและผู้แพ้ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจกว้างขึ้นเรื่อยๆ ความไม่แน่นอนนี้ได้ส่งผลกระทบต่อประชากรวัยทำงานเป็นจำนวนมาก ในยุคโลกาภิวัตน์ยุคใหม่นี้ การบริโภคได้กลายเป็นพื้นที่หลักและกลไกของการแบ่งแยกทางชนชั้น วัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่ตีมีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับภาพลักษณ์ของตะวันตก และได้กลายเป็นแพชชั่นสำหรับชนชั้นกลางทั้งชายและหญิง ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะสร้างความแตกต่างระดับความรุนแรงระหว่างชนกลุ่มน้อยที่เป็นชนชั้นกลางกับส่วนที่เหลือซึ่งเป็นผู้ที่ไม่สามารถซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่ดีและมีราคาแพงได้ จากการบริโภคของคนชนชั้นกลางที่มีแนวโน้มว่าจะการบริโภคของคนอื่นๆ

งานศึกษาของฮีคัง คิม (Hee-Kang Kim) เรื่อง *Marriage Migration Between South Korea and Vietnam: A Gender Perspective* (2012) นำเสนอเกี่ยวกับการแต่งงานข้ามชาติ โดยมุ่งเน้นไปที่การแต่งงานของผู้ชายเกาหลีกับหญิงสาวชาวเวียดนาม งานเขียนที่แสดงให้เห็นว่าผู้ชายเกาหลีที่อาศัยในชนบทและอยู่ในวัยที่สามารถแต่งงานได้จำนวนมากอย่างชวาวาและชาวประมง มีช่วงเวลาที่ยากลำบากในการหาคู่ครอง โดยทั่วไปแล้วผู้ชายกลุ่มนี้ไม่ได้มีการศึกษาสูงและค่อนข้างยากจน เนื่องจากการแบ่งแยกเพศของแรงงานเชื่อมโยงกับความสามารถในการทำเงินในตลาดแรงงาน ผู้ชายเหล่านี้จึงถูกพิจารณาว่าเป็นคู่แข่งแต่งงานที่น่าดึงดูดใจน้อยกว่าและไม่ได้รับความสำคัญในการสมรส รวมถึงประเด็นที่ว่าผู้ชายในวัยหนุ่มมักจะทิ้งชนบทและมุ่งหน้าเข้าสู่เมืองใหญ่ที่มีโอกาสทางการศึกษาและการจ้างงานมากกว่า ในขณะที่ผู้หญิงในวัยเดียวกันมักถูกทิ้งให้ดูแลการเงินของครอบครัว ด้วยเหตุนี้ทำให้หญิงสาวเลือกการแต่งงานข้ามพรมแดนเพื่อเพิ่มโอกาสในการหลีกเลี่ยงความยากจนและประสบความสำเร็จในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพื่อตัวเองและครอบครัว

งานศึกษาของจูฮี ฮัน (Ju Hui Judy Han) และเจนนิเฟอร์ จีฮเย ชอน (Jennifer Jihye Chun) เรื่อง *Introduction : Gender and Politics in Contemporary Korea* (2014) ศึกษาเกี่ยวกับเพศและเพศสภาพที่กำหนดรูปแบบและประสบการณ์ของการเลือกปฏิบัติและความเหลื่อมล้ำ ไม่เพียงแต่ในเรื่องของ

ค่าจ้าง สภาพการทำงาน คุณภาพงาน หรือความมั่นคงในการทำงาน แต่ยังรวมไปถึงจุดอ่อนทางสังคมการเมืองที่เกี่ยวข้องกับความยากจน ความรุนแรง และความไม่ยุติธรรมด้วย โดยเสนอว่าเพศ (gender) มีปฏิสัมพันธ์กับความแตกต่างทางสังคม (social difference) อย่างเรื่องชนชั้น (class) เพศ (sexuality) เชื้อชาติ (race) ความทุพพลภาพ (disability) การอพยพ (migration) และชาติ (nation) เพื่อแสดงให้เห็นการทำงานของอำนาจในการแบ่งแยกความแตกต่าง การสร้างลำดับชั้น และการทำให้ไม่มีความสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการแบ่งแยกงานตามเพศทั้งในครัวเรือนและการประกอบอาชีพในตลาดแรงงานส่งผลต่อการทำให้ไม่มีความสำคัญรุนแรงยิ่งขึ้น จากการสำรวจประชากรผู้หญิงภายใต้ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม ทั้งในช่วงเวลาของการตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นและแม้แต่ช่วงที่การพัฒนาเศรษฐกิจประสบความสำเร็จจนได้ชื่อว่า “ปาฏิหาริย์แห่งแม่น้ำฮัน”

งานศึกษาของพิพาดา ยังเจริญ เรื่อง *ประวัติศาสตร์เกาหลี ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 การแข่งขันและการแทรกแซงจากต่างชาติ อาณานิคม และชาตินิยม* (2013) ศึกษาเกี่ยวประวัติศาสตร์เกาหลีตั้งแต่ก่อนสมัยราชวงศ์โชซอน จนกระทั่งถึงช่วงที่ตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของญี่ปุ่น การก่อตัวของแนวคิดชาตินิยมที่นำไปสู่การต่อสู้เพื่อเอกราช และความแตกแยกของความเป็นชาตินิยมที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับเอกราชแล้ว ภายในราชสำนักที่มีความขัดแย้งกันอย่างลึกซึ้งทั้งด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม การเข้ามาของต่างชาติเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา จีน หรือรัสเซีย เกิดการสร้างการแข่งขันและต่อต้านของชาวเกาหลีจากการเข้ามาแทรกแซงของต่างชาติ จนกระทั่งญี่ปุ่นได้ยึดเกาหลีเป็นอาณานิคมโดยสมบูรณ์ การปกครองอำนาจเบ็ดเสร็จแบบเผด็จการทหาร การปฏิบัติที่โหดเหี้ยมและรุนแรง ไม่เป็นธรรมและไม่เท่าเทียมกับชาวเกาหลีทำให้ความเกลียดชังต่อต่างชาติและความสำนึกรักในชาติของตนรุนแรง แนวคิดชาตินิยมในเกาหลีเข้มข้นยิ่งขึ้นเกิดเป็นขบวนการชาตินิยมเกาหลี แม้ว่า จะได้รับเอกราชแล้วยังมีความแตกแยกระหว่างชาวเกาหลีตามมาจากนักต่อสู้ชาตินิยมที่มีแนวคิดที่ต่างกัน และการถูกยึดครองจากสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น จากการแบ่งขั้วความคิดที่สนับสนุนคอมมิวนิสต์กับประชาธิปไตย นำไปสู่สงครามเกาหลีที่ทำให้กลายเป็นเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ อย่างในปัจจุบัน

งานแปลของพรรณนิภา ของ เรื่อง *ค่านิยมของชาวเกาหลีใต้* (2016) งานเขียนเริ่มตั้งแต่การศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของนักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันโรนัลด์ อิงเกิลฮาร์ท (Ronald Inglehart) คุณค่าทางครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติเกี่ยวกับการสมรสที่ยังมีแนวคิดแบบดั้งเดิม แนวคิดนิยมบุตรชายของชาวเกาหลีใต้ที่ว่าต้องมีบุตรชายอย่างน้อยหนึ่งคนเพื่อสืบเชื้อสายยังคงมีอยู่ ทว่ามีการเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ควรเชิดชูจากเดิมที่ประเทศชาติจะต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด กลายเป็นความคิดที่ การให้ความสำคัญกับตนเองและครอบครัวมากกว่าประเทศชาติเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น ตลอดจนระยะห่างทางสังคมของชาวเกาหลีใต้ที่มีต่อชาวต่างชาติ ภายใต้การเป็นชนชาติเดียวที่เข้มข้นของชาวเกาหลีใต้ที่แสดงออกถึงการแบ่งแยกอย่างรุนแรง ทว่าเมื่อเข้าสู่ยุคสมัยโลกาภิวัตน์ที่เกิดการอพยพข้ามชาติด้วยแล้ว ตัวเลขความหลากหลายของชาวต่างชาติในเกาหลีใต้เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการรับแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงาน

หรือนำผู้หญิงต่างชาติเข้ามาแต่งงานกับผู้ชายที่เป็นโสดอาศัยอยู่ในชนบท ยากจน หรือมีความทุพพลภาพ จาก การเปิดรับความเป็นอื่นที่มีความหลากหลายนี้ได้เข้ามาสลาย ความเป็นสังคมเนื้อเดียวของเกาหลีให้กลายเป็น สังคมหลากหลายวัฒนธรรม (Multicultural Society)

2. แนวคิดทุนนิยมเสรีนิยมใหม่

งานศึกษาของซาร์วัต จาฮัน (Sarwat Jahan) และอาเหม็ด เซเบอร์ มาห์มุด (Ahmed Saber Mahmud) เรื่อง *What Is Capitalism? : Free markets may not be perfect but they are probably the best way to organize an economy* (2015) ศึกษาเกี่ยวกับทุนนิยมในแง่ที่ว่า เป็นระบบเศรษฐกิจที่มี เอกชนเป็นตัวแสดงในการเป็นเจ้าของและควบคุมทรัพย์สินตามผลประโยชน์ของพวกเขา อุปสงค์และอุปทาน สามารถกำหนดราคาได้อย่างอิสระในตลาดในลักษณะที่สามารถตอบสนองผลประโยชน์สูงสุดของสังคม ลักษณะของระบบทุนนิยม คือ แรงจูงใจในการสร้างกำไร โดยที่ทั้งสองฝ่ายตกลงทำธุรกรรมร่วมกันด้วยความ สมจริตใจ และสนใจในผลลัพธ์ของตนเองแต่ไม่สามารถได้สิ่งที่ตนต้องการโดยปราศจากการกล่าวถึงสิ่งที่อีกฝ่าย ต้องการ ผลประโยชน์ที่มีเหตุผลเช่นนี้สามารถนำไปสู่ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจได้

งานศึกษาของบอยเก้ เรไบน (Boike Rehbein) เรื่อง *Capitalism and inequality* (2020) ศึกษา เกี่ยวกับระบบทุนนิยมและความไม่เท่าเทียมกัน รูปแบบการปกครองในระบบทุนนิยมมีสองวิธี ได้แก่ การถูก ทำซ้ำโดยการสะสมของทรัพย์สินและการที่ไม่สามารถมองเห็นได้ทั้งในแง่จุดประสงค์ของการครอบงำ หรือการ ทำงานที่มีการจัดสรรอย่างเป็นระบบในระดับพื้นผิว โดยที่ผู้เขียนได้เสนอการโต้แย้งผ่านการติดตามโครงสร้าง ของการปกครองไปจนถึงการทำซ้ำของความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมในสังคมทุนนิยม ทั้งยังเสนอแนวคิดของ ระบบทุนนิยมไว้ว่า ทุนและกำไรเป็นทรัพย์สินส่วนตัว และนายทุนอยู่ได้ด้วยกำไร นายทุนแต่ละรายลงทุนเพื่อ ทดแทนทุนเดิมและสร้างส่วนเกินซึ่งเป็นกำไรประเภทของการกระทำของนายทุนในอุดมคติคือการได้มาซึ่งบาง สิ่งด้วยเงินลงทุนจำนวนหนึ่งและขายมันในราคาที่สูงกว่า สิ่งนี้อาจเป็นกำลังแรงงานของใครบางคน แต่ก็อาจ เป็นอย่างอื่นได้เช่นกัน ระบบทุนนิยมจึงไม่ใช่ระบบของกฎธรรมชาติหากแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ ทั้งหมด สิ่งสำคัญคือการมองระบบทุนนิยมนั้นเป็นมิติของการครอบงำและทุนไม่ใช่เป้าหมายโดยตัวมันเอง เศรษฐกิจทุนนิยมเป็นเพียงพื้นผิวของสังคมทุนนิยม ความเหลื่อมล้ำต่างๆ ล้วนเกี่ยวกับการครอบงำทั้งสิ้น และ ในระบบทุนนิยม การครอบงำนั้นอาศัยทุนเป็นสื่อกลาง และผลที่ตามมาคือ ชนชั้นทางสังคมมีความเป็น พื้นฐานมากกว่าชนชั้นทางเศรษฐกิจ สิ่งนี้เองที่ถูกทำให้มองไม่เห็นจากการมุ่งเน้นไปที่เงินและความมั่งคั่ง อีก ทั้งสังคมทุนนิยมได้พัฒนาลำดับชั้นของชนชั้นทางสังคม ตำแหน่งทางชนชั้นตลอดจนวัฒนธรรมทางชนชั้นถูก ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น

งานศึกษาของกอลลดา เกษบุญชู มี๊ด เรื่อง *กระบวนการเข้าสู่ความเป็นสากลของระบบทุนนิยมและ ลัทธิเสรีนิยมใหม่* (2013) ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของระบบทุนนิยมโลกหรือโครงสร้างอำนาจโลกที่มี สหรัฐอเมริกาเป็นศูนย์กลางตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง และการก่อตัวขึ้นของลัทธิเสรีนิยมใหม่ในช่วง ปลายทศวรรษที่ 1970 โดยมีข้อเสนอหลัก คือ นอกจากการทำงานของระบบทุนนิยมโลกแล้ว การทำความเข้าใจ

เข้าใจลัทธิเสรีนิยมใหม่จะต้องให้ความสำคัญกับรัฐซึ่งเป็นผู้ผลักดันและส่งเสริมให้ลัทธิเสรีนิยมใหม่นี้เกิดการขยายตัว ซึ่งในบทความประกอบไปด้วย ความเป็นมาและหลักการของลัทธิเสรีนิยมใหม่ การพัฒนาของระบบทุนนิยมโลกก่อนลัทธิเสรีนิยมใหม่ ระบบทุนนิยมโลกภายใต้ลัทธิเสรีนิยมใหม่ การรุกของลัทธิเสรีนิยมใหม่ ภายใต้คลื่นต้นและวิกฤตเศรษฐกิจ และการวิพากษ์ทฤษฎีและการแสวงหาคำอธิบาย โดยพื้นฐานทางความคิดของนักทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ จะมองว่าลักษณะรวมหมู่ของสังคมมนุษย์ไม่มีอยู่จริง จะมีก็แต่ปัจเจกบุคคลเท่านั้น มนุษย์ที่มีเสรีภาพในฐานะปัจเจกชนจึงต้องอยู่ในสังคมที่ไร้กฎเกณฑ์ ดังนั้นแล้วรัฐจึงต้องลดบทบาทของตัวเองลงให้เหลือน้อยที่สุด ทั้งนี้ยังมีการตั้งข้อสังเกตที่ว่าภายใต้การพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ รัฐหรือระบอบการเมืองของรัฐไม่จำเป็นต้องเป็นประชาธิปไตยเสมอไป ซึ่งแตกต่างจากที่แนววิเคราะห์แบบเสรีนิยมใหม่เชื่อมั่น

งานศึกษาของพรทิพา แพงเพชร เรื่อง *หวังรวย: ความปรารถนาและตัวตนของการเป็นผู้ประกอบการในระบบทุนนิยมแบบเสรีนิยมใหม่* (2017) การศึกษามุ่งเน้นการทำความเข้าใจ ความเชื่อ ความรับรู้ และความคาดหวังของแรงงานที่ทำงานประจำต่อการกลายเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneurship) ข้อเสนอของบทความนี้ คือ การประกอบสร้างตัวตนแบบผู้ประกอบการเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ระบบทุนนิยมชุดนี้ได้ผ่านการทำงานแบบยืดหยุ่นทั้งพื้นที่และเวลาภายใต้ความรู้ตัวตนการผลิต ความเชื่อและความคาดหวังของแรงงานเอง จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของระบบทุนนิยมในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาอยู่ภายใต้ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า ระบบเสรีนิยมใหม่ (neoliberalism) ซึ่งเป็นระบบที่สถาปนาอุดมการณ์เสรีนิยมที่สนับสนุนความเป็นปัจเจกบุคคล ตลาดเสรี รัฐถูกจำกัดบทบาทด้านตลาดและต้องสนับสนุนให้มีกรรมสิทธิ์ส่วนตัว แต่ในทางปฏิบัติรัฐก็มีบทบาทสำคัญที่เอื้อให้เอกชนภายในประเทศเพิ่มความสามารถ เพื่อการแข่งขันภายใต้หลักการของตลาดเสรี ขณะเดียวกันก็ละเลยความเท่าเทียมกันในสังคมแต่หันไปให้ความสนใจการผลิตและการแลกเปลี่ยนที่ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันกันอย่างเสรี

ในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่การจัดการแรงงานมีลักษณะที่ยืดหยุ่นทั้งในแง่ของการจ้างงาน การจัดการพื้นที่ และเวลาในการใช้ชีวิตรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานด้วยกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีนิยมใหม่ต้องการตัวตนหรือข้อเท็จจริงที่สอดคล้องกับกระบวนการทำให้ยืดหยุ่นเพื่อที่จะสะสมทุนได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้ตัวตนแบบแรงงานในระบบอุตสาหกรรมไม่สอดคล้องกับการสะสมทุนแบบเสรีนิยมใหม่ ตัวตนแบบผู้ประกอบการจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างกระบวนการรับรู้ตัวตนของตัวเองในแบบที่ไม่ใช่แรงงาน เพื่อให้แรงงานรู้สึกว่าเป็นผู้ประกอบการที่เข้ามาแข่งขันในตลาด ไม่ใช่แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ต่อรองกับนายทุนโดยตรงผ่านกระบวนการผลิตและการจ้างงาน

3. แนวคิดการวิเคราะห์ภาพยนตร์

งานศึกษาของกำจร หลุยยะพงศ์ เรื่อง *ดูหนังด้วยแว่นทฤษฎี: แนวคิดเบื้องต้นของการวิเคราะห์ภาพยนตร์* (2010) ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มทฤษฎีการวิเคราะห์ภาพยนตร์ที่ใช้ในปัจจุบัน เรื่องศิลปะที่ได้จากข้อสรุปของลักษณะหรือ ธรรมชาติของภาพยนตร์ที่มีการอธิบาย ซึ่งจำแนกได้ 4 ด้าน คือ เทคโนโลยี

อุตสาหกรรม ศิลปะ และปฏิบัติการสังคมและวัฒนธรรม ศิลปะในยุคแรกของการถือกำเนิดภาพยนตร์ ยังถูกมองเป็นเทคโนโลยีชนิดหนึ่งที่ยังไม่เป็นศิลปะ เนื่องจากการใช้กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหวไว้เท่านั้น ไม่มีศิลปะของการถ่ายทำ ผู้ผลิตภาพยนตร์จึงมีการพัฒนาภาษาหนึ่งเพิ่มเติม เช่น การใช้ภาพ มุมกล้อง การเคลื่อนไหวของกล้อง แสง สี การจัดองค์ประกอบของภาพ จนทำให้ภาพยนตร์มีศิลปะด้วยตัวของมันเอง ในการวิเคราะห์ภาพยนตร์เพื่อที่จะเข้าใจภาพยนตร์มากขึ้นจำเป็นต้องมีแนวทางหรือทฤษฎี ซึ่งทฤษฎีปัจจุบันที่ใช้ประกอบไปด้วย 1.การวิเคราะห์ตัวบท ให้ความสนใจในเรื่องเนื้อหาและรูปแบบภายในภาพยนตร์ 2.การวิเคราะห์บริบท ให้ความสนใจบริบทแวดล้อมของภาพยนตร์ และ 3.การวิเคราะห์ผู้รับสาร เป็นการศึกษาจากผู้ชมภาพยนตร์ การจำแนกกลุ่มทฤษฎีออกเป็นสามกลุ่มนี้แสดงให้เห็นความแตกต่างของการวิเคราะห์ภาพยนตร์ อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ภาพยนตร์สามารถผนวกการวิเคราะห์ทั้งสามกลุ่มทฤษฎีเข้าด้วยกันได้

งานศึกษาของภัทรนันท์ ไวทยะสิน เรื่อง *การวิเคราะห์บทภาพยนตร์: สุนทรียภาพในการสร้างสรรค์อุตสาหกรรมภาพยนตร์* (2018) ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์และการตีความบทภาพยนตร์อย่างละเอียดและลึกซึ้ง ความสำคัญในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ คือ การวิเคราะห์บทภาพยนตร์เป็นอย่างแรก ซึ่งเป็นวิธีการหรือขั้นตอนในช่วงการเตรียมการถ่ายทำ ไม่มีหลักการที่ตายตัว สามารถปรับให้เหมาะกับการทำงานได้ หลังจากผู้เขียนบทได้ทำงานเสร็จสิ้น ซึ่งทุกหน้าที่จำเป็นต้องศึกษา วิเคราะห์ ตีความ บทภาพยนตร์อย่างละเอียด ทีมงานแต่ละฝ่ายมีมุมมองในการเน้นย้ำหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไปตามองค์ประกอบ เช่น นักแสดง ผู้ฝึกสอนการแสดงจะให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ลักษณะของตัวละคร ผู้กำกับศิลป์ให้ความสำคัญในเรื่องของเวลา สถานที่ ที่กำหนดไว้ในภาพยนตร์ เป็นต้น มีการผสมผสานการทำงานระหว่างศิลปะและอุตสาหกรรมที่ต้องสอดคล้องกัน ในส่วนของผู้กำกับภาพยนตร์ ต้องวิเคราะห์บทให้ครบทุกมิติ ตีความอย่างละเอียด ต้องสามารถสื่อสารกับทีมงานฝ่ายต่างๆได้อย่างเข้าใจ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์ในระบบอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการผสมผสานแนวทางการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ ทั้งในเชิงศิลปะและเชิงธุรกิจได้อย่างสมดุล สำหรับการวิเคราะห์บทภาพยนตร์สามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 ส่วน 1.การแสดงและกำกับการแสดง 2.การออกแบบงานองค์ประกอบศิลป์ 3.การผลิต-การถ่ายทำภาพยนตร์ การวิเคราะห์บทภาพยนตร์จึงเป็นสิ่งสำคัญในขั้นตอนก่อนการถ่ายทำภาพยนตร์

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยทราบถึงแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับสังคมเกาหลีใต้ร่วมสมัย ดังผลงานของฮาเกน คู (2007) ฮีคัง คิม (2012) แอ ยอน ซู, J จอห์น ลี และลอรา ซี. เนลสัน (2019) พิพาดา ยังเจริญ (2013) และพรรณนิภา ของ (2016) ว่า สังคมเกาหลีใต้เป็นสังคมที่มีความเป็นเนื้อเดียวทั้งทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน จากการเข้ามาแทรกแซงและตกเป็นอาณานิคมของต่างชาติทำให้สำนึกรักในความเป็นชาติเข้มข้นยิ่งขึ้น การย้ายถิ่นที่เข้ามาคลายความเป็นหนึ่งเดียวของเกาหลีใต้ การข้ามชาติและอำนาจที่ทับซ้อนจากเพศและชนชั้นซึ่งเข้ามาทำงานร่วมกันกับความสัมพันธ์ทางอำนาจอื่น ๆ ในสังคม แนวคิดทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ดังผลงานของเดวิด ฮาร์วี (2012) ซาวัด จาฮัน และอาเหม็ด เซเบอร์ มาห์มูด (2015) บอยเก้ เรโบน์ (2020) กุลลดา เกษบุญชู มัด (2013) พรทิพา แปงเพ็ชร (2017) และเก่งกิจ กิติเรียงลาภ (2018) ว่า การทำงานของทุนนิยมที่มีการขับเคลื่อนไปอย่างเสรี

จนกระทั่งวิกฤตเศรษฐกิจก่อให้เกิดลัทธิเสรีนิยมใหม่ที่เน้นความเป็นปัจเจกบุคคล จากตัวตนแบบแรงงานในยุคทุนนิยมอุตสาหกรรมเป็นตัวตนผู้ประกอบการ การทำงานของระบบหนี้ที่เข้าควบคุมพื้นที่และเวลาทั้งหมดของชีวิต เกิดสิ่งที่เรียกว่าระบบศีลธรรม และเครดิตลูกหนี้ขึ้น ภายใต้ตัวตนที่แท้จริงซึ่งก็คือ ลูกหนี้ และแนวคิดในการวิเคราะห์ตีความภาพยนตร์ดังผลงานของ กำจร หลุยยะพงศ์ (2010) และภัทรนันท์ ไททยะสิน (2018) ว่าการวิเคราะห์บทภาพยนตร์ให้ครบทุกมิติและตีความอย่างละเอียดเป็นสิ่งสำคัญ การทำความเข้าใจและวิเคราะห์ภาพยนตร์จะต้องมีแนวทางหรือทฤษฎี ซึ่งแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์ตัวบท การวิเคราะห์บริบท และการวิเคราะห์ผู้รับสาร และสามารถนำแนวคิดนั้นมาเชื่อมโยงกับแต่ละฉากที่ปรากฏในภาพยนตร์

อนึ่งการศึกษาเรื่องการสร้างซับเจกแบบลูกหนี้ภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ ยังไม่มีผู้ใดศึกษาผ่านภาพยนตร์ *Burning* ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษา “การหายไปของแฮมี่: การสร้างซับเจกนี้ภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ในภาพยนตร์เรื่อง *Burning*” เพื่อสร้างองค์ความรู้และขยายขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างซับเจกแบบลูกหนี้ภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ผ่านภาพยนตร์เรื่องนี้ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บทที่ 3

อีชางดง: ผลงาน และการสร้าง “มือเพลิง”

อี ชาง ดง (이창동) กับบทสัมภาษณ์ที่ปรากฏใน *Korean Film Directors* เส้นทางก่อนที่จะกลายเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติ เขาเกิดปี 1954 ที่เมืองแทกู จังหวัดคยองซัง ซึ่งชอบการเขียนเป็นชีวิตจิตใจตั้งแต่วัยเยาว์ เด็กหนุ่มผู้ซึ่งไม่รู้วิธีที่จะสื่อสารกับโลกภายนอกจึงแสดงออกผ่านการเขียน เนื่องจากพี่ชายของเขาเป็นผู้กำกับโรงละครจึงทำให้เขามีโอกาสได้สัมผัสประสบการณ์ที่นั่นอยู่บ่อยครั้ง อีชางดงจบการศึกษาในสาขาวรรณกรรมมหาวิทยาลัยแห่งชาติของบุก เขาได้เริ่มต้นอาชีพโดยการเป็นครูโรงเรียนมัธยมปลายในหมู่บ้านบนเขาที่ห่างไกลแห่งหนึ่ง และได้กลายเป็นที่รู้จักในโลกวรรณกรรมจากนวนิยาย *Jeon-ri* ของเขาที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมซึ่งสนับสนุนโดยหนังสือพิมพ์ดงอา (Dong-A Ilbo) จากนั้นจึงมาเป็นครูสอนภาษาเกาหลีอยู่ที่โรงเรียนมัธยมปลายในกรุงโซล อีชางดงได้รวบรวมเรื่องสั้นทั้งหมดของเขาและตีพิมพ์ลงใน *So-ji* และ *There is A Lot of Shit in Nok Cheon*

แม้ว่าเขาจะเพลิดเพลินไปกับการเขียน แต่นั่นเป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นในวัยเด็กเท่านั้น เมื่อเขาได้ก้าวเข้าสู่การเป็นนักเขียนเต็มตัวภายใต้บรรยากาศทางสังคมที่ตึงเครียดส่งผลให้ความสนใจของเขาที่มีต่องานเขียนลดลงจนกลายเป็นเพียงอาชีพหนึ่งเท่านั้น เมื่ออายุปลายสามสิบเขาได้เผชิญกับวิกฤตทางอัตลักษณ์ที่ซึ่งเขาไม่อาจหาแรงบันดาลใจในการเขียนได้อีกต่อไป ความหลงใหลในงานเขียนจึงหมดลงทำให้ตลอดชีวิตการเป็นนักเขียนของเขาได้ตีพิมพ์งานเขียนออกมาเพียงสองเล่มเท่านั้น

กระทั่งอายุเกือบสี่สิบปีจึงได้ก้าวเข้ามาสู่โลกของภาพยนตร์ในฐานะคนเขียนบทและผู้ช่วยผู้กำกับภาพยนตร์ เริ่มต้นด้วยการทำงานร่วมกับผู้กำกับภาพยนตร์บาร์ค กวางซู (Park Kwang-su) ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้กำกับเกาหลีคลื่นลูกใหม่ในยุคนั้น จากนั้นเขียนบทผู้ช่วยผู้กำกับภาพยนตร์ และ *Green Fish* ก็กลายเป็นภาพยนตร์เรื่องแรกที่เขาได้เริ่มต้นในฐานะผู้กำกับภาพยนตร์และยังได้รับคำวิจารณ์อย่างล้นหลาม เรื่องถัดมาคือ *Peppermint Candy* ได้รับเลือกให้เป็นภาพยนตร์เปิดในงานเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติปูซาน (Pusan International Film Festival) อีชางดงกลายเป็นที่รู้จักในระดับสากล หลังจากภาพยนตร์เรื่องที่สาม *Oasis* ได้ถูกปล่อยออกมาในปี 2002 เขาเข้าทำงานในฐานะรัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในปีถัดมา ซึ่งได้สร้างความแปลกใจและสับสนงงวยแก่ผู้คนเป็นอย่างมาก อีชางดงกล่าวในบทสัมภาษณ์ไว้ว่า “แม้ว่าเขาจะอาศัยอยู่ในเมืองเล็กๆ แต่การไปที่โรงละครเพราะพี่ชาย ทำให้โรงละครเป็นสิ่งที่คุ้นเคยสำหรับเขา และตัวเขาเองก็มีเมล็ดพันธุ์ในการเป็นผู้กำกับภาพยนตร์”¹² เมล็ดพันธุ์ที่วันนี้เห็นได้จากการที่เขาเริ่มต้นเขียนตั้งแต่เด็ก การไปช่วยงานพี่ชายที่โรงละคร การศึกษาเล่าเรียนในสาขาวรรณกรรมและใช้เวลาไปกับการเขียนและ

¹² Kim, Young-Jin. **Lee Chang-Dong (Korean Film Directors)**, Translated by Park Sang-Hee (Seoul: Seoul Selection, 2007), 90.

กำกับละครเวที การเข้าสู่อาชีพนักเขียนอย่างเต็มตัว จนกระทั่งได้กลายมาเป็นคนเขียนบทและผู้ช่วยผู้กำกับนี้เอง

ตลอดการทำงานในฐานะผู้กำกับภาพยนตร์อีซางดงจนถึงปัจจุบันเขามีผลงานทั้งหมด 6 เรื่อง อันได้แก่ *Green Fish* (1997) *Peppermint Candy* (1999) *Oasis* (2002) *Secret Sunshine* (2007) *Poetry* (2010) และผลงานล่าสุด *Burning* (2018) ไม่ว่าจะเป็ผลงานทั้งหมดที่กล่าวมาหรือแม้แต่ตัวเขาเองต่างก็ได้รับคำวิจารณ์ รวมถึงรางวัลจากงานต่าง ๆ มากมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ นับได้ว่าเขาประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในฐานะผู้กำกับภาพยนตร์ชาวเกาหลีใต้ ซึ่งมีปัจจัยมากมายที่สามารถทำให้ใครคนหนึ่งประสบความสำเร็จในอาชีพการงานของตนเอง

ใน *Korean Films Directors* ที่สัมภาษณ์และเขียนโดยคิม ยองจิน (Kim Young-jin) อาจทำให้เราทราบว่าสำหรับผู้กำกับอีซางดงแล้ว แนวทางการสร้างและมุมมองของเขาที่มีต่อภาพยนตร์อาจเป็นส่วนหนึ่งที่น่าเขาไปสู่ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ เขาสร้างภาพยนตร์ในวิถีทางที่จะทำให้ผู้ชมได้หยุดคิดและตรึงตรองถึงความเป็นไปได้ที่ภาพยนตร์จะเป็นสื่อกลางในการสำรวจเรื่องราวความเป็นจริงที่มีความหมาย ภาพยนตร์ของเขาจะตามหลอกหลอนด้วยร่องรอยของการไตร่ตรองอย่างหนักที่จำกัดอยู่กับความเป็นจริง บทภาพยนตร์ที่ถูกวางแผนมาอย่างดีตั้งแต่การเปิดเรื่อง การไต่ระดับของเนื้อหา จุดพลิกผัน และบทสรุปที่ดำเนินไปพร้อมกับจังหวะที่ทวีความรุนแรงขึ้นซึ่งเร่งเร้านำไปสู่จุดจบอันน่าทึ่ง เรื่องราวที่โอบกอดแผลเป็นที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์และในความจริง รวมถึงการแสดงให้เห็นธรรมชาติอันจอมปลอมของภาพยนตร์ การมุ่งเน้นการแสดงออกถึงความจริงอย่างกระตือรือร้นและความขัดแย้งที่เป็นดั่งคู่นานระหว่างการเมืองโลกในแง่ดีและการมองโลกในแง่ร้าย การยืนยันและการปฏิเสธ ความยินดีและความเศร้าโศก การเอาใจใส่และการไม่แยแส หรือแม้แต่ความจริงและสิ่งที่เหนือจริง การนำเสนอโลกผ่านความโศกเศร้า ความสิ้นหวัง และความสูญเสีย ทว่าก็ยังสามารถมองเห็นความหวังได้

เส้นเรื่องของภาพยนตร์ที่จะมุ่งเน้นการวางอยู่บนเรื่องราวอันมีดมนของความรู้เพียงสายที่สูญเสียไป ความทุกข์ทรมาน หรือแม้แต่ความแปลกแยก การนำเสนอด้านมืดที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะในประวัติศาสตร์หรือสังคมเกาหลีในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ใน *Green Fish* ภาพยนตร์ที่ดำเนินด้วยเรื่องราวของชายหนุ่มกับเงามืดของสังคมเกาหลีภายใต้การเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรม และการค้นพบของคนหนุ่มสาวว่าตัวพวกเขา นั้นถูกควบคุมอยู่ในโลกที่กำลังเน่าสลาย *Peppermint Candy* ก็การใช้เทคนิคย้อนเวลากลับไปมา เป็นเรื่องของชายคนหนึ่งทีล่องลอยไปยังพื้นที่แห่งการกดขี่อันเจ็บปวดของประวัติศาสตร์เกาหลีอย่างเหตุการณ์การประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยที่กวางจู (Gwangju Democratic Uprising) *Oasis* เรื่องราวของอดีตนักโทษชายและหญิงสาวที่มีภาวะสมองพิการ (Cerebral Palsy) ภาพยนตร์ที่พยายามจะแสวงหาความงามจากเนื้อหนังอันน่ารังเกียจของผู้คนที่ถูกสังคมเหยียดหยามและมองข้าม หรือแม้แต่ *Burning* ที่นำเสนอเรื่องราวของคนหนุ่มสาวที่พยายามเติมเต็มความปรารถนาของตนให้เป็นจริงที่ต้องเผชิญหน้ากับชีวิตในโลกแบบใหม่ที่หลายคนต่างฝ่าฝืนถึง ความโหดที่ปะทุขึ้นจากการถูกสังคมทิ้งเอาไว้ข้างหลังและการค้นหาสิ่งที่เป็นดังความหมายของชีวิต

แม้ว่าจะผ่านมาเกือบสี่สิบปีนับตั้งแต่ภาพยนตร์เรื่องแรก แต่ทั้งตัวบทและลักษณะนิสัยของตัวแสดงหลักที่ยังคงความเป็นอีซางดงเอาไว้ การดำเนินเรื่องที่เต็มไปด้วยความอึดอัดคับแน่นไม่ว่าจะเป็นการฆาตกรรม การฆ่าตัวตาย หรือการหายตัวไปของตัวละคร การเป็นทั้งเหยื่อและผู้กระทำความผิด ภาพยนตร์หลายเรื่องที่ยังดำเนินไปในทางที่เขาต้องการที่จะสื่อ – ความสูญเสียอัตลักษณ์ท่ามกลางคนหนุ่มสาวท่ามกลางคนเกาหลีทั้งหลาย หรือแม้แต่ตัวเขาเองที่ประสบกับปัญหาวิกฤตทางอัตลักษณ์ในช่วงชีวิตชีวิตหนึ่งไม่ต่างจากตัวละครที่เขาสร้างขึ้นมา สำหรับอีซางดง เขาเชื่อว่าทั้งนวนิยายและภาพยนตร์เป็นบางสิ่งที่สามารถสื่อสารระหว่างผู้คนได้อย่างแท้จริง ทว่าวรรณกรรมนั้นใช้เวลานานในการแปลเพื่อให้ผู้คนมีความเข้าใจตรงกันกับภาษาต้นฉบับ แต่กับภาพยนตร์สามารถออกวางตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศในช่วงเวลาที่เกือบจะพร้อมกันได้ เขาจึงคิดว่าเขาสามารถที่จะก้าวข้ามกำแพงการสื่อสารได้ผ่านการใช้ภาพยนตร์เป็นสื่อกลาง

Burning (버닝) หรือ *มือเพลิง* (แปลคำบรรยายเป็นภาษาไทยโดยวิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศา) ของอีซางดง ได้หยิบยกและดัดแปลง *Barn Burning* จากหนังสือรวมเรื่องสั้น *เส้นแสงที่สูญหาย เราร้องให้เงียบงัน* (Firefly, Barn Burning and other stories) ของฮารูกิ มุราคามิ (Haruki Murakami) นักเขียนชาวญี่ปุ่นชื่อดังที่สร้างผลงานการเขียนเอาไว้มากมาย ซึ่งมุราคามิเองได้อิงองค์ประกอบบางส่วนมาจากงานเขียนของ William Faulkner ในชื่อเดียวกัน (*Barn Burning*) ภาพยนตร์ระทึกขวัญแนวจิตวิทยาที่อีซางดงร่วมเขียนบทและกำกับเอง สามตัวละครหลักที่แสดงโดยจอง จงซอ (Jeon Jong-seo) รับบทชิน แฮมี, ยู อาอิน (Yoo Ah-in) รับบทอี จงซู และสติเฟิน ยอน (Steven Yeun) รับบทเบน นำพาผลงานชิ้นโบว์แดงในรอบแปดปีของเขาไปสู่เทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์ (Cannes Film Festival) ในปี 2018 แม้ว่าจะมีชื่อเข้าชิงในรางวัลปาล์มทองคำ (Palme d'Or) ทว่ากลับได้รางวัล FIPRESCI International Critics' Prize แทน อีกทั้งยังได้รับเลือกให้เป็นผลงานของเกาหลีใต้ในสาขาภาพยนตร์ภาษาต่างประเทศยอดเยี่ยม (Foreign Language Film) จากงานประกาศผลรางวัลออสการ์ครั้งที่ 91 ในปี 2019 แม้ว่าจะไม่ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิง แต่นับว่าเป็นภาพยนตร์เกาหลีใต้เรื่องแรกที่ได้เข้าชิงใน 9 เรื่องสุดท้าย

คำโปรยภาพยนตร์ที่ว่า “ ‘ความรัก’ ทำให้เรามีความหวัง แต่บางครั้ง...มันก็บดขยี้เราจนพังพินาศ!” ทำให้ชวนนึกถึงเรื่องราวความรักที่มีจุดจบอันน่าสลดใจ และแน่นอนว่าสิ่งที่คิดนั้นไม่ได้ผิดไปจากตัวภาพยนตร์ที่ต้องการนำเสนอ กล่าวให้ชัดมากขึ้น มันเป็นภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับเรื่องราวความรักสามเส้าระหว่างชายสองหญิงหนึ่งที่เป็นภาพแทนความกดดันของปुरुชนคนหนุ่มสาวที่อาศัยอยู่ในโลกสมัยใหม่ หรือแม้แต่คำพูดที่ดูกินใจอย่าง “พอไม่มีน้ำตา เราก็ไม่มีหลักฐานว่ามันคือความเศร้า” ที่หากว่าลองหยุดและถุกคิดสักนิดจะตระหนักได้ว่า นี่ไม่ใช่คำคมอันแสนเหงาหงอยแต่อย่างใด แต่มันเป็นประโยคเหยียดหยามและถากถางดีนี่เอง การมองความทุกข์ทรมานของคนอื่นเป็นเพียงสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริง เพราะในความทุกข์ยากนั้นไม่มีน้ำตา ไม่มีหลักฐานที่เป็นเครื่องยืนยันถึงความเศร้าโศกหรือความทุกข์ยาก สิ่งที่ยังมองไม่เห็นจึงเป็นเพียงเรื่องข้างขึ้นของคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เนื้อเรื่องที่สะท้อนสถานภาพทางสังคมที่แสดงให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตและวิถีความคิดที่นำไปสู่ความตึงเครียดระหว่างชนชั้น ภาพยนตร์ที่มีการวิเคราะห์และตีความไปในแนวทางที่แตกต่างหลากหลายบนโลกออนไลน์ หากได้ชมภาพยนตร์จนจบเรื่องแล้วจะพบว่าประเด็นมากมายถูกสอดแทรกและ

จัดวางบนฉากไว้อย่างประณีตและแยบยล จึงไม่อาจมองภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นเพียงแค่รักสามเส้าของหนุ่มสาวได้อีกต่อไป ความสัมพันธ์ที่ยุ่งเหยิงระหว่างทั้งสามคนได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นที่พาเราเดินทางไปเห็นและรับรู้ถึงสิ่งที่ถูกซ่อนไว้เบื้องหลังและเป็นที่มาของการกระทำที่แสดงออกให้เห็นของเหล่าตัวละคร ภาพยนตร์ที่แสดงให้เห็นถึงสภาวะการณ์ร่วมสมัยของสังคมเกาหลีใต้ สถานการณ์ที่คนหนุ่มสาวในปัจจุบันต้องเผชิญ การทำงานของระบบเสรีนิยมใหม่ที่กระทำกับมนุษย์ รวมถึงความเข้มข้นของการเป็นสังคมประชาธิปไตยที่ได้ก่อกำเนิดและทับผู้หญิงเอาไว้

การดำเนินเรื่องเริ่มต้นจากการบังเอิญพบกันของเพื่อนเก่าในวัยเด็กอย่างจงซูและ แฮมี ในตอนแรกจงซูจำแฮมีไม่ได้เนื่องจากเธอผ่านการทำศัลยกรรมมา ทั้งคู่เป็นหนึ่งในคนหนุ่มสาวจำนวนมากที่ตกงาน มีเพียงงานพาร์ทไทม์เท่านั้นที่ทำให้พวกเขามีรายได้ แฮมีมีความสนใจในกลุ่มคนป่าซึ่งเป็นผู้พิทักษ์ในการแสวงหาความหมายของชีวิตอย่างเกรท ฮังเกอร์ (Great Hunger) ที่อาศัยอยู่ในทะเลทรายคาลาฮารี และไหว้วานให้จงซูแวะมาให้อาหารแมวที่ห้องเธอระหว่างที่เธอไปแอฟริกา พ่อที่มีปัญหาในการควบคุมอารมณ์ต้องขึ้นโรงขึ้นศาลเนื่องจากไปทำร้ายเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้จงซูต้องเดินทางไปมาระหว่างโซลและพาจู บ้านเกิดในชนบทที่อยู่ใกล้เกาหลี การรายงานข่าวเรื่องอัตราการว่างงานของคนหนุ่มสาวในประเทศ และการแสดงวิสัยทัศน์ของโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) แทรกเข้ามาระหว่างการดำเนินชีวิต จงซูไปรับแฮมีที่สนามบินพร้อมกับเพื่อนชายคนใหม่ ดูเหมือนว่าแฮมีจะหลงใหลการหายไปของพระอาทิตย์เป็นอย่างมาก ความโดดเดี่ยวที่ก่อตัวในตอนนั้นทำให้เธอเองก็อยากหายไป แต่ก็ขลาดเกินกว่าที่จะตายจากโลกนี้ไป จงซูไม่เข้าใจว่าเบนผู้ที่เขาเปรียบเสมือนแก่ตบี่จึงได้คบหากับแฮมี เขาเห็นความต่างทางชนชั้นที่เป็นไปไม่ได้ ในตอนที่เพื่อนของเบนตกลงขบขันกับคำพูดและการกระทำของแฮมี เบนเองก็แสดงความเบื่อหน่ายออกมาด้วยการหาหยิ่งตอกย้ำความคิดของจงซูได้เป็นอย่างดี

วันหนึ่งเบนและแฮมีได้แวะมาที่พาจู พวกเขาพูดคุย กินดื่มจากอาหารที่เตรียมมา รวมถึงการสูบบุหรี่ที่ผิดกฎหมายด้วยความบันเทิงใจ จงซูเล่าชีวิตที่น่ารันทดของตัวเอง ปัญหาของพ่อที่ทำให้แม่ทิ้งไปตอนที่เขาและพี่สาวยังเด็ก ตรงกันข้ามกับเบนพูดถึงงานอดิเรกอย่างการเผาเรือนพะชาที่ห้องอันโสมมทุกสองเดือน ก่อนที่ทั้งคู่จะกลับไปจงซูต่อว่าแฮมีเรื่องที่เธอถอดเสื้อต่อหน้าผู้ชายคนอื่นได้อย่างง่ายดาย หลังจากนั้นแฮมีก็ไม่ได้ติดต่อกลับมาอีก ระหว่างที่จงซูวิ่งตรวจดูเรือนพะชาลแวกบ้านอยู่นั้นก็ได้รับโทรศัพท์จากแฮมี แต่ไม่มีเสียงจากปลายสาย มีเพียงเสียงจอแจของผู้คนและรถรา และเสียงของการรูดซิป์ในลำดับสุดท้าย จงซูเที่ยวถามหาแฮมีจากทุกคนไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมงานของเธอที่คาดว่าเธอหนีเจ้าหน้าที่ตำรวจไปแล้ว เบนที่ไม่คิดว่าเธอไปเที่ยวเพราะรู้ว่าแฮมีไม่ได้มีเงินขนาดนั้น หรือแม้แต่ครอบครัวเธอที่ปฏิเสธที่จะยุ่งเกี่ยวกับเธอเนื่องจากกังวลเรื่องนี้สินที่แฮมีได้ก่อไว้ จงซูที่ปักใจเชื่อว่าเบนเป็นคนชั่วแฮมีจึงนัดเบนให้มาเจอกันโดยอ้างว่าจะพามาเจอกับแฮมี จงซูใช้มัดจ้วงแทงและเผาเบนไปพร้อมกับรถเพื่อทำลายหลักฐาน พร้อมกับความรู้สึกที่ราวกับว่าเขาได้เกิดใหม่และซบรจากไป

จากการหยิบยกตั้งเอาประเด็นความเร้นลับจากเรื่องสั้น *Barn Burning* ของนักเขียนชาวญี่ปุ่นมาแผ่ขยายและตีความผ่านภาพยนตร์ ผู้กำกับอิชางดงได้สอดแทรกประเด็นปัญหาในสังคมสมัยใหม่ที่ซับซ้อนและ

หลากหลายเข้าไปในแต่ละฉากได้อย่างแยกกาย อย่างที่กล่าวข้างต้นว่าหากมองอย่างผิวเผินแล้วภาพยนตร์เรื่องนี้เกี่ยวกับผู้ชายสองคนที่ตามหาผู้หญิงที่หายตัวไปอย่างเป็นปริศนา ทว่าหากเรามองลึกลงไปกว่านั้น โลกที่อาศัยอยู่นี้ต่างหากที่เต็มไปด้วยความสลับซับซ้อนและคำถามที่ไร้คำตอบของคนหนุ่มสาว บางอย่างก็ผิดแผกไปแต่ไม่อาจหาสาเหตุได้ การเผชิญหน้ากับสิ่งที่มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น สิ่งที่ต้องพบเจอและไม่อาจก้าวข้ามอุปสรรคหรือความเจ็บปวดไปได้ที่ทำให้เรารู้สึกและเข้าใจตัวละครเนื่องจากเนื้อเรื่องที่วางอยู่บนความเป็นจริงของสังคมและของโลกที่เราอาศัยอยู่ ทั้งในแง่ของการเมืองที่ตามชนบทสามารถได้ยินโฆษณาชวนเชื่อจากเกาหลีเหนือเป็นปกติในชีวิตประจำวันหรือการพึ่งคำปราศรัยของผู้นำประเทศมหาอำนาจผ่านโทรทัศน์ การเพิ่มขึ้นของความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ การว่างงานของคนหนุ่มสาวในประเทศ ความต่างของชนชั้นทางสังคมที่เห็นได้ชัดของตัวละครทั้งสามดังที่ปรากฏในภาพยนตร์

ประเด็นความขัดแย้งระหว่างคู่ตรงข้ามที่เรียกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ทั้งของงานมูราคามิและของอิซางดงที่ยังคงถูกถ่ายทอดออกมาให้เห็นอย่างการมีและการไม่มี สิ่งที่เกิดขึ้นจริงและความเพ้อฝันในจินตนาการไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสัมที่แสมมิใช้เป็นส่วนประกอบในการแสดงละครใบ้ของเธอ หรือแม้แต่บอยล์ แมวที่เธอเก็บมาเลี้ยงและฝากให้จงซูช่วยดูแลแทน จินตนาการเป็นเพียงสิ่งเดียวที่จงซูยึดโยงตัวเขากับแสมมิเอาไว้ในช่วงเวลาที่เธอหายตัวไป หรือแม้แต่นาฬิกาข้อมือที่อยู่ในห้องน้ำที่บ้านของเบน แมวที่เบนเก็บมาเลี้ยงที่อาจจะเกี่ยวข้องกับหรือไม่ใช่สิ่งที่เชื่อมโยงถึงการดำรงอยู่ของแสมมิ อีกทั้งความแตกต่างทางชนชั้นที่เราเห็นได้ชัดของคนรวยและคนจนที่ในบางครั้งก็สัมผัสได้ว่าคนรายนี้นั้นมีอำนาจบางอย่างที่สามารถชักจูงให้คนที่มีความต่ำกว่าเชื่อฟังหรือทำตาม การเริ่มต้นด้วยความธรรมดาที่ค่อยๆ ผู้ชมไปทำความรู้จักกับนิสัยใจคอของตัวละครผ่านบทสนทนาที่ทำให้เข้าใจความคิดของตัวละครมากขึ้นนอกเหนือจากรูปลักษณะภายนอกที่แสดงให้เห็น ในขณะที่ผู้ชมอาจติดตามการเล่าเรื่องหรือมุมมองของจงซูไปตลอดทั้งเรื่อง แต่อิซางดงกลับอยากให้คุณดูเอาตัวออกห่างจากตัวละครนี้และมองจากภายนอกเสียมากกว่า การสงสัย ไม่ไว้ใจ และตระหนักถึงความไม่น่าเชื่อถือของตัวละครนี้เป็นสิ่งที่เขาต้องการให้ผู้ชมรู้สึก เพราะบางครั้งความสงสัยหรือความรู้สึกของจงซูที่เป็นตัวพาเรื่องดำเนินไปอาจจะไม่ได้เป็นสิ่งที่ถูกต้อง

แม้ว่าในตอนต้นจะทำให้รู้สึกว่าเป็นภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับผู้ชายสองคนที่ตามหาผู้หญิงที่หายตัวไป และผู้ชายทั้งสองคนที่แสดงให้ด้านที่แตกต่างกันของคนหนุ่มสาวที่อาศัยในโลกสมัยใหม่ จงซูที่เป็นภาพแทนของชนชั้นแรงงานที่ดิ้นรนต่อสู้และในบางครั้งที่ยังติดอยู่ในสังคมดั้งเดิม เบน ตัวละครที่ประสบความสำเร็จแทบจะทุกด้าน เป็นสัญลักษณ์ของคุณภาพชีวิตที่ใครหลายคนต่างไล่ตามอยู่ทุกวันนี้ ชีวิตที่ซับซ้อนและสะดวกสบายมากขึ้น รวมถึงลักษณะการทำงานรูปแบบใหม่ และแสมมิ ผู้ที่ไล่ตามหา “ความหมายของชีวิต” อย่างไม่หยุดยั้ง เราจะเห็นการดิ้นรนของเธอผ่านการทำงานตามบูธและการใช้ชีวิตผ่านหนี้บัตรเครดิต อาจกล่าวได้ว่าการมีอยู่ของเธอนับได้ว่าสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าเธอจะไม่ได้อยู่ตรงนั้น แต่การเดินได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการมีอยู่ของเธอไปทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากการเดินของเกรทฮิงเกอร์ที่แสดงถึงการแสวงหาเสรีภาพที่แท้จริง และฉากสุดท้ายที่อาจตีความได้ว่าเป็นการเตือนว่าความโกรธจะสามารถระเบิดออกมาได้อย่างไร อีกทั้งยังถามถึงความหมายที่อยู่เบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อความโกรธถูกปลดปล่อยออกมาด้วยวิธีการนี้ “การหายไปของแสมมิและเบน

เป็นใคร” ก็เป็นสิ่งที่ผู้กำกับต้องการให้ผู้ชมหาคำตอบ ส่วนสุดท้ายที่ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ผู้กำกับต้องการนำเสนอก็คือ “ความโกรธ” เขากล่าวว่า “ทุกความโกรธล้วนมี เหตุผลของตัวเองไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือคนจน”¹³ สิ่งสำคัญคือ “ความโกรธของคนหนุ่มสาวเป็นปัญหาที่ถูกกดทับไว้ ความรู้สึกไร้อำนาจและเต็มไปด้วยความโกรธแค้นในตัวพวกเขา”¹⁴ คนหนุ่มสาวที่รู้สึกไร้อำนาจที่ซึ่งเต็มไปด้วยความโกรธแค้นในตัวรอวันที่จะปะทุออกจึงเป็นที่มาของภาพยนตร์ชื่อ *Burning*

แม้ว่าความโกรธของคนหนุ่มสาวจะเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการการแก้ไข และภาพความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นในสังคมเกาหลีไม่อาจถูกชูก่อนได้อีกต่อไป แน่ใจว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำอาจเป็นสาเหตุของความโกรธแค้นในตัวคนหนุ่มสาว แต่ผู้วิจัยจะไม่ได้มองในแง่ของความโกรธของคนหนุ่มสาวเท่านั้น แต่จะมุ่งเน้นการศึกษาไปที่การทำงานของเสรีนิยมใหม่ที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานแบบเดิมให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น การทำให้มนุษย์กลายเป็นซบเซาคลุกหนึ่เพื่อเติมเต็มความต้องการและสานฝันของตนให้เป็นจริง ซึ่งผู้วิจัยได้อ้างอิงกับทฤษฎีของนักคิดนักปรัชญาฝ่ายซ้ายชาวอิตาเลียนอย่างแมริซิโอ ลาสซาราโตที่จะแสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานของเสรีนิยมใหม่ที่สอดคล้องไปกับแฮมมิงซึ่งเป็นตัวละครหลักในภาพยนตร์และจะเป็นตัวหลักในการวิเคราะห์ทฤษฎีที่ใช้เชื่อมโยง

¹³ Amir Ganjavie, *Slow-Burn: Director Lee Chang-dong on Storyboarding, Shooting, Lighting, and Scoring Burning*, เข้าถึงเมื่อ 20 กันยายน 2564, เข้าถึงได้จาก <https://www.moviemaker.com/interview-with-lee-chang-dong/>

¹⁴ Patrick Frater, ‘*Burning*’ Director Lee Chang-dong: Still Angry After All These Years, เข้าถึงเมื่อ 24 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://variety.com/2018/film/asia/lee-chang-dong-burning-cannes-1202812485/>

บท 4

งาน เวลาว่าง และข้อจรรยาบรรณ

Burning ภาพยนตร์ที่ปล่อยออกมาในปี 2018 ที่แสดงความเป็นสภาวะการร่วมสมัยของสังคมเกาหลี ภายใต้การทำงานของระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ได้เป็นอย่างดี ช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านที่ยังคงความเป็นสังคมดั้งเดิมให้ได้เห็นจากการที่จุงซูต้องเดินทางกลับบ้านที่ต่างจังหวัด บ้านในชนบทที่ตั้งอยู่ที่เมืองพางจูซึ่งอยู่ห่างจากโซลด้วยการใช้ระยะเวลาเดินทางประมาณหนึ่งชั่วโมง และอยู่ใกล้เกาหลีเหนือมากพอที่จะมองเห็น และได้ยินเสียงโฆษณาชวนเชื่อที่ตั้งออกมาตามกระแสลมจากอีกฝากฝั่ง สภาพสังคมดั้งเดิมที่ยังคงความเป็นสังคมเกษตรกรรมจากการที่มีเรือนเพาะชำในการเพาะปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ ให้เห็นอยู่มากมายในละแวกบ้านของจุงซู และการทำปุ๋ยคอกที่บ้านของจุงซูเองมีลูกวัวตัวเมียเหลือเพียงหนึ่งตัว อีกทั้งยังสามารถมองเห็นความเป็นเนื้อเดียวของลักษณะสังคมรวมหมู่จากคำบอกเล่าของคุณลุงที่จุงซูได้ไปขอความช่วยเหลือให้ช่วยลงชื่อคำร้องให้พ่อของตัวเองที่ว่า พ่อของจุงซูนั้นไม่ค่อยมาสูงส่งกับพวกเขาสักเท่าไรนัก นั่นหมายความว่า พ่อจุงซูเลือกที่จะแยกตัวออกมาอยู่คนเดียวท่ามกลางการอยู่ร่วมกันของเพื่อนบ้านที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

แม้ว่าจุงซูจะเป็นคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ แต่ก็ยังปรากฏลักษณะการทำงานในฐานะแรงงานที่ต้องใช้ร่างกายในการขนย้ายสินค้าจากรถบรรทุกทุกสินค้าไปยังสถานที่ปลายทาง เมื่อกลับไปดูแลบ้านที่ต่างจังหวัดแทนพ่อที่ถูกดำเนินคดีทางกฎหมายอยู่ก็ทำให้เขากลับเข้าสู่สังคมแบบดั้งเดิมอีกครั้งในการดูแลลูกวัวตัวเดียวที่เหลืออยู่ แม้แต่ตอนที่เขาสัมผัสเข้าทำงานที่ใหม่ในตอนท้ายเรื่องก็ยังเป็นไปในลักษณะของการทำงานในพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมที่มีชั่วโมงการทำงานระบุไว้ชัดเจน เห็นได้ว่าจุงซูยังคงใช้ชีวิตและการทำงานอยู่ในโลกแบบเก่าที่มีพื้นที่และเวลาของการทำงานที่เฉพาะเจาะจง

สำหรับแสมมีที่เป็นแรงงานหนุ่มสาวที่ใช้ร่างกายเช่นเดียวกับจุงซูกับการทำงานเป็นฟรีแลนซ์ตามบุธเพียงแต่จะมีความแตกต่างกันตรงที่ แสมมีนั้นเริ่มก้าวเข้าสู่การทำงานในระบบทุนนิยมแบบสมัยใหม่ กล่าวคือถึงแม้ว่าลักษณะการทำงานของเธอจะเป็นแรงงาน แต่พื้นที่และเวลาการทำงานของเธอไม่ได้ถูกระบุเอาไว้อย่างเฉพาะเจาะจง นั่นหมายความว่าเธอมีเวลาว่างหรือเวลาที่เป็นอิสระมากขึ้นที่ถือช่วงเวลานี้ว่าเป็นเวลาส่วนตัวเป็นช่วงเวลาการดำเนินชีวิตของเธอ เวลาการทำงานที่ไม่ได้กำหนดเฉพาะเจาะจงแปดชั่วโมงต่อวันในโรงงานอุตสาหกรรมเหมือนอย่างที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม และลักษณะงานของเธอที่ไม่ใช่งานประจำ ในสถานที่ทำงานที่เฉพาะเจาะจงอย่างในบริษัทที่มีการกำหนดชั่วโมงการทำงานไม่เกิน 52 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่งานของเธอ ซึ่งเป็นงานพาร์ทไทม์ในสัญญาการจ้างงานไม่เต็มเวลา ระยะเวลาการทำงานที่ไม่ยาวนานเท่าการจ้างงานสัญญาระยะสั้น นับได้ว่าเป็นงานที่ไม่มั่นคงเหมือนกับพวกพนักงานบริษัทหรือกลุ่มคนที่เป็นแรงงานสัญญาระยะสั้นเสียด้วยซ้ำ

จากความเปลี่ยนแปลงที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาเนื่องจากความยืดหยุ่นของตลาดแรงงาน อย่างที่กล่าวไปแล้วว่าเธอจะทำงานก็ต่อเมื่อนายจ้างเรียกเท่านั้น เห็นได้ชัดว่าไม่มีเส้นแบ่งของเวลาทำงานกับเวลาส่วนตัว ทั้งสองสิ่งนี้มันแทบจะปะปนกันด้วยซ้ำ และเธอ ที่มีเวลาว่างเหลือจากการทำงานมากพอที่จะสามารถ

เอาไปใช้ในการไล่ตามความฝันความต้องการของเธอได้ เช่น เธอแบ่งเวลาบางส่วนไปกับการเรียนละครใบ้ จากที่เธอให้ความเห็นว่ามันสนุก เธอสามารถกินส้ม (จากการจินตนาการ) ได้ทุกเมื่อที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการกินส้มที่ไม่มีอยู่จริงหรือการใช้เวลาไปกับการเรียนละครใบ้ อย่างน้อยที่สุดมันต่างก็เป็นการเติมเต็มความต้องการของเธอได้เป็นอย่างดี

กล่าวถึงสถานที่ทำงานของเธอที่ไม่เฉพาะเจาะจง การประกอบอาชีพของเธอในฐานะพรินต์ดีที่มีสถานที่ทำงานคือ บูธ ที่จัดขึ้นตามโอกาสหรือตามงานเทศกาลในสถานที่ที่แตกต่างกันไป ในฉากแรกเราจะเห็นเป็นบูธที่ตั้งอยู่ข้างหน้าร้านคาร์ิมทาง ส่วนในตอนหลังที่จึงซูดตามหาแฮมมี่โดยการไปยังสถานที่ทำงานของเธอ เห็นได้ว่าบูธไม่ได้ตั้งอยู่ที่เดิมเหมือนที่ปรากฏในฉากแรก แต่เป็นการออกบูธในงานเกษตรแฟร์ จากตรงนี้จึงเห็นได้ว่าสถานที่ทำงานนอกจากไม่ได้ยึดติดกับสถานที่แต่ละแห่งเหมือนกับตึกอาคารสำนักงาน แล้วยังสามารถเคลื่อนที่ไปที่อื่นได้อีกด้วย กล่าวคือ บูธหรือสถานที่ทำงานของแฮมมี่ไม่ได้อยู่ที่เดิม และมันอาจจะย้ายไปอยู่ส่วนอื่นของเมือง หรือบางครั้งมันก็อาจข้ามเมืองหรือแม้แต่ข้ามจังหวัดได้ด้วย การทำงานของเธอจึงแตกต่างจากกลุ่มคนจำพวกพนักงานประจำตามบริษัทต่าง ๆ

เนื่องจากเวลาว่างของแฮมมี่มีอยู่อย่างเหลือเฟือ เป็นจุดที่ผลักดันให้แฮมมี่ในฐานะที่เป็นแรงงานคิดว่าตัวเองเป็นผู้ประกอบการที่มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกงานตามความต้องการของตัวเอง หากว่าเธอทำงานประจำเธอก็จะไม่มีเวลาเหลือที่จะไปทำอย่างอื่นที่เธอสนใจ เธอจะไม่สามารถไปเรียนละครใบ้หรือแม้แต่ลาพักร้อนไปเที่ยวต่างประเทศได้นานขนาดที่เธอทำ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมันเป็นส่วนหนึ่งของลัทธิเสรีนิยมใหม่ที่ล่อลวงเหล่าแรงงานอย่างแฮมมี่ให้เข้าใจว่าตนเองมีอิสระและอำนาจในการตัดสินใจ นั่นหมายความว่า ต่อให้เธอจะมีเวลาว่างมากพอและทำงานในช่วงเวลาที่นายจ้างต้องการ แต่ช่วงระหว่างที่เธอกำลังใช้ชีวิตอยู่และเกิดถูกโทรตามให้มาทำงานโดยที่ไม่ได้บอกกล่าวล่วงหน้านั้นก็เป็นการทำให้เห็นว่ามันไม่มีเส้นแบ่งของการทำงานและชีวิต ทั้งในแง่ของพื้นที่และเวลา

ท้ายที่สุดแล้ว ต่อให้ตลาดแรงงานที่ยืดหยุ่นมากขึ้นคือสภาพอันพึงปรารถนาแต่ไม่เกิดผลได้ทางวัตถุ แต่สำหรับคนบางกลุ่มแล้วเพียงแค่นี้ก็ถือว่าเป็นผลดีที่จับต้องได้แล้ว และสำหรับกลุ่มคนที่ประสบความสำเร็จในการต่อรองในตลาดแรงงานที่โลกวัฒนธรรมบริโภคแบบทุนนิยมดูเหมือนจะมีรางวัลให้เก็บเกี่ยวมากมาย แต่เคราะห์ร้ายที่วัฒนธรรมแบบนั้น แม้จะน่าตื่นตาตื่นใจ มีเสน่ห์และน่าเพลิดเพลิน แต่ก็ยังเป็นวัฒนธรรมที่เล่นกับความอยากตลอดเวลา ไม่เคยให้ความอิ่มอกอิ่มใจ¹⁵ จากตรงนี้เราสามารถคาดเดาได้ว่าแฮมมี่เองก็เป็นหนึ่งในกลุ่มคนพวกนี้ที่มีความพึงพอใจในการตัดสินใจเลือกและเปลี่ยนงานได้ง่าย อีกทั้งมันยังสะท้อนให้เห็นถึงความว่างในตัวเองในจิตใจของเธอ ที่แม้ว่าเธอจะสนุกที่ได้ใช้ร่างกายทำงานนี้ สนุกที่เธอได้เรียนละครใบ้และได้กินส้มจากจินตนาการของเธอ แต่สิ่งเดียวที่เธอมองหาและยังตามหาอย่างไม่หยุดหย่อนก็คือ ความหมายของชีวิต

¹⁵ เดวิด ฮาร์วี, *ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่*, แปลจาก A Brief History of Neoliberalism, แปลโดย ภัควดี วีระภาสพงษ์ และคณะ (กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา, 2555), 274.

ยิ่งไปกว่านั้น การปรากฏตัวขึ้นของเบนยิ่งตอกย้ำให้เห็นว่าโลกแบบใหม่ได้มาถึงแล้ว มันแสดงให้เห็นลักษณะของการผลิตว่าได้เปลี่ยนไปจากแต่เดิมมากเพียงใด แต่เดิมที่ผลผลิตออกมาในรูปแบบที่เหมือนกัน ด้วยมาตรฐานเดียวกันจากระบบสายพานในโรงงานอุตสาหกรรม ในขณะที่การผลิตในปัจจุบันมีความเป็นนามธรรมมากขึ้น ผลผลิตที่ออกมาเป็นไปในเชิงอวัตุ¹⁶ ไม่มีพื้นที่การผลิตหรือพื้นที่การทำงานที่แน่ชัดเหมือน การทำการเกษตร หรือแม้แต่การเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ช่วงเวลาการทำงานที่แตกต่างไปจาก สังคมแบบเดิม เช่นเดียวกับพื้นที่การทำงาน การระบุเวลาการทำงานก็ไม่มีความแน่ชัดหรือกล่าวได้ว่า มันไม่ ปรากฏให้เห็นเสียด้วยซ้ำ แม้แต่การเชื่อมต่อตัวเองของแรงงานเข้ากับเครื่องจักรขนาดเล็กอย่างพวกเทคโนโลยี การสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร มากกว่าที่จะเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการเพราะปลูกทางการเกษตร มากกว่าที่จะเป็น เครื่องจักรขนาดใหญ่ในโรงงานอุตสาหกรรม

สังคมการทำงานที่ต่างไปจากในอดีตที่เกาหลีและอีกหลายภูมิภาคทั่วโลกที่แต่เดิมเป็นสังคม เกษตรกรรม แต่ไม่ใช่ในพื้นที่เมืองหลวงอย่างกรุงโซล การทำงานที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมมากขึ้น อีกทั้งยัง เป็นการผลิตที่เป็นเชิงอวัตุด้วยแล้ว เห็นได้จากในกรณีของเบนกับการดำเนินชีวิตที่ทรูหราแต่ไม่ปรากฏภาพ การทำงานของเขาให้เห็นแม้เพียงสักนิดยิ่งเป็นการตอกย้ำความสงสัยของจุงซูที่มีต่อเบนได้เป็นอย่างดีกับการ ตั้งคำถามถึงที่มาของรายได้ของเขาว่ามาจากที่ไหน ลักษณะการทำงานของเขาเป็นอย่างไร จากการบอก เล่าเพียงแค่ว่าเขาเล่น ตัวเบนเองก็ทำให้เราเห็นว่าไม่มีเส้นแบ่งระหว่างทั้งสองสิ่งอีกต่อไป จากบทสนทนา ระหว่างเขากับจุงซูในตอนแรกที่ว่า

“ผมถามได้ไหมว่าคุณทำงานอะไร”

“ผมก็ทำนู่นนี่ คุณคงไม่เข้าใจหรือต่อให้ผมบอก เองง่ายๆเลยนะ ผม ‘เล่น’”

“ทุกวันนี้การทำงานกับการเล่นไม่ต่างกันแล้ว”

แน่นอนว่ามันเป็นจริงอย่างที่เบนกล่าวไว้ ที่ในปัจจุบันการทำงานและการเล่นแทบไม่เหลือความ แตกต่างกันแล้ว เพราะตลอดทั้งเรื่องเราจะเห็นการดำเนินชีวิตของเบนอย่างทรูหรา ไม่ว่าจะเป็นการไปเที่ยว ต่างประเทศ ขับรถสปอร์ต ทำอาหารตะวันตกทานเองที่บ้านพร้อมกับเปิดเพลงไปด้วย หรือแม้แต่ภาพของที่พักอาศัยที่ทรูหราและยังตั้งอยู่ในย่านที่ขึ้นชื่อว่าเป็นย่านคนรวยของเกาหลีอย่างคังนัม รสนิยมการดำเนินชีวิต ที่ชวนให้สงสัยว่าเขาทำงานอะไรถึงมีเงินมากมายมหาศาลขนาดนี้ในวัยที่ยังหนุ่มแน่น ไม่ต่างจากแก๊ตสบี้ที่จุงซู เอะยถึง แก๊ตสบี้ที่เป็นตัวละครหลักในงานเขียนนวนิยายเรื่อง *แก๊ตสบี้ ความหวังยิ่งใหญ่และหัวใจมันคง* (The Great Gatsby) ของนักเขียนชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียงอันโด่งดัง เอฟ. สกอตต์ ฟิตซ์เจอรัลด์ (F. Scott Fitzgerald) จึงเป็นที่มาของประโยคที่จุงซูกล่าวกับแอมมีในภาพยนตร์ที่ว่า “เขามีชีวิตแบบนี้ได้ทั้งที่อายุแค่นี้

¹⁶ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, *Conatus: ชีวิตและอำนาจควบคุมชีวิตในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: อิลลูมิเนชันส์ เอ็ดชันส์, 2561), 118.

เที่ยวเมืองนอก ขับปอร์เช่ ฟังเพลงไปทำพาสต้าไป เป็นเดอะ เกรท แก๊ตสบี พวกคนลึกลับที่หนุ่มแน่นและร่ำรวย แต่จะไม่มีวันรู้ว่าพวกเขาทำมาหากินอะไร”

ความสงสัยของจงซูที่แสดงให้เห็นว่าลักษณะตัวละครของผู้กำกับอีซางดงที่แทบจะทับซ้อนกับภาพของการเป็นแก๊ตสบี ชายหนุ่มผู้ร่ำรวย อาศัยอยู่ในคฤหาสน์อันโอ่อ่า ไม่ทราบลักษณะงานที่ทำหรือแม้แต่ที่มาของความร่ำรวย และอีกหนึ่งสิ่งที่ทั้งเบนและแก๊ตสบีต่างมีเหมือนกันก็คือ ในช่วงระหว่างเนื้อเรื่องที่ดำเนินไป แก๊ตสบีจะได้รับโทรศัพท์ที่โทรมาจากต่างประเทศอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นสายจากชิคาโกหรือฟิลาเดเฟีย ในขณะที่เบนก็จะกดโทรศัพท์บ้างบางครั้งในวงสนทนา หรือแยกตัวออกไปคุยโทรศัพท์บ้าง เป็นการชี้ให้เห็นว่า เบนก็ได้เชื่อมต่อตัวเองเข้ากับเครื่องจักรขนาดเล็กอย่างเทคโนโลยีการสื่อสารหรือแม้แต่ว่าพวกเขาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มากกว่าจะเป็นการผลิตสิ่งที่มองเห็นเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นในฐานะแรงงานหรือผู้ประกอบการก็ตาม อีกทั้งช่วงเวลาและสถานที่ของการทำงานและชีวิตมีความทับซ้อนปะปนกันอยู่ ลักษณะการทำงานของเบนจึงมีความเลื่อนไหลเคลื่อนที่ไปอยู่ตลอดเวลา และเครื่องมือสื่อสารนั้นเป็นหลักฐานชั้นดีที่ทำให้เห็นว่าในยุคสมัยใหม่ ผู้คนเชื่อมต่อตัวเองเข้ากับเครื่องมือสื่อสารขนาดเล็กแทน แน่นนอนว่ามันเป็นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และที่สำคัญคือเป็นลักษณะการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนผ่าน ลักษณะของแรงงานก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ภาพยนตร์ได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นแรงงานที่เมื่อเวลาผ่านไปก็ยังคงคิดว่าตัวเองเป็นแรงงานอยู่อย่างเช่นจงซู หรือแรงงานที่คิดว่าตัวเองเป็นผู้ประกอบการเหมือนกับแฮมมี่ แม้ว่าการผลิตสร้างสินค้าจะมีความเป็นอวัตุและเชื่อมต่อแรงงานเข้ากับเครื่องจักรขนาดเล็ก ดังจะเห็นได้ว่าเส้นแบ่งเวลาทำงานและเวลาชีวิตในปัจจุบันแทบจะเบาบางเสียจนหายลับตาไปในบางครั้ง และเราจะเห็นได้ว่าพ่อแม่ของตัวละครทั้งสามนั้นต้องเป็นคนรุ่นก่อนหน้าที่เติบโตมากับสังคมเกษตรกรรมเป็นแน่แท้ อย่างน้อยก็เห็นได้จากพ่อจงซู หรือครอบครัวแฮมมี่ที่ย้ายออกจากบ้านชนบทที่พาจูและเลือกที่จะเปิดร้านอาหารแทน ทว่าตลอดการดำเนินเรื่องกลับไม่ปรากฏภาพการทำงาน of ครอบครัวเบนเลยสักนิดเดียว นั่นแสดงให้เห็นว่าลักษณะการทำงานของพ่อแม่เบนที่ลึกลับมากพอ ๆ กับ เบนนั้นอยากที่จะระบุได้แน่ชัดว่าสิ่งใดเป็นสาเหตุของความร่ำรวยนี้

นอกจากนี้แล้วเรายังเห็นความเปราะบางในกระบวนการความยืดหยุ่นของตลาดแรงงานที่ปรากฏในภาพยนตร์อีกด้วย การที่แรงงานต้องพัฒนาศักยภาพของตัวเองให้กลายเป็นทุนมนุษย์เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน และในบางครั้งการเข้าทำงานก็ยังคงถูกพิจารณาตามความต้องการและความพึงพอใจของนายจ้างอีกทอดหนึ่ง ดังที่ฮาร์วิกกล่าวไว้ใน *A Brief History of Neoliberalism* ที่ว่า¹⁷ ปัจเจกบุคคลเข้าสู่ตลาดแรงงานในฐานะบุคคลที่มีแบบแผนพฤติกรรม พวกเขาเป็นปัจเจกบุคคลที่ฝังอยู่ในโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและถูกสังคมนอบรมบ่มเพาะมาในแบบต่าง ๆ พวกเขาเป็นสิ่งมีชีวิตทางกายภาพที่บ่งชี้ได้ด้วยลักษณะเฉพาะบางอย่าง เป็นปัจเจกบุคคลที่สังสมความชำนาญต่าง ๆ ที่บางครั้งเรียกว่าทุนมนุษย์ และมีรสนิยมที่แตกต่างกันไป อีกทั้งยังเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความฝัน ความปรารถนา ความทะเยอทะยาน ความหวัง ความสงสัย และความ

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, 270.

กลัว หากลองพิจารณาในแง่ดีแล้ว แฮมมี่ก็มีคุณสมบัติตรงตามลักษณะของปัจเจกบุคคลข้างต้น ดังที่เธอรำพึงออกมาว่า

“ตอนที่พระอาทิตย์หายไป แล้วตาฉันจู่ ๆ ก็นองไปด้วยน้ำตา
ฉันคงมาสุดขอบโลกแล้วละ นั่นคือสิ่งที่ฉันคิด
ฉันอยากจะหายตัวไปให้เหมือนกับพระอาทิตย์ตก
ความตายมันน่ากลัวเกินไป
ฉันแค่อยากหายไปให้เหมือนว่าไม่เคยมีอยู่”

เธอมีความสงสัยและแรงปรารถนาในการออกแสวงหากลุ่มคนที่เรียกว่าเกรทฮังเกอร์ มีความทะเยอทะยานในการทำทุกวิถีทางเพื่อให้เธอได้ไปยังที่นั่นในดินแดนที่ตั้งอยู่อีกซีกหนึ่งของโลก จากนั้นเมื่อกลับมาแล้ว ประสบการณ์ที่เธอพบเจอที่ทำให้เธอเองก็อยากหายไป แต่ความกลัวที่อยู่ในจิตใจทำให้เธอไม่มีความกล้ามากพอที่จะนำพาตัวเองไปสู่ความตาย ความรู้สึกทางอารมณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบสร้างตัวตนของเธอเฉกเช่นที่มันประกอบสร้างตัวตนมนุษย์คนอื่น ๆ ให้มีความเป็นปัจเจกที่แตกต่างกันที่ซึ่งไม่ต้องการความเหมือนหรือความเป็นหนึ่งเดียว ความเป็นปัจเจกชนที่วางอยู่บนความหลากหลายในลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่ว่าใครก็เลียนแบบไม่ได้ หรือหากว่าทำได้ก็ไม่อาจนำมาเทียบให้มีความเท่ากันหรือเหมือนกันได้ แม้ว่าแรงงานแต่ละคนจะมีความเป็นปัจเจกชนมากแค่ไหน แต่ท้ายที่สุดแล้วแฮมมี่และใครอีกหลายคนก็เป็นได้แค่ส่วนหนึ่งของปัจจัยการผลิตในสายตาของนายทุน

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยการผลิตที่แม้จะไม่มี ความแตกต่าง แต่สำหรับนายทุนแล้วก็ยังต้องการคุณสมบัติที่มีความจำเพาะบางอย่างเพื่อให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับงานอยู่ อย่างเช่น ความแข็งแรงของร่างกาย ความชำนาญ ความยืดหยุ่น หรือความเชื่อฟัง เป็นต้น คนงานถูกจ้างงานด้วยสัญญาและในแบบแผนการจัดการแบบลัทธิเสรีนิยมใหม่ โดยเฉพาะสัญญาระยะสั้นที่เป็นที่นิยมมากกว่า เป็นเพราะมันทำให้เกิดความยืดหยุ่นมากที่สุดนั่นเอง¹⁸ ในตอนต้นของภาพยนตร์ที่เริ่มจากภาพการทำงานของจิงซูที่เป็นแรงงานที่ต้องใช้ความแข็งแรงของร่างกายในการขนย้ายสินค้าของผู้ว่าจ้างจากรถบรรทุกสินค้าไปยังร้านค้า แฮมมี่ที่ทำงานเป็นพริตตี้เฉพาะเวลาที่นายจ้างโทรตามเท่านั้นแสดงถึงความยืดหยุ่นของเวลาการทำงานในตลาดแรงงานซึ่งตรงตามความต้องการของผู้ว่าจ้าง หรือแม้แต่ตอนที่จิงซูไปสมัครงานใหม่ที่โรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในช่วงเกือบท้ายเรื่อง ในขณะที่ผู้ว่าจ้างสัมภาษณ์คนที่มาสมัครเข้าทำงาน เขาได้ถามถึงสถานที่พักอาศัยที่แสดงเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากที่พักมายังสถานที่ทำงานเพื่อประกอบการตัดสินใจ หากคนไหนอยู่ไกลจนใช้เวลาการเดินทางที่มากเกินไป เช่น ผู้สมัครคนหนึ่งต้องใช้เวลาราวสองชั่วโมงในการเดินทาง ผู้ว่าจ้างก็ไม่เลือกเข้าทำงานเนื่องจากระยะทางที่ไกลและเกรงว่าจะไม่สามารถทำงานได้อย่างยืดหยุ่น (เช่น การทำงานล่วงเวลา) เป็นการ

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 270.

แสดงให้เห็นถึงการเลือกคุณสมบัติของแรงงานซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมกับงานและตรงตามความพึงพอใจของผู้ว่าจ้าง

ฉากที่ผู้ว่าจ้างกำลังสัมภาษณ์ผู้สมัครแต่ละคนในขณะที่จึงซูเดินออกไปแล้ว

ทั้งจึงซูและแสมมีเองต่างไม่ได้ทำงานประจำที่เป็นหลักแหล่งและมีความมั่นคง ตรงกันข้ามพวกเขาทำงานพาร์ทไทม์ที่มีระยะสัญญาการจ้างงานที่ไม่เต็มเวลานั้นสั้นกว่าแรงงานสัญญาระยะสั้นเสียด้วยซ้ำ นี่จึงเป็นส่วนที่เราเห็นได้ว่าลัทธิเสรีนิยมใหม่ที่เข้าร่วมกับระบบทุนนิยมจับมือกันทำให้แรงงานมีความเปราะบางและไม่มั่นคงมากยิ่งขึ้นในการเป็นแรงงานในตลาดแรงงานอันยืดหยุ่นนี้ ความไม่มั่นคงนี้เองที่นำไปสู่การเข้าสู่สินเชื่อได้ง่ายและท้ายที่สุดก็ได้เข้าสู่หนทางแห่งการเป็นหนี้ที่ทุนนิยมเสรีนิยมใหม่หิบบิ้นให้ ทำให้แรงงานคิดว่าตนเองได้กลายเป็นผู้ประกอบการ เหมือนอย่างแสมมีที่เธอขอการทำงานเป็น ฟรีตีตี้และสนุกที่ได้ใช้ร่างกาย เพราะการทำงานแบบนี้มันมีเวลาว่างเหลือมากพอที่เธอจะเอาไปทำอย่างอื่นได้ แต่แท้จริงแล้วระบบเสรีนิยมใหม่ได้บังคับแรงงานทางอ้อมโดยการยื่นข้อเสนอที่ทำให้เธอคิดว่าเธอมีสิทธิ์เลือก และสุดท้ายก็ผลักระยะและโยนความรับผิดชอบทั้งหมดใส่ปัจเจกบุคคลเพื่อให้แรงงานอย่างเธอเข้าสู่ระบบหนี้และกลายเป็นคนรับผิดชอบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตนเองในฐานะผู้ประกอบการ

จากภาพยนตร์จึงแสดงให้เห็นถึงลักษณะของแรงงานและการทำงานที่มีความยืดหยุ่นและเลื่อนไหลทั้งช่วงเวลาและพื้นที่ในตลาดแรงงานซึ่งเป็นไปตามรูปแบบของระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ จึงกล่าวได้ว่าลักษณะการทำงานในระบบทุนนิยมใหม่นี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอยู่มากทีเดียว ทั้งในแง่ของรูปแบบการผลิต พื้นที่และเวลาการทำงาน เส้นแบ่งระหว่างงานกับชีวิต และอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญก็คือ ลักษณะของความเป็นปัจเจกที่ชัดเจนหลังจากที่ลัทธิเสรีนิยมใหม่ได้คืบคลานเข้าสู่สังคมเกาหลี ซึ่งมันได้สร้างความแตกต่างจากการรวมกลุ่มในสังคมนิยมแบบเดิมอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตามความเสียเปรียบย่อมตกไปอยู่ที่แรงงาน เมื่อลัทธิเสรีนิยมใหม่ที่ดูเหมือนว่าจะเชิดชูเสรีภาพและความเป็นปัจเจกนิยมได้เสนอให้แรงงานเป็นผู้มีอิสระในการ

เลือกหรือการตัดสินใจทำงาน รวมถึงการเปิดทางให้เข้าสู่สินเชื่ออย่างง่ายดายที่ทำให้แรงงานคิดว่าตนเองได้กลายเป็นผู้ประกอบการ

การหายไปของแอมี่และตัวตนแบบลูกหนี้

นับตั้งแต่ความบังเอิญที่ทำให้จิงซูและแอมี่ได้มาพบกัน เรื่องราวระหว่างทั้งสองที่เกิดขึ้นจนกระทั่งเบนตัวละครใหม่ได้เข้ามาในโลกของทั้งคู่และทำให้ความสัมพันธ์ของคนทั้งสามแปรเปลี่ยนไป การดึงเอาโลกที่มีเส้นแบ่งแยกทางชนชั้นที่เรามองเห็นให้เข้าใกล้กันมากขึ้น เมื่อเรื่องราวดำเนินไปได้ครึ่งเรื่องกลับไม่ปรากฏภาพของแอมี่อีกเลยจนกระทั่งในตอนจบของภาพยนตร์ โดยที่ช่วงเวลาที่เธอหายไปไม่มีใครรู้แน่ชัด สิ่งที่เราารู้คือเธอเลิกกับเบน เธอไม่ได้ไปทำงาน สิ่งสุดท้ายที่สามารถเชื่อมโยงการมีอยู่ของเธอก็คือเสียงจากโทรศัพท์ที่เธอโทรหาจิงซูในเช้าวันหนึ่ง เสียงจอกแจกจอกของผู้คนและรถราบนท้องถนน เสียงรูดซิปรักเร่ แต่ไม่มีเสียงพูดที่เปล่งออกมาจากเธอเลยแม้แต่คำเดียว อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เธอหายไป หรือการเป็นหนี้บัตรเครดิตจึงทำให้เธอต้องหนีเจ้าหนี้และหายไปอย่างไร้ร่องรอย

ระบบเศรษฐกิจแห่งการเป็นหนี้ที่ลาซซาราโตกล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้กลายเป็นความสัมพันธ์หลักในสังคม ตัวตนที่จะสอดรับได้ดีกับระบบทุนนิยมความรู้ก็คือตัวตนแบบผู้ประกอบการ แอมี่ ที่เป็นแรงงานหญิงสาวที่พัฒนาตัวเองไม่ว่าจะเป็นความสามารถหรือแม้แต่การทำศัลยกรรมเพื่อเปลี่ยนร่างกายที่ตัวเธอมีให้กลายเป็นทุนมนุษย์ การหายไปของแอมี่ในฐานะที่เป็นลูกหนี้ ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าลัทธิเสรีนิยมใหม่กระทำต่อแรงงานอย่างไร การผลักรากให้เกิดระบบหนี้รวมถึงซบเซาลูกหนี้ตามมโนทัศน์ของลาซซาราโต โดยจะใช้คำบอกเล่าจากเพื่อนร่วมงานของแอมี่และเบนที่จะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าแอมี่ในฐานะลูกหนี้หายไปเพราะกำลังหนีเจ้าหนี้อยู่ เริ่มจากการทำงานของเธอที่ทำแค่ระยะสั้น มีเวลาว่างมากขึ้น ซึ่งเป็นเพราะลัทธิเสรีนิยมใหม่หยิบยื่นข้อเสนอที่ทำให้แรงงานอย่างเธอคิดว่ามีอิสระ สามารถเลือกได้ตามความพึงพอใจ และมีเวลาว่างมากพอที่จะทำอะไรก็ตามที่เธอต้องการ แต่แท้จริงแล้วมันเป็นการบังคับให้เธออยู่ในสภาพที่คิดว่ามีอำนาจมากพอที่จะเลือก จากข้ออ้างเกี่ยวกับความยืดหยุ่นในกระบวนการแรงงานและการบริหารจัดการเวลาอย่างยืดหยุ่นที่กลายเป็นโฆหารแบบลัทธิเสรีนิยมใหม่ มันสามารถโน้มน้าวแรงงานได้ โดยเฉพาะคนงานที่ถูกกีดกันจากสิทธิประโยชน์ผูกขาดของสหภาพแรงงาน การมีเสรีภาพและอิสระมากขึ้นในตลาดแรงงานถูกนำมาโฆษณาชวนเชื่อว่าเป็นคุณประโยชน์ต่อทุนและแรงงาน¹⁹

แอมี่ แรงงานหญิงสาวที่ทำงานเป็นพริตตี้ประจำบูธ จากการทำศัลยกรรมใบหน้าของเธอที่ไม่ว่าสาเหตุของการทำจะเป็นไปเพื่อการทำงาน หรือศัลยกรรมมาก่อนที่จะทำอาชีพนี้ หรือเธอจะทำเพราะถูกมองว่าตัวเองนั้นน่าเกลียดในตอนเด็ก ทว่าสิ่งหนึ่งที่เป็นความจริงก็คือ การทำศัลยกรรมเป็นการเปลี่ยนต้นทุนที่เธอมี

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, 91.

ซึ่งก็คือ ร่างกาย (body) ให้เป็นกลายทุนมนุษย์และเข้าสู่ระบบตลาดแรงงาน การกู้ยืมเงินเป็นหนี้บัตรเครดิต เพื่อเติมเต็มความต้องการของเธอในการไปเที่ยวต่างประเทศได้ทำให้เธอกลายเป็นตัวตนแบบผู้ประกอบการที่ถูกสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับระบบหนี้ ตัวต่อนที่พวกเขาอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตด้วยตนเองผ่านการกู้เงินมาซื้อหรือการเช่าปัจจัยการผลิต รวมถึงการจ่ายค่าเช่าในรูปแบบของค่าลิขสิทธิ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์²⁰ ด้วยการกู้เงินที่ทำให้เธอคิดว่าตัวเองกลายเป็นผู้ประกอบการจากการที่มีทุนทรัพย์อยู่ในมือ

ระบบหนี้ที่สามารถขยายตัวขึ้นได้จากการกลายเป็นผู้ประกอบการจากคนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นคนที่ไร้ปัจจัยการผลิต พร้อมกับที่การทำให้งานเชื่อว่าตนเองนั้นไม่ใช่ชนชั้นแรงงาน แต่เป็นผู้ประกอบการเช่นเดียวกับแอมี่ที่มีความต้องการอยากไปตามหา “เดอะ เกรท ฮังเกอร์” ผู้ที่แสวงหาความหมายของชีวิตที่อาศัยอยู่ในทะเลทรายคาลาฮารีในทวีปแอฟริกา การที่เธอสามารถเดินทางไปยังที่นั่นหรือที่ไหนก็ตามได้ก็นับว่ามาจากการที่เธอมีทุนอยู่ในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการ ที่สามารถทำตามความต้องการของตัวเอง เติมเต็มความฝัน ความปรารถนาที่อยู่ในใจได้ หนี้ ก็คือกลไกที่หล่อเลี้ยง ยืดอายุ และประกอบสร้างตัวตนแบบผู้ประกอบการให้ดำรงอยู่ได้²¹ ทว่าในความเป็นจริงแล้ว ตัวเธอนั้นถูกผลักให้กลายเป็น “คนที่เปิ่นหนี้” และเข้าไปอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้โดยสมบูรณ์ต่างหาก ดังที่ลาซซาราโตเขียนไว้ในงาน *The Making of the Indebted Man*

“The power of leaves you free, and it encourages you and pushes you to act in such a way that you are able to honor your debts.” และ “The debtor is ‘free,’ but his actions, his behavior, are confined to the limits defined by the debt he has entered to it.” “You are free insofar as you assume the way of life (consumption, work, public spending, taxes, etc.)”²²

นอกจากการสร้างความเข้าใจผิดให้แรงงานคิดว่าตนเองกลายเป็นตัวตนแบบผู้ประกอบการ และผลักลูกหนี้ให้เข้าไปอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่ระบบหนี้สร้างขึ้นแล้ว “ศีลธรรม” ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้น ศีลธรรมในระบบหนี้ ก็คือ ศีลธรรมที่วางอยู่บนความรู้สึกผิดที่ตัวแอมี่เองนั้นมีไม่มากพอ และไม่อาจแสดงให้เห็นว่าเธอมีคุณสมบัติของความเป็นลูกหนี้ที่ดีได้ การเข้ามาควบคุมจัดการตัวตนในระดับศีลธรรมของมนุษย์ หมายถึง การเก็บกดปิดกั้นหรือการสร้างขีดจำกัดให้กับการตัดสินใจ ศีลธรรมของระบบหนี้ ได้ทำหน้าที่ผูกมัดความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เอาไว้ด้วยกันผ่านการสร้างความรู้สึกผิดจากการทำสัญญาที่ลูกหนี้ได้ให้คำมั่นสัญญาเอาไว้ว่า ในอนาคต พวกเขาจะจ่ายหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้ จึงทำให้ปัจเจกบุคคลถูก

²⁰ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, *Conatus: ชีวิตและอำนาจควบคุมชีวิตในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: อิลลูมินเอนซ์ เอ็ดดิชั่นส์, 2561), 202.

²¹ เรื่องเดียวกัน, 203.

²² Maurizio Lazzarato, *The Making of the Indebted Man*, trans. Joshua Jordan (Los Angeles: Semiotext(e), 2012), 31.

ประกอบสร้างขึ้นอย่างแข็งขันในฐานะผู้ที่แบกรับความสำเร็จและความล้มเหลวของการทำให้ตนเองมีประวัติทางการเงินที่สะอาดและโปร่งใสที่สุดก็คือ ลักษณะสำคัญของโครงสร้างทางศีลธรรมของผู้ประกอบการ²³

ในขณะที่แฮมมีได้หายตัวไปอย่างไร้ร่องรอยหลังจากการดำเนินไปได้ครึ่งเรื่อง ในตอนแรกทีเดียวดูเหมือนว่าเธอจะหายไปเพราะความโกรธ ความไม่พอใจที่จู่จู่ต่อว่าเธอเรื่องที่เธอถอดเสื้อต่อหน้าผู้ชาย หากมองในฐานะที่เธอเป็นลูกหนี้แล้ว การกระทำของเธอเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าเธอล้มเหลวในการแสดงให้เห็นว่าเธอไม่อาจยึดมั่นในระบบศีลธรรมแห่งความรู้สึกผิดได้ เธอไม่สามารถรับผิดชอบคำมั่นสัญญาในการจ่ายหนี้คืน หรือแม้แต่การแสดงให้เห็นถึงเครดิตลูกหนี้ที่ดี ดังนั้นระบบหนี้จึงต้องรองรับกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้จากปัจจัยหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ของลูกหนี้ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

“The system of debt must therefore neutralize time, that is, the risk inherent to it. It must anticipate and ward off every potential ‘deviation’ in the behavior of the debtor the future might hold”²⁴

เครดิตของลูกหนี้ในกรณีของซัคเจกแบบผู้ประกอบการ ก็คือ ศักยภาพ ความสามารถ และการแสดงออกว่ายึดมั่นในระบบศีลธรรมแห่งความรู้สึกผิดซึ่งเป็นคุณสมบัติในระดับปัจเจกบุคคลที่ได้กลายเป็นตัวชี้วัดเครดิตของลูกหนี้ที่ดีที่สุด นั่นหมายถึงการแสดงออกของลูกหนี้ว่าพร้อมที่จะทำงานหนักเพื่อที่จะใช้หนี้คืนทั้งหมด และการทำงานหนักนี้เองที่ได้กลายเป็นตัวชี้วัดว่าลูกหนี้ได้ยึดมั่นในระบบศีลธรรมแห่งความรู้สึกผิด และยังมีคุณสมบัติของลูกหนี้ที่ดีที่พร้อมจะจ่ายคืนหนี้ตามเวลาที่กำหนดหรือตกลงเอาไว้²⁵ การทำงานของแฮมที่มีความไม่มั่นคง เธอไม่ได้พัฒนาศักยภาพหรือความสามารถของเธอ แม้ว่าเธอจะไปเรียนละครใบ้ แต่นั่นก็เป็นเพียงความต้องการเธอที่มองหาความสุขในชีวิต ไม่ได้นำสิ่งที่เรียนมาใช้เพื่อประกอบอาชีพ หรือแม้แต่การทำงานอย่างหนักเพื่อจ่ายหนี้คืน จากความเห็นของเบนที่เขาบอกจางซูว่า “ผมไม่คิดว่าเธอไปเที่ยวหรรษาที่รู้คือเธอถึงแตก เธอไม่ได้ติดต่อกับครอบครัวแล้วก็ไม่มีเพื่อนที่ไหน” และจากเพื่อนร่วมงานของเธอที่อธิบายให้จางซูฟังว่าเธอปิดโทรศัพท์ ไร้การติดต่อ และหายไประหว่างรอ

²³ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, *Conatus: ชีวิตและอำนาจควบคุมชีวิตในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: อิลลูมิเนชันส์ เอ็ดชันส์, 2561), 212.

¹⁷Maurizio Lazzarato, *The Making of the Indebted Man*, trans. Joshua Jordan (Los Angeles: Semiotext(e), 2012), 45.

²⁵ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, *Conatus: ชีวิตและอำนาจควบคุมชีวิตในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: อิลลูมิเนชันส์ เอ็ดชันส์, 2561), 204-205.

“พวกเขาอาจดูปกติดี แต่เราไม่รู้เรื่องพวกเขาจริง ๆ หรือ บางคนมาอยู่แบบนี้เพราะเป็นหนี้ บัตรเครดิต ซึ่งจริง ๆ ก็คือหนีมาซ่อน แฮมมีก็ปิดโทรศัพท์เหมือนกันนี่ เอาจริง ๆ ผู้หญิงนะมีเรื่องที่ต้อง ใช้เงินเยอะแยะ เป็นผู้หญิงมีแต่เรื่องยุ่งยาก แต่งหน้าก็มีปัญหาไม่แต่งก็มีปัญหา แต่งตัวไปก็มีปัญหา พอไม่แต่งก็มีปัญหาอีก”

นอกจากเราจะเห็นว่าข้อความข้างต้นบ่งชี้ถึงการเป็นหนี้บัตรเครดิตและกำลังหลบซ่อนจากเจ้าหนี้ จากคำบอกเล่าของเพื่อนร่วมงานแฮมมีแล้ว เรายังมองเห็นถึงหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงเป็นหนี้ด้วย ภายใต้ การดำเนินชีวิตในสังคมปิตาธิปไตยที่ผู้หญิงถูกกดทับและบีบบังคับให้ทำหรือเป็นอย่างที่สังคมคาดหวัง นั่นจึง เป็นเหตุผลที่ว่าส่วนหนึ่งที่พวกเธอเป็นหนี้บัตรเครดิตก็เพื่อที่ตัวพวกเธอจะสามารถเป็นไปอย่างที่สังคมคาดหวัง ได้ และการบอกว่าเธออาจจะกำลังหนีเจ้าหนี้อยู่ก็ได้ นั่นยังเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่เน้นย้ำให้เห็นว่า แฮมมีไม่ได้ยึดมั่นใน ระบบศีลธรรมแห่งความรู้สึกลึกซึ้งในการทำงานอย่างหนักเพื่อใช้จ่ายหนี้ตามคำมั่นสัญญา จากตรงนั้นที่เป็น ตัวชี้วัดว่าแฮมมีไม่มีเครดิตความเป็นลูกหนี้ที่ดี เธอหนีหนีเพราะไม่อาจจะจ่ายหนี้คืนให้ตรงตามเวลาได้ และ ตอกย้ำว่าความล้มเหลวที่จะจ่ายคืนหนี้เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้เสมอและมันจะต้องเกิดขึ้น ความล้มเหลว ดังกล่าวส่งผลให้เวลาอนาคตที่เคยกำหนดไว้อย่างแน่นอนต้องถูกเลื่อนออกไปอย่างไม่สิ้นสุด อาจจะเป็นตลอด ชีวิตหรือจนรุ่นลูกหลานของลูกหนี้เอง²⁶

ในขณะที่อีกหนึ่งตัวละครที่ดูเหมือนจะไม่ได้มีความสลักสำคัญอะไรแต่ก็ปรากฏขึ้นมาในตอนท้ายของ เรื่อง จากคำบอกเล่าของแม่จุงซูที่ทำให้เราเห็นภาพการทำงานของระบบหนี้และการเป็นลูกหนี้ชัดเจนยิ่งขึ้น “พวกนั้นมาที่บ้านแล้วก็เอาแต่เรียกหาแม่ ถึงกับเข้าไปในห้องน้ำห่างที่แม่ทำความสะอาดอยู่ ใส่สูทสีดำอย่าง กับมัจจุราช ต้องทำถึงขนาดนี้กับเงินแค่ห้าล้านวอน นี่ถ้าแม่สาวกว่านี่ก็คงขายอวัยวะไปแล้วละ” หากเปรียบ ระบบหนี้ให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น ก็คงจะตรงกับกรบรรยายของแม่จุงซูที่ว่าระบบหนี้ที่นั่นเหมือนกับ มัจจุราชที่ใส่สูทสีดำ มันทำงานโดยการคืนคลานเข้ามาและแทรกตัวอยู่ในทุกหนแห่งในชีวิตประจำวัน ไม่มีการ แบ่งสถานที่หรือเวลา มันเดินหน้าเข้าทักทายลูกหนี้ถึงหน้าประตูบ้านโดยไม่สนว่าเป็นเวลาที่ปราศจากการ ทำงานหรือไม่ มีหน้าซำยังตามติดไปจนถึงสถานที่ทำงานที่ซึ่งเกิดการผลิตสร้างมูลค่า ย้ำเตือนให้แน่ใจว่ามันได้ เข้าควบคุมและยึดครองพื้นที่และเวลาทั้งหมดในชีวิตของมนุษย์ผู้เป็นหนี้

และทำให้มั่นใจได้ว่า คำมั่นสัญญาที่จะจ่ายหนี้คืน และ ความรู้สึกผิด ได้ฝังลึกลงไปในความทรงจำ ของลูกหนี้อย่างแน่นอน และประโยคที่ว่า หากแม่ของจุงซุนั้นยังอยู่ในวัยสาวอยู่ก็คงจะขายอวัยวะให้ไปแล้ว นั้นแปลว่า ตัวแม่จุงซูเองก็มีความพยายามที่จะชำระหนี้คืนให้ตรงกำหนด ไม่ว่าจะมันจะเป็นการพยายามพัฒนา ความรู้ ความสามารถ ศักยภาพของตนเอง การทำงานอย่างหนัก หรือแม้แต่การหาทางออกอื่นไม่ว่าด้วยวิธีใด ก็ตามซึ่งอาจจะตัดสินใจขายอวัยวะภายในร่างกายจริง ๆ หรือติดต่อหาลูกชายที่ไม่ได้เจอหน้ากันนานกว่าสิบ

²⁶เรื่องเดียวกัน, 206.

หกปีเพื่อขอความช่วยเหลืออย่างเต็มที่แม่จูงทำเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติลูกหนี้ที่ดีของตัวเองและ
เป็นความพยายามในการทำให้ประวัติทางการเงินของเธอสะอาดและโปร่งใสที่สุดด้วยเช่นกัน ดังที่ลาซซาราโต
ได้ย้อนกลับไปยังงานเขียนของนิทเชอที่ว่า

“Modern-day capitalism seems to have discovered on its own technique
described by Nietzsche of constructing a person capable of promising: labor goes
hand in hand with work on the self, with self-torture, with self-direction action”²⁷

เพื่อที่เธอจะสามารถจ่ายหนี้คืนได้ตรงตามเวลาอย่างที่ได้ให้คำมั่นสัญญาเอาไว้ รวมถึงเป็นการแสดงให้
เห็นว่าตัวเองได้ยึดมั่นในระบบศีลธรรมแห่งความรู้สึกผิด และยังมีคุณสมบัติของการเป็นลูกหนี้ที่ดี อีกสิ่ง
หนึ่งที่เราเห็นได้ว่า นอกจากสถานที่และเวลาที่หนี้ได้เข้าควบคุมยึดครองแล้ว มันยังดึงเอาความสัมพันธ์คน
รอบตัวของลูกหนี้เข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองด้วย²⁸ เช่นเดียวกับกรณีของแฮมมี่ที่ครอบครัวยุติเสฐที่จะยุ่ง
เกี่ยวหากว่ายังไม่สามารถชำระหนี้บัตรเครดิตได้หมด จึงเห็นได้ว่าหนี้ยังดึงเอาส่วนเสี้ยวของชีวิตทั้งหมดที่รวม
เอาคนอื่น ๆ ในครอบครัวของลูกหนี้เข้ามาอยู่ในการควบคุมและแย่งยึดมูลค่าส่วนเกินด้วย ในขณะที่แม่ของ
จูงซูที่ไม่อาจจะทำงานหนักด้วยตัวเองเพื่อใช้หนี้ให้หมดได้แล้วจึงติดต่อขอความช่วยเหลือจากลูกชายที่นับว่า
เป็นสมาชิกในครอบครัว เมื่อจูงซูรับปากกับแม่ว่าจะเป็นคนจัดการเรื่องเงินให้เอง นั่นอาจหมายความว่าเขา
ต้องเป็นคนรับผิดชอบหนี้สินและทำงานอย่างหนักแทนแม่เพื่อที่จะสามารถจ่ายหนี้ทั้งหมดคืนแก่เจ้าหนี้ ซึ่งเป็น
หนี้ที่ตัวเขาไม่ใช่คนสร้างขึ้น

จะเห็นได้ว่าครอบครัวของแฮมมี่นอกจากจะยุติเสฐและยืนยันอย่างหนักแน่นที่จะยุ่งเกี่ยวกับแฮมมี่ หาก
ว่าเธอยังจ่ายหนี้บัตรเครดิตไม่หมดที่แสดงให้เห็นถึงการทำงานของหนี้ที่นอกจากจะครอบคลุมทั้งชีวิตของ
ลูกหนี้แล้วมันยังดึงเอาคนรอบข้างของลูกหนี้อย่างครอบครัวเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครอง การยุติเสฐนี้มัน
ชี้ให้เห็นว่าคนในรุ่นก่อนมีความรังเกียจเด็ดฉันท้การเป็นหนี้สิน การกู้ยืมเงินจนตัวเองเป็นหนี้มันแสดงให้เห็น
ถึงความล้มเหลวของศักยภาพในการทำงาน และการทำงานหนักไม่มากพอจนต้องหาทางออกโดยการกู้ยืมเงิน
เพื่อมาใช้ในการดำรงชีวิต มันไม่เป็นที่ยอมรับในหมู่คนรุ่นก่อนมากนัก ต่างกับแฮมมี่ที่เป็นคนรุ่นใหม่ที่ยอมเป็น
หนี้บัตรเครดิตเพื่อที่จะสามารถนำทุนมาเติมเต็มความฝัน และความต้องการของเธอเอง
จากการหายไปของแฮมมี่ สามารถเชื่อมโยงถึงเรื่องการมีอิสระในการตัดสินใจเลือกทำงานของแรงงานได้
กล่าวคือ หนึ่ง ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่บีบบังคับเธอ สอง เธอเลือกทำงานเพราะมีเวลาว่างเหลือจากการ
ทำงานมาก และสาม สาเหตุที่เธอเลือกทำงานแบบนี้เพราะมันง่ายต่อการที่จะหลบหนีเจ้าหนี้ อย่างไรก็ตามที่เพื่อน

²⁷ Maurizio Lazzarato, *The Making of the Indebted Man*, trans. Joshua Jordan (Los Angeles: Semiotext(e), 2012), 42.

²⁸ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, *Conatus: ชีวิตและอำนาจควบคุมชีวิตในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: อิลลูมิเนชั่นส์ เอ็ดจันส์, 2561), 201.

ร่วมงานของเธอบอกไว้ ท้ายที่สุดแล้วมันจึงแสดงให้เห็นว่ากลไกการทำงานของหนังเป็นเหมือนกับสิ่งที่ฟูโกต์เรียกว่า ชิวอำนาจ ซึ่งเป็นอำนาจที่กระทำกับมนุษย์ ควบคุมชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย สุดท้ายแล้วการหายไปของเธอก็เป็นสิ่งที่ตอกย้ำให้เห็นว่าเธอในฐานะที่เป็นลูกหนีนั่นไม่ได้ยึดมั่นถือมั่นในระบบศีลธรรมแห่งความรู้สึกผิด และล้มเหลวจากคำมั่นสัญญาในการที่จะทำงานอย่างหนักเพื่อที่จะจ่ายคืนหนี้ทั้งหมดให้ตรงเวลา รวมถึงล้มเหลวในการแสดงให้เจ้าหน้าที่เห็นถึงเครดิตของการเป็นลูกหนี้ที่ดีซึ่งต่างจากแม่ของจิงซู

ผู้หญิงในฐานะที่เป็นวัตถุ(ทางเพศ)

อย่างไรก็ตามภาพยนตร์ไม่ได้แสดงให้เห็นแค่สิ่งที่ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่กระทำกับมนุษย์ในฐานะแรงงาน และโยนความรับผิดชอบทั้งหมดให้แรงงานเป็นผู้แบกรับและผลักดันพวกเขาเหล่านั้นให้เข้าสู่การเป็นหนี้เท่านั้น ภายใต้เข้มข้นของการเป็นสังคมปิศาจปีโตยในเกาหลีใต้ยังผลักดันให้ผู้หญิงเป็นผู้แบกความคาดหวังทั้งหมดจากสังคม เหมือนกับที่เพื่อนร่วมงานของแฮมมีกล่าวไว้ว่า “เอาจริง ๆ ผู้หญิงนะมีเรื่องที่ต้องใช้เงิน เยอะแยะ เป็นผู้หญิงมีแต่เรื่องยุ่งยาก แต่งหน้าก็มีปัญหาไม่แต่งก็มีปัญหา แต่งตัวไปก็มีปัญหา พอไม่แต่งก็มีปัญหาอีก” ความคาดหวังของสังคมที่ว่าผู้หญิงจะต้องเป็นแบบนั้น จะต้องเป็นแบบนี้ ต้องทำสิ่งนี้ หรือไม่ควรทำสิ่งนั้น ปฏิบัติกับพวกเขาเหมือนกับว่าไม่ใช่มนุษย์ที่มีจิตใจ ไม่มีความรู้สึกนึกคิดหรือแม้แต่ความเป็นปัจเจกของตัวเอง เป็นเพียงวัตถุที่ต้องเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมและไม่เป็นมากกว่าสิ่งที่สังคมต้องการให้เป็น

ในแง่ที่เราจึงตีความได้ว่าแฮมมีไม่ได้เป็นสิ่งใดเลยนอกจากวัตถุในสายตาของผู้ชายทั้งสองคน แฮมมีเป็นแค่วัตถุและเครื่องมือสำหรับเบน จากการเปรียบเทียบเธอเป็นเรือนเพาะชำและใช้เธอเป็นเครื่องมือในการเข้าหาจิงซูเท่านั้น หรือแม้แต่กับจิงซูที่เหมือนจะมีความรู้สึกในเชิงชู้สาวกับแฮมมี แต่จากการกระทำของเขาที่ไม่ได้แสดงให้เห็นอะไรเลยนอกเสียจากการมองแฮมมีเป็นแค่วัตถุทั้งเพศ เขาสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเองโดยการจินตนาการถึงแฮมมีทุกครั้งที่เขาไปให้อาหารแมว หรือแม้แต่หลังจากที่แฮมมีหายไปเขาก็ยังจินตนาการว่าตัวเองอยู่บนเตียงโดยที่เธอช่วยเขาให้ถึงฝั่งฝัน ช่วงเวลาที่ความโกรธเข้าครอบงำจึงทำให้เขาพ่นถ้อยคำอันแสนร้ายกาจใส่แฮมมีราวกับว่าเธอทำผิดอย่างมหันต์ แม้ว่าจิงซูจะสารภาพกับเบนว่าตัวเองหลงรักแฮมมี แต่การใช้คำว่า “เหมือนกับอิตัว” ไม่น่าจะเป็นคำที่ควรเอามาพูดกับเพื่อนหรือคนที่ตัวเองรักไม่ว่าจะเพราะความหวังดีหรือความโกรธของตัวเองก็ตาม เหตุการณ์เหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่าภายใต้สังคมปิศาจปีโตย แฮมมีที่เป็นผู้หญิงและมีความต่างทางชนชั้นกับเบนหรือจะอยู่ในสถานะเดียวกับจิงซู เธอโดนกดและทับ การกระทำที่ปฏิบัติต่อเธอร่าวกว่าเธอต้องเป็นอย่างที่ผู้ชายในสังคมต้องการ ทั้งหมดนี้จึงแสดงให้เห็นถึงการทำงานของอัตลักษณ์และอำนาจที่ซับซ้อนกับความยากลำบากที่ผู้หญิงต้องเผชิญในสังคม การเป็นได้แค่วัตถุสำหรับผู้ชาย

ไม่มีสิ่งใดระเบิดออกมา เพียงแต่ทุกสิ่งล้วนปะทุอยู่ภายใน

ชนชั้น เป็นสิ่งที่ไม่อาจขาดหายไปจากการวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้ สังคมที่เต็มไปด้วยความกดดันและความตึงเครียดจากการแข่งขันเพื่อให้ชีวิตตัวเองนั้นประสบความสำเร็จและมีสถานะทางสังคมที่ดี บางครั้งที่มีความฉงนสงสัยและความไม่พอใจในคำพูดและการกระทำของเบนปรากฏออกมาผ่านแววตาของจิงซูอย่าง

ชัดเจน ในขณะที่แสมมีร้องไห้ แต่เบนกลับพูดออกมาว่า “น่าประทับใจนะครับ เวลาเห็นคนร้องไห้” เพราะตั้งแต่จำความได้เขาไม่เคยร้องไห้เลย “แต่พอไม่มีน้ำตา เราก็ไม่มีหลักฐานว่ามันคือความเศร้าอะครับ” ประโยคอันแสนคมคายแต่แท้จริงแล้วแฝงไปด้วยการเหยียดหยามและถากถางความทุกข์ยากของคนอื่น คนที่อยู่ในชนชั้นเดียวกันอย่างจงซูและแสมที่แสดงออกต่างกัน แม้ว่าจงซูจะไม่ได้ร้องไห้ให้ใครเห็น แต่ก็ไม่ได้แปลว่าพวกเขาจะไม่ได้ดิ้นรนต่อสู้ในการใช้ชีวิตหรือการพยายามเพื่อให้ความฝันของพวกเขาเป็นจริง เพียงแค่ไม่มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าพวกเขาผ่านความยากลำบากไม่ได้หมายความว่าเขาใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย ตอนที่เบนบอกว่า “ผมก็ทำนู่นนี่ คุณคงไม่เข้าใจหรอกต่อให้ผมบอก” เป็นอีกหนึ่งประโยคที่เบนเน้นย้ำให้เห็นถึงเส้นแบ่งระหว่างชนชั้นระหว่างพวกเขา หรือแม้แต่ตอนที่เบนพูดว่าเขารู้สึกอิจฉาจงซู เพราะจงซูเป็นคนเดียวในโลกที่แสมมีไว้ใจ เป็นคนเดียวที่อยู่ข้างแสม นั่นทำให้เบนรู้สึกอิจฉาจงซูทั้งที่เขาไม่เคยอิจฉาใครมาก่อนเลยในชีวิต

ในตอนสุดท้ายที่เบนบอกกับจงซูว่า “คุณนะทำตัวจริงจังเกินไป ทำตัวจริงจังมันไม่สนุกนะ รื่นรมย์กับชีวิตหน่อย คุณต้องรู้สึกถึงเสียงทึมข้างในนี้ ต้องรู้สึกถึงแรงสั่นสะเทือนจากกระดูก นั่นคือวิธีเดียวในการมีชีวิต” การกระทำทั้งหลายเหล่านี้ของเบนที่แสดงให้เห็นว่า เบนมองข้ามความทุกข์ยากของการต่อสู้ดิ้นรนในการใช้ชีวิต ความพยายามที่จะทำให้ความฝันและความปรารถนาเป็นจริง หรือบางทีอาจจะไม่ได้มีเวลามากพอที่จะสนใจความฝันเสียด้วยซ้ำ เพราะต้องหมกหมุ่นอยู่กับการเอาชีวิตให้รอดจากความยากลำบากและความแร้นแค้น ไม่ได้มีเวลาเล่นสนุกหรือผ่อนคลายชีวิตเพื่อที่จะได้ยินเสียงทึมที่อยู่ข้างในหัวใจ ความทุกข์ทรมานที่คนอย่างเบนไม่มีวันเข้าใจ ได้กลายเป็นชนวนความโกรธที่ปะทุอยู่ภายในจิตใจของจงซู ไฟความโกรธแค้นที่ถูกสั่งสมเอาไว้ และโชคร้ายที่ปัญหาการควบคุมของพ่อจงซูได้ถูกส่งต่อให้กับจงซู เมื่อความโกรธแค้นที่อยู่ข้างในเหมือนกับระเบิด เวลามันระเบิดออกทุกอย่างก็ถูกทำลายล้าง ซึ่งมันเป็นหนทางเดียวและเป็นหนทางสุดท้ายที่ความโกรธจะถูกปลดปล่อยออกมา

หากมองว่าแท้จริงแล้วไม่ใช่แสมมี แต่เป็นจงซูที่เบนให้ความสนใจจากการพูดคุยด้วยกันครั้งแรกในร้านอาหาร จึงใช่แสมมีเป็นเครื่องมือในการเข้าหาจงซูเพราะว่าจงซูเป็นเพื่อนคนเดียวที่แสมมี อาจจะเป็นเรื่องความแตกต่างทางชนชั้นที่ทำให้เบนสนใจ เขาจึงได้จำลองตัวเองลงในสถานการณ์ของจงซูเพื่อที่จะได้รู้ว่าคนแบบจงซูคิดอะไรหรือทำอะไร ไม่ว่าจะถามเรื่องงานเขียนทุกครั้งก็เจอกับจงซู การหาหนังสือของวิลเลียม โฟล์คเนอร์ (William Faulkner) มาอ่าน เนื่องจากครั้งแรกที่เจอกันเบนได้ถามถึงนักเขียนคนโปรดของจงซู และจงซูตอบไปว่าเป็นโฟล์คเนอร์ เพราะทุกครั้งที่ได้อ่านเหมือนกับว่าได้อ่านเรื่องราวของตัวเองอยู่ หลังจากที่แสมมีหายตัวไปจงซูก็คอยติดตามเบนอย่างเงียบ ๆ ทั้งแสร้งว่าบังเอิญขับรถผ่านแล้วเห็นรถเบนจอดอยู่ที่หน้าร้านกาแฟ ตอนที่เบนไปโบสถ์และรับประทานอาหารกับครอบครัว ตอนที่ไปพิตเนส หรือแม้แต่ตอนที่เบนไปพื้นที่ห่างไกลตัวเมืองที่ห้อมล้อมไปด้วยธรรมชาติ เบนรับรู้ทั้งหมดว่าตัวเองโดนติดตาม แต่เขาก็กลับแกล้งทำเป็นไม่รู้และเล่นไปตามน้ำ การที่เบนยอมมาพบกับจงซูแม้จะรู้อยู่แล้วว่าไม่ได้นัดเพื่อมาเจอกับแสมมี นี่อาจจะเป็นการเล่นของเบน การเล่นเพื่อความสนุกในชีวิต

ท้ายที่สุดแล้วจงซูก็ไม่อาจเก็บกลิ่นความโกรธในใจเอาไว้ได้ตลอดไป ไม่มีสิ่งที่เรียกว่าเป็นความโกรธที่ปะทุอยู่ในใจอีกต่อไป เมื่อจงซูตัดสินใจเผา การเผาเบนที่เปรียบเสมือนตัวแทนของโลกใบใหม่ก็เป็นวิถีทางแห่ง

การระบายความโกรธของจิงซู ในขณะที่การเผาเรือนเพาะชำของเบนอาจสื่อถึงการเผาโลกใบเก่า เรือนเพาะชำที่เป็นตัวแทนของสังคมเกษตรกรรม เป็นการทำลายระบบการผลิตแบบเก่า หรือในอีกทางหนึ่ง มันอาจเป็นการเล่นเพื่อที่เบนจะได้ยินเสียงทும்ภายในตัวเองก็เป็นได้ ไม่ว่าจะการฆาตกรรมเบนของจิงซุนั้นจะเกิดขึ้นจริงหรือเป็นเพียงจินตนาการ สิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงคือ การเผาของจิงซูเป็นการระบายความโกรธของคนที่อยู่ในชนชั้นแบบจิงซูที่ติดอยู่กับโลกใบเก่า ติดอยู่ในชนชั้นที่ทำอะไรไม่ได้มากไปกว่าการฆ่าคนผ่านการเขียน สุดท้ายแล้วการฆ่าในแบบจิงซูอาจเป็นการแสดงให้เห็นว่าไม่มีสิ่งใดระเบิดออกมา แต่ทุกสิ่งปะทุอยู่ภายใน เหมือนกับคนหนุ่มสาว (แบบจิงซูและแฮมมี่) ที่ไม่อาจหาทางออกจากสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้

ถึงที่สุดแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นจิงซูที่ติดอยู่ในโลกใบเก่าที่ถูกส่งต่อมาจากพ่อและการที่เขาไม่สามารถปรับตัวได้กับการมาเยือนของโลกใบใหม่อย่างเบน หรือจะเป็นแฮมมี่ที่อยู่ติดตรงกลางระหว่างจิงซูที่เปรียบเสมือนโลกใบเก่าและเบนที่เป็นตัวแทนของโลกใบใหม่ การหายไปของแฮมมี่ที่เป็นเพราะความต้องการของตัวเองที่ต้องการไปเที่ยวหรือหนีเจ้าหนี้ยี้ก็ตาม หรือการที่เธอถูกฆาตกรรม เมื่อสังคมที่เต็มไปด้วยสิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้น และมันไม่มีอะไรหรือใครให้กล่าวโทษ ทว่าความโกรธที่มันปะทุขึ้นอย่างรุนแรงท้ายที่สุดแล้วก็ต้องหาตำแหน่งแห่งหนที่มีมันจะสามารถปลดปล่อยออกไปได้ การกระทำทั้งหมดของแฮมมี่และของจิงซูที่ไม่สามารถเติมเต็มความฝันของตนเองได้ การที่พวกเขาต้องติดอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยคำถามและปราศจากคำตอบ ความเป็นไปของชีวิตที่รับรู้ถึงความผิดแปลกแยกแต่ก็ไม่อาจหาสาเหตุหรือต้นตอของที่มาได้ ในโลกที่ผู้กระทำผิดได้สลายหายไป เพราะสุดท้ายแล้วมันคือสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นระบบหรือโครงสร้างที่เป็นตัวกระทำต่อชีวิตพวกเขาทั้งหมด สิ่งที่ทำให้คนหนุ่มสาวรู้สึกไร้อำนาจและตัวพวกเขาก็เต็มไปด้วยความโกรธแค้น

บท 5 บทส่งท้าย

เวลาที่ล่วงเลยไปย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง เฉกเช่นเกาหลีใต้และอีกหลายภูมิภาคในโลกที่เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมด้วยปัจจัยที่แตกต่างกันไป การประสบปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติทางการเงินอยู่บ่อยครั้งทำให้รัฐบาลเกาหลีใต้ต้องมองหาทางออกใหม่อยู่เสมอ กระทั่งช่วงเวลาที่เราเริ่มนิยมใหม่ได้แผ่ขยายลัทธิของมันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชิดชูบูชาความเป็นอิสระของความเป็นปัจเจกนิยมที่เรียกความสนใจจากรัฐและผู้คนได้เป็นอย่างดี ท้ายที่สุดแล้วเกาหลีใต้ก็ต้องจำยอมต่อทางออกอันหอมหวานของการเป็นรัฐเสรีนิยมใหม่ที่ลดบทบาทหน้าที่ของตัวเองลง และส่งต่อให้เอกชนเข้ามาครอบงำผลประโยชน์แทน แรงงานที่ยินยอมพร้อมใจก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานอันยืดหยุ่นที่แรงงาน(ถูกทำให้คิดว่า)เป็นผู้มีอิสระในการตัดสินใจ เห็นได้ชัดว่าการลดบทบาทของรัฐในแง่ของการลดค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการสังคมเป็นการผลักดันให้ประชาชนเป็นผู้แบกรับภาระนั้น ภาระที่ว่าก็คือหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการดำรงชีวิต การจัดหาซื้ออาหาร ยารักษาโรค หรือแม้แต่การเข้าสู่บริการทางสังคม

ภาพยนตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงสังคมภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ที่แหมมีเองก็เป็นภาพแทนคนหนุ่มสาวในปัจจุบันที่ติดอยู่ในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่นี้ การเป็นแรงงานที่ต้องเปลี่ยนร่างกายตัวเองให้กลายเป็นทุนมนุษย์จนท้ายที่สุดแล้วก็กลายเป็นซบเซาคลุกหนึ่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ระบบนี้ได้สร้างขึ้น ระบบนี้ที่เข้าควบคุมและจัดการชีวิตของลูกหนึ่อย่างแหมมีตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งยังดึงเอาคนรอบข้างเข้ามาด้วย การหายไปของเธอที่แสดงให้เห็นถึงการไม่ยึดมั่นในคำสัญญาและความรู้สึกผิด อีกทั้งสังคมบิดาธิปไตยที่กดและทับผู้หญิงมาอย่างยาวนาน ความคาดหวังที่จะให้เป็นอย่างี่สังคมต้องการและพึงพอใจ แต่ท้ายที่สุดแล้วผู้หญิงอย่างแหมมีและใครอีกหลายคนก็ไม่ได้เป็นอะไรอื่นนอกเสียจากวัตถุ(ทางเพศ) สำหรับผู้ชายในสังคมเกาหลี

ปัญหาความไม่เท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่มีมาอย่างยาวนานและต่อเนื่องเป็นที่ปรากฏชัดในสังคมทุนนิยมเสรีนิยมใหม่นี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานหรือพฤติกรรมกรบริโภคสินค้าและบริการ ความแตกต่างทางชนชั้นที่เห็นได้ชัดอย่างสภาพของที่พักอาศัยของจุงชูและเบน สิ่งทีตัวละครในเรื่องอย่างจุงชูและแหมมีต้องดิ้นรนและเผชิญหน้าเพื่อที่จะสามารถเติมเต็มความฝันของตัวเองให้เป็นจริงพร้อมกันกับทีถูกเหยียดหยามความทุกข์ยาก หากแต่เป็นเรื่องยากเมื่อต้องติดอยู่ภายใต้สังคมที่เต็มไปด้วยความคาดหวังและความกดดันในการประสบความสำเร็จในชีวิต เมื่อทุนทรัพย์ที่มีอยู่ในมือไม่เพียงพอต่อการทำความต้องการของตนเอง แรงงานคนหนุ่มสาวจึงทำได้แค่กักเก็บความโกรธเอาไว้ในจิตใจและก้มหน้าก้มตาทำงานอย่างหนักเพื่อที่จะหลุดพ้นจากสังคมแห่งความเน่าเฟะและความป่วยไข้แห่งนี้

อย่างไรก็ตามซบเซาแบบลูกหนึ่อาจไม่ดำรงอยู่ถาวรในระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ ประเด็นที่น่าศึกษาต่อไปได้แก่ความป่วยไข้ของปัจเจกชนในสังคมนำไปสู่การเกิดขึ้นของซบเซาแห่งความสำเร็จ (achievement-subject) ดังทีพย็องชอล ฮัน (Byung-Chul Han) นักปรัชญาเยอรมันเชื้อสายเกาหลีเขียนไว้ในงาน *The Burnout Society* (2015) และ *Capitalism and the Death Drive* (2021) ในยุคทุนนิยมล้นเกิน

(hypercapitalism) ที่ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ย่อมไม่มีที่ทาง มันเปลี่ยนเอาความสัมพันธ์ของมนุษย์ให้กลายเป็นความสัมพันธ์ทางการค้า²⁹ การออกตามหาความหมายของชีวิตจึงกลายเป็นเรื่องเปล่าประโยชน์ อันให้ความเห็นว่าเสรีภาพส่วนบุคคลที่ในปัจจุบันมีความล้นเกิน

ในท้ายที่สุดแล้วมันก็ไม่ได้เป็นอะไรเลยนอกจากเสียจากส่วนเกินของทุนของตัวเอง เพราะเราต่างขูดรีดตัวเองอย่างอิสระด้วยความเชื่อที่ว่ามันจะเติมเต็มตัวตนของเรา แต่ในความจริงแล้วเราต่างเป็นทาสรับใช้ สังคมแห่งความสำเร็จ (achievement society) จึงเป็นสังคมแห่งการขูดรีดตัวเอง (self-exploitation) ชับเจคแห่งความสำเร็จจะขูดรีดตัวมันเองจนกระทั่งมอดไหม้ และช่วงเวลาแห่งการขูดรีดมันก็ได้พัฒนาการก้าวร้าวรุนแรงกับตัวเอง (auto aggression) จะเกิดขึ้นบ่อยครั้งจนกระทั่งเข้าสู่ความรุนแรงในการทำลายตัวเอง (violence of self-destruction)³⁰

ในความเป็นจริงที่คำสั่งของเสรีนิยมใหม่ที่ให้มีตัวตนที่แท้จริง (authenticity) แท้จริงแล้วมันคือการหมกหมุ่นกับตนเอง และขาดความตระหนักในคุณค่าของตนเอง ดังเช่นที่แฮมมีทำ การมุ่งแสวงหาความหมายของชีวิตที่ว่าฉันเป็นใคร และมีชีวิตอยู่ไปเพื่ออะไร เพื่อที่จะได้มีความเป็นเนื้อแท้ของตนเอง เมื่อความล้มเหลวและการถูกทิ้งไว้ข้างหลังกลายเป็นความหวาดกลัวของวัยรุ่นหนุ่มสาวในปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังได้ยกวิกฤตทางเศรษฐกิจในเอเชียขึ้นมากล่าวอ้าง โดยเฉพาะที่เกิดขึ้นกับเกาหลีใต้ที่รัฐต้องยอมรับการเข้ามาของลัทธิเสรีนิยมใหม่อย่างจำยอม ผลที่ตามมาคือ อาการซึมเศร้าและการเหน็ดเหนื่อย (burnout) ที่ส่งผลให้เกาหลีใต้เป็นสังคมที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูง แม้ว่าจะเป็นประเทศที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจแถวหน้า ๆ ของโลกก็ตาม ซึ่งมันเป็นการก้าวร้าวรุนแรงกับตัวเอง ไม่ว่าจะปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาทางจิต การยืนยันตนเองกับการทำลายตนเองกลับดำเนินไปพร้อมกัน การขูดรีดตัวเองส่งผลให้จิตใจป่วยไข้ เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนผ่าน ชับเจคแบบลูกหนี้อาจหายไป เหลืออยู่ หรือแบ่งปันพื้นที่กับตัวตนแห่งความสำเร็จซึ่งเป็นตัวตนรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมเสรีนิยมใหม่ในปัจจุบัน

²⁹ Byung-Chul Han, *Burnout Society*, trans. Erik Butler, (California: Stanford University Press, 2015) 61.

³⁰ *Ibid.*, 47

รายการอ้างอิง

กำจร หลุยยะพงศ์. "คู่มือด้วยแว่นทฤษฎี: แนวคิดเบื้องต้นของการวิเคราะห์ภาพยนตร์." **วารสารวิทยาการจัดการ** 6, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2554): 21-50.

กุลลดา เกษบุญชู มีดี. "กระบวนการเข้าสู่ความเป็นสากลของระบบทุนนิยมและลัทธิเสรีนิยมใหม่." **วารสารสังคมศาสตร์** 43, 2 (2556): 7-43.

เก่งกิจ กิติเรียงลาภ. **CONATUS: ชีวิตและอำนาจควบคุมชีวิตในระบบทุนนิยมแห่งศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: อิลลูมินแซนส์ อีดิชั่นส์, 2561.

ศิษุ อীন. **ค่านิยมของชาวเกาหลีใต้**. แปลโดย พรรณนิภา ซอง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.

ดำรงค์ ฐานดี. **เกาหลีใต้: บทบาทของรัฐในการพัฒนาประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2537.

เดวิด ฮาร์วี, **ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่**, แปลจาก A Brief History of Neoliberalism, แปลโดย ภัควดี วีระภาสพงษ์ และคณะ กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา, 2555.

พรทิพา แพงเพ็ชร. "หวังรวย: ความปรารถนาและตัวตนของการเป็นผู้ประกอบการในระบบทุนนิยมแบบเสรีนิยม ใหม่." เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ การสัมมนาเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ครั้งที่ 16, 29-30 มิถุนายน 2560.

พิพาดา ยังเจริญ. **ประวัติศาสตร์เกาหลีตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20: การแข่งขันและแทรกแซงจากต่างชาติ อาณานิคม และชาตินิยม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

ภัทรนันท์ ไททยะสิน. "การวิเคราะห์บทภาพยนตร์: สุนทรียภาพในการสร้างสรรค์อุตสาหกรรมภาพยนตร์."

วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม 6, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 268-276

เอฟ. สกอตต์ ฟิตซ์เจรัลด์, **แกตส์บี้ ความหวังยิ่งใหญ่และหัวใจมั่นคง**, แปลจาก The Great Gatsby, แปลโดย โทมัส ศุขปรีชา กรุงเทพฯ: ไลบรารี เฮ้าส์, 2560.

Brzeski, Patrick. **HKIFF Interview: South Korea's Lee Chang-dong on the Many Mysteries of**

'Burning'. เข้าถึงเมื่อ 24 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก

<https://www.hollywoodreporter.com/movies/movie-news/oscars-interview-lee-chang-dong-burning-116789/>

Cavallero, Lucí, and Verónica Gago. **A Feminist Reading of Debt**. Translated by Liz Mason-Deese. London: Pluto Press, 2021.

Choo, Hae-Yeon, John Lie, and Laura C. Nelson. **Gender and Class in Contemporary South Korea: Intersectionality & Transnationality**. Berkeley: Institute of East Asian Studies, 2019

Frater, Patrick. 'Burning' Director Lee Chang-dong: Still Angry After All These Years. เข้าถึงเมื่อ 24 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://variety.com/2018/film/asia/lee-chang-dong-burning-cannes-1202812485/>

Ganjavie, Amir. **Slow-Burn: Director Lee Chang-dong on Storyboarding, Shooting, Lighting, and Scoring Burning** เข้าถึงเมื่อ 20 กันยายน 2564 เข้าถึงได้จาก <https://www.moviemaker.com/interview-with-lee-chang-dong/>

Han, Byung-Chul. **Burnout Society**, translated by Erik Butler. California: Stanford University Press, 2015.

_____. **Capitalism and the Death Drive**, Translated by Daniel Steuer. Polity Press, 2021.

Han, Ju Hui Judy and Jennifer Jihye Chun. "Introduction: Gender and Politics in Contemporary Korea." **The Journal of Korean Studies** 19, 2 (Fall 2014): 245-255.

Kim, Hee-Kang. "Marriage Migration Between South Korea and Vietnam: A Gender Perspective." **Asian Perspective** 36, 3 (July-September 2012): 531-563.

Kim, Young-Jin. **Lee Chang-Dong (Korean Film Directors)**, Translated by Park Sang-Hee. Seoul: Seoul Selection, 2007.

Koo Hagen. "The Changing Faces of Inequality in South Korea in the Age of Globalization." **Korean Studies** 31, (2007): 1-18.

Jahan, Sarwat and Ahmed Saber Mahmud. "What Is Capitalism? - Free markets may not be perfect but they are probably the best way to organize an economy." **Finance & Development** 52, 2 (June 2015): 44-45.

Lee, Chang-Dong, director, **Burning** [motion picture], Paju: Pinehouse Film, 2018.

Lie, John and Myoung-kyu Park. "South Korea in 2005: Economic Dynamism, Generational Conflicts, and Social Transformations." **Asian Survey** 46, 1 (January/February 2006): 56-62.

Lazzarato, Maurizio. **The Making of the Indebted Man**, translated by Joshua Jordan. Los Angeles: Semiotext(e), 2012.

Makoto Itoh, "Neoliberal Capitalism Reconsidered: Reviewing D. Kotz' Recent Work," **World Review of Political Economy** 9, 1 (Spring 2018): 97-105.

Rehbein, Boike. "Capitalism and inequality." **Sociedade e Estado** 35, 3 (September/December 2020): 695-722.

Thrift, Matt. **Lee Chang-dong: 'Today we are living in Murakami's world'**. เข้าถึงเมื่อ 24 สิงหาคม 2564 เข้าถึงได้จาก <https://lwlies.com/interviews/lee-chang-dong-burning/>